

KULTTUURIMAISEMA JA RAKENNUSKANTA

Tuusula

www.tuusula.fi

POHJOIS-TUUSULA

osa 6/8

Kansikuva: Junttilan poskellinen kaksikerroksinen aitta Jokelassa, Nukarintien varrella., ottanut Anne Vähätalo

Tekijät:

Alkukartoitus arkkitehtuurin ylioppilas
Panu Savolainen vuosina 2004-2005.

Inventoinnin täydentäminen, vieminen paikkatietoon,
uudelleenkuvaus, tarkistus ja viimeistely Anne Vähätalo,
arkkitehti SAFA vuosina 2010-2014.

Kiitokset kommentoinnista ja täydentävistä tiedoista Tuusulan
museoamanuenssi Jaana Koskenranta sekä lukuisat kohteiden
omistajat ja kyläaktiivit.

Taitto ja paikkatieto-otteet:
2014 Tuusulan kunta / Asko Pesonen ja Henna Lindström.

SISÄLTÖ

Luokitus.....	5
Luokituksen kriteerit	5
Pää kohteet	5
Aluekohteet ja historialliset tielinjat.....	5
VI. POHJOIS-TUUSULAN MAASEUTU.....	7
VANHAKYLÄ JA RUSKELAN POHJOISOSAT	7
251. Vanha Hämeentie	7
123. Rautakorpi.....	22
124. Rinne	25
125. Haavisto.....	27
126. Suopelto.....	29
127. Nummenala.....	31
247. Vanhankylän koulutie	33
128. Vanhakylän koulu	39
244. Rajämäki (Råbacka).....	42
248. Jäniksenlinna eli Marghretedal maisema-alueineen	44
129. Mykkylä eli Tapiola.....	47
130. Hakala	50
249. Purolan kylämaisema	52

JOKELA-LÄNSIOSAT	53
131. Söderkulla.....	57
132. Yliniitty ja Ojala (132b).....	59
132b. Ojala.....	61
133. Tammilehto	63
134. Junttila.....	65
135. Lehmusvaara.....	68
JOKELA-ETELÄ	71
136. Rake Oy:n tiilitehdas	75
137. Jokelan valu	77
138. Rientola	80
139. Hirvenoja nykyisin Hirvenaho.....	82
140. Apola.....	84
141. Ainola.....	88
142. Kantamaa - pääkohde purettu	90
143. Riitahuhta	92
144. Lepänoja.....	94
Nuppulinna ja Hornankallio.....	97
145. Nuppulinna torppa eli Stor Nytorp.....	99
146. Raitala	101
147. Kerttula	103
148. Taka-Horna.....	105
219. Etu-Horna	107

KELLOKOSKEN ETELÄPUOLI	109
149. Nummenkylän koulut.....	111
150. Kaunisnummi.....	113
151. Malmari.....	116
152. Murto-Furunäs viljelymaisema	119
153. Jyskelä	122
220 Laaksola-Kukkulan viljelymaisema.....	124
LINJAMÄKI.....	127
154. Lehtola	129
155. Linjala	132
225. Vuorela.....	134
156. Linjamäen koulu	136
157. Uusimäki ja Toivola - Knifsta I ja II	138
235 Stenbacka RN:o 12 ja Tiensuu RN:o 13.....	140
215. Linjamäen ja Mikkolanojan kyläalue	142
215F - Nuppulinna muuntaja	144
VIITTEET.....	146

LUOKITUS

Kohteiden ja alueiden luokittelussa on 1960- ja 1970-luvuilla käytetty kolmiportaista numeroluokitusta, jolla pyritään määrittelemään lähinnä kohteen säilytettävyyden aste. Luokitus on nyttemmin tullut takaisin käyttöön, mm. Pirkanmaan maakuntamuseon tekemässä Pispalan kaupunginosan inventoinnissa sekä Järvenpään kaupungin rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnissa.

Luokitus helpottaa inventoinnin tulosten hyödyntämistä maankäytössä. Paljon tietoa käsittävän raportin sisältö voidaan luokituksen avulla hahmottaa helpommin maankäytön suuntaviivoja laadittaessa. Luokituksen haittapuoli on välimuotojen puuttuminen hienovaraisuudesta huolimatta. Rajatapauksia on paljon, ja inventoijan tiedostamaton subjektiivisuus vaikuttaa luokitukseen väkisin.

Luokituksen käyttö on perusteltua, mikäli alueella on paineita uudisrakentamiseen ja ympäristön muutokset ovat nopeita. Tuusulan rakennuskanta ja ympäristöt ovat pääkaupunkiseudun lievealuetta, minkä vuoksi kunnan väestönkasvu ja sitä kautta uudisrakentaminen ovat nopeaa. Tuusulan maaseutu käsittää arvokkaan kokonaisuuden maanviljelyskulttuuriin liittyvää rakennuskantaa ja maisemaa, jotka ovat viimeisten vuosikymmenten aikana ehtineet kärsiä maisemaan sopimattomasta uudisrakentamisesta sekä suoranaisesta tuhoamisesta. Luokituksen ideana on Tuusulan tapauksessa auttaa tiedon nopeampaa siirtymistä maankäytön ratkaisuihin sekä rakennusvalvonnan työskentelyyn inventoinnin paikkatietojärjestelmään viennin avulla. Luokituksen avulla maankäyttöä voidaan ohjata tunnistamaan arvokkaat ympäristön osat ja inventoinnin yhteydessä luodun kuvapankin avulla huomioimaan ne asiat, joita numeerisesti ei voida ilmaista.

Numerot eivät välttämättä anna kuvaa kohteiden välisten arvojen suhteesta, sillä ehdoton säilymisen vaatimus voi olla hyvin erilaisilla kohteilla.

Osalle kohteista ei ole annettu lainkaan luokitusta. Joissain tapauksissa kohde ei täytä riittäviä säilyneisyyden kriteereitä, mikä ei merkitse, ettei sillä olisi lainkaan arvoa. Erityisesti useiden rakennusten kokonaisuuksilla saattaa olla historiallista merkitystä, vaikka rakennukset yksin olisivat vähäarvoisia. Myös erittäin huonokuntoiset kohteet on jätetty luokituksen ulkopuolelle, jos voidaan arvioida, että niiden kunnostaminen väistämättä tuhoaisi rakennuksen antikvaarisen arvon.

LUOKITUKSEN KRITTEERIT

Pää kohteet

Luokka I

Luokkaan kuuluvat automaattisesti RKY2009-kohteet ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet sekä paikallisesti erityisen merkittävät kohteet, joilla voi olla myös mahdollisesti valtakunnallista merkitystä.

Ensimmäisen luokan paikallisia kohteita ovat antikvaarisesti hyvin säilyneet kohteet, joilla on suuri merkitys Tuusulan rakennusperinteen osana. Näihin kohteisiin sisältyy useita arvonäkökulmia tai erittäin vahva

yksi peruste. I luokan kohteiden kuvauksiin on liitetty lyhyt perustelu luokituksesta.

Suojelusuositus: Rakennuksia ei saa purkaa. Rakennuksiin sallitaan säilyttäviä tai alkuperäistä asua kunnioittavia muutoksia, jotka tulee tehdä harkiten ja rakennuksen kulttuurihistorialliset ominaispiirteet huomioiden. Luokan kohteita muutettaessa ja korjattaessa tulee Keski-Uudenmaan maakuntamuseolta pyytää lausuntoa rakennuslupaa, poikkeamislupaa tai suunnittelutarveratkaisua haettaessa.

Luokka II

Kohteita, jotka ovat vähintään kohtalaisen hyvin säilyttäneet rakennushistoriallisen arvonsa tai kerroksellisuutensa ja edustavat Tuusulan rakennuskulttuurin arvokasta osaa. Niihin saattaa sisältyä useita arvonäkökulmia kuten esimerkiksi autenttisuus, henkilöhistoria, paikallishistoria, rakennustaiteelliset arvot, rakennustyypin harvinaisuus paikkakunnalla.

Suojelusuositus: Rakennuksia saa purkaa vain erityisen pakottavasta syystä, joka täytyy perustella alan asiantuntijoita apuna käyttäen. Mahdollisia muutoksia saa tehdä rakennuksen ominaispiirteitä kunnioittaen ja muutoksissa tulee ottaa huomioon rakennusten historiallinen ilme ja aiempi muutoshistoria. Harkitut laajennukset tai muutokset ovat mahdollisia. Kohteita muutettaessa ja korjattaessa tulee Keski-Uudenmaan maakuntamuseolta pyytää lausuntoa rakennuslupaa, poikkeamislupaa tai suunnittelutarveratkaisua haettaessa.

Luokka III

Kohteita, joilla on paikallishistoriallista arvoa ja joissa on mahdollisesti tehty suuriakin muutoksia, ja jotka ovat mahdollisesti osana arvokkaampaa kokonaisuutta.

Suojelusuositus: Rakennukset tulisi pyrkiä säilyttämään. Muutokset tulisi tehdä rakennusta kunnioittaen, vaikka suuremmatkin laajennukset ovat mahdollisia. Muutokset tulisi toteuttaa rakennuksen muodon ja koon sekä ympäristön ehdoilla.

Osakohteet

Osakohteet on luokiteltu samojen periaatteiden mukaan kuin pääkohteet, mutta niiden ensijainen valinta perustuu niiden merkitykselle kokonaisuuden luojina ja täydentäjinä. Nämä kohteet voivat olla pääkohteita täydentäviä, esimerkiksi pihapiirien rakennuksia tai rakennelmia tai aluekokonaisuuksien osakohteita mukaanlukien siltoja, muuntamotorneja, kilometritolppia, taideteoksia.

Suojella paikoillaan vai siirtää?

Tuusulassa on muutamia kylien ja taajamien keskusta-alueille ”jääneitä” vanhemman rakennuskannan edustajia, joiden käytöstä ja korjauksesta on käyty jopa vuosikymmeniä kestäviä kädenväentöjä omistajien, paikkakuntalaisten ja ”suojeluviranomaisten” välillä. Tilanteissa, joissa aikaisempien sukupolvien toiminta on tuhonnut ympäröivän rakennuskannan, paikoilleen unohtunut rakennus on ymmärrettävä joko siirtää sellaiseen mahdollisimman lähellä alkuperäistä sijoitusta sijaitsevaan paikkaan, jossa sillä on ikäistään ja arvoistaan seuraa tai vaihtoehtoisesti siirtää/rakentaa tämän yksinäisen ympärille luonteva ja vanha rakennusta kunnioittava ympäristö. Ensijaisesti vanha rakennus tulee säi-

lyttää alkuperäisellä tai nykyisellä paikallaan, sillä sijainti kertoo omaa historiallista tarinaa juuri kyseisestä rakennuksesta ja sen merkityksestä. Käytännössä suuri osa hirsirunkoisista rakennuksista on siirretty kerran olemassaolonsa aikana: joko veistopaikalta rakennuspaikalle tai muusta syystä paikasta toiseen mm. kauppa- tai perinnönjakotilanteessa; toisinaan vanha hirsirunko on ostettu uuden rakennuksen alta pois ja muotoiltu uudelleen pystytysvaiheessa. Vanhan, yksittäisen rakennuksen uudessa käytössä on huomioitava mahdollisimman tarkasti vanhan säilyminen sellaisenaan, sillä maankäyttö- ja rakennuslaki antaa mahdollisuuden poiketa uudisrakentamisen normeista silloin kun kyseessä on suojelukohde tai muutoin arvokas rakennus. Uudiskäyttötarkoitus tulee valita ensisijaisesti rakennuksen ehdoilla.

Erityisesti tulee huomioida rakennusten rakennusosien säilyttäminen sekä korjauksessa että siirtotapauksissa: rakennuksen rakennushistoriallinen arvo muodostuu alkuperäisistä rakennusosasista: ovista, ikkunoista, heloista, ulko- ja sisävuorauksesta, kivijalasta, koristelusta niin sisällä kuin ulkona (mukaanlukien vuorilaudat ja listat) ja kiinteistä kalusteista mm. kaiteet, kaapistot, komerot, portaat, uunit ja muut mahdolliset rakennelmat. Vanhassa rakennuksessa saa näkyä ajan kuluminen: kunnostuksessa tulee ymmärtää patinan ja lian ero. Useimmiten vanhat, ennen 1960-lukua valmistetut rakennusosat ovat kunnostettavissa. Paikallinen maakuntamuseo osaa antaa tarvittaessa neuvoja kunnostukseen.

Aluekohteet ja historialliset tielinjat

Rakennetun ja rakentamattoman suhde, pihapiirit, maisema-alueet. muutama selventävä rivi. maisemallinen ja historiallinen merkitys.

Luokka 1

Luokkaan kuuluvat automaattisesti RKY2009-kohteet ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet sekä paikallisesti erityisen merkittävät aluekokonaisuudet, joilla on suuri paikallinen arvo ja myös valtakunnallista merkitystä.

Rakennuskannaltaan erityisen hyvin säilyneitä kokonaisuuksia, joiden rakennukset ovat pääasiassa 1 tai 2 luokkaa. Alueet sisältävät useita arvonäkökulmia, mm. rakennushistoriallisia, historiallisia tai maisemallisia arvoja. Alueilla voi olla uudisrakennuksia, mikäli niiden arvo on muuten kulttuurihistoriallisesti tai esim. taajamakokonaisuuden osana erityisen merkittävä.

Suojelusuositus: Kokonaisuuden keskeiset ominaispiirteet tulee säilyttää.

Tiet, pihojen rakenteet yms. tulisi huomioida. Uudisrakentamista tulee tehdä harkitusti ja tarkkaan huomioida mm. olemassa olevan ympäristön mittakaava ja rakennustapa. Luokan kohteita muutettaessa ja korjattaessa tulee Keski-Uudenmaan maakuntamuseolta pyytää lausuntoa rakennuslupaa, poikkeamislupaa tai suunnittelutarveratkaisua haettaessa.

Luokka 2

Merkittävät aluekokonaisuudet.

Alueella on vanhaa, pääasiassa 2-luokan rakennuskantaa, jonka joukossa voi olla muutama uusi rakennus. Uudisrakennukset sopivat mittakaavaltaan ja rakennustavaltaan vähintään kohtalaisen hyvin ympäristöönsä.

Suojelusuositus: Kokonaisuuden keskeisiä ominaispiirteitä tulee vaalia osakohteiden luokitusta noudattaen. Myös tiet ja pihojen rakenteet tulisi huomioida. Sopeutuva uudisrakentaminen on mahdollista.

Luokka 3

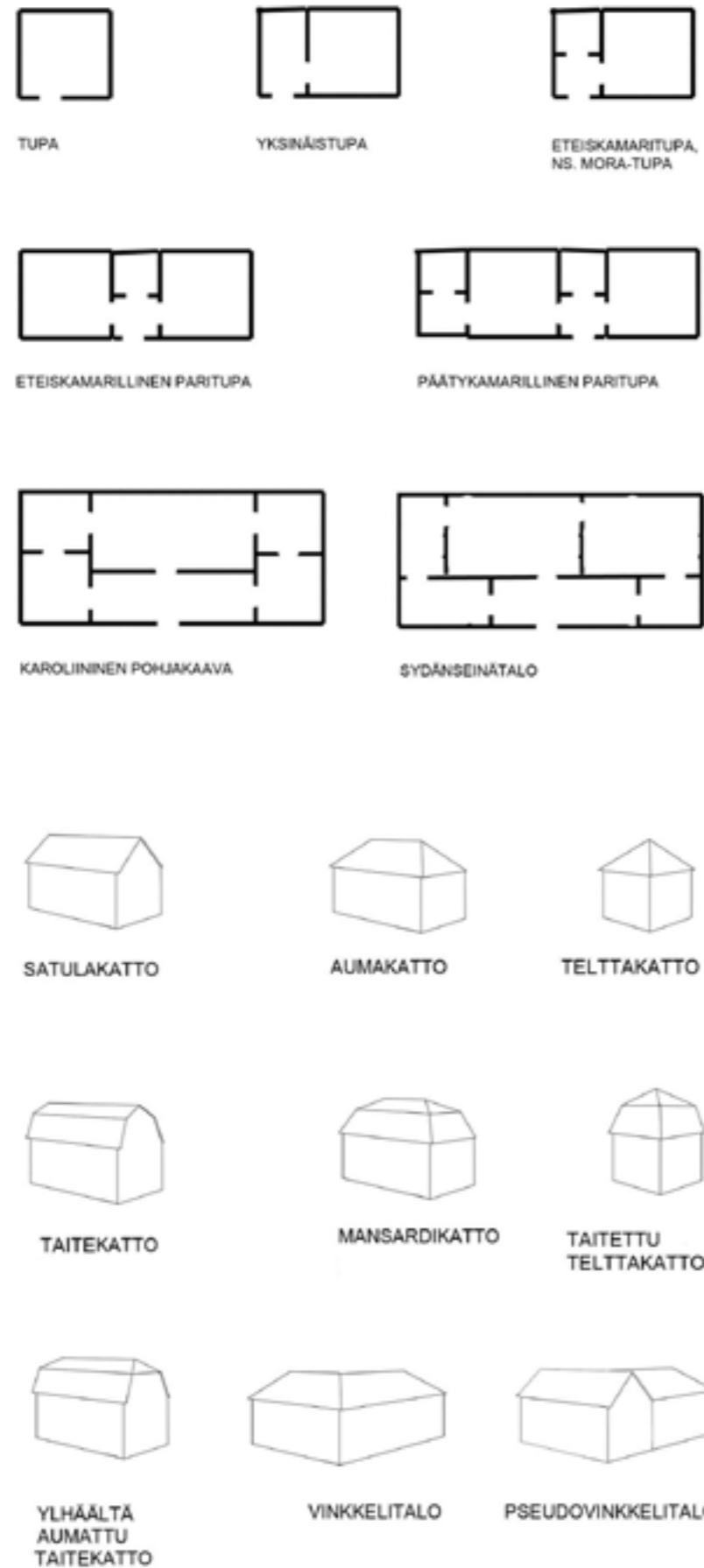
Muutoin mielenkiintoiset, arvokkaat tai seurattavat rakennetut alueet.

Alue on muuttunut esimerkiksi rakennuskannaltaan, rakenteiltaan, ties-töltään, pihaistutuksiltaan. Rakennukset ovat pääasiassa II ja III-luokan kohteita ja alueella on useita uudisrakennuksia, joista suurin osa sopii kuitenkin vanhan rakennuskannan mittakaavaan ja rakennustapaan.

Suojelusuositus: Rakennuksia saa purkaa vain pakottavasta syystä (huomioitava mitä edellä on sanottu kohteista), myös tielinjaukset tulisi säilyttää. Uudisrakentaminen on mahdollista vanhaa rakennustapaa kunnioittaen.

Suojelusta yleisesti

Rakennuksen omistaja on velvollinen ylläpitämään ja huoltamaan rakennettua omaisuuttaan. Rakentamisen yhteydessä tulee tiedostaa rakennuksesta syntyvä vastuu ja velvollisuus varautua ylläpitokustannuksiin: rakennus ei ole koskaan kertaluontoinen sijoitus vaan jatkuvaa huoltoa ja rahallista panostusta vaativa omaisuususerä.

Maaseudun rakennuskulttuurin pohjakaavat

Maalaistalojen pohjakaavat noudattavat yhtenäistä kehityslinjaa. Maaseudun rakentamisessa vakiintui 1700-luvun kuluessa yleiseksi rakennustyyppiä paritupa. Rakennustyyppi syntyi usein yksinäistuvasta, kun rakennusta jatkettiin symmetrisesti toisella tuvalla tai salilla - toisinaan vanhasta tuvasta tehtiin sauna kuten on tapahtunut Seurasaareen siirretyssä Niemelän torpassa.

1700-luvulla säätyläisrakennuksissa yleistyi ns. karoliininen pohjakaava, jossa huonetilat jaettiin päätykamareihin ja keskeisesti sijoitettuun tupaan, jonka edessä oli koko tuvan levyinen eteistila. Mallin takana oli ruotujakolaitoksen virkatalot, joiden perusmuoto oli tämä neljän kamarin, salin ja eteishallin ratkaisu. Karoliininen pohjakaava jäi elämään erilaisina pienempinä variaatioina kansanrakentamiseen aina 1940-luvulle asti. Sydänseinätalot tulivat talonpoikaisrakentamiseen 1800-luvun loppupuolella. Ne olivat viimeinen askel ennen vapaiden pohjakaavojen syntyä. Sydänseinän molemmin puolin saatettiin huonetilat järjestää käyttäjän toivomusten mukaan.

Rakennuksen ikä on suunnilleen määritettävissä jo sen pohjakaavan perusteella, tosin määrittäessä on otettava aina huomioon myös paikallinen traditio sekä perustamistapa, työkalujen työstöjälki, nurkkaliitokset ja mahdolliset merkit aikaisemmista rakennusvaiheista - ja muistettava se seikka, että rakennusmateriaaleja, erityisesti hirsyä, ovia, ikkunoita laseineen, sokkelikiviä ja heloja on kierrätetty niin kauan kuin ne ovat olleet käyttökelpoisia.

Talojen kattomuodot

Kattomuodot kertovat pohjakaavoja selkeämmin erilaisten tyyliuuntien vaikutukseen maalaistaloissa. Harjakatto on talonpoikaisrakentamisen ikivanha kattotyyppi, jonka ohelle muita kattotyyppijä alkoi ilmestyä 1700-luvun lopulta alkaen. Taitekatto pohjautuu 1700-luvun lopulla rakennetuista säätyläistaloista, mutta suurin osa nykyaikaan säilyneistä taitekatoista on jugendin mukanaan tuoman 1910- ja 20-lukujen tuotosta.

Aumakatto liittyy erityisesti empireen mutta myös 1700-luvun ylempien upseerien sotilasvirkataloihin mallipiirustuksineen. 1900-luvulla aumakattoa on käytetty klassistisissa rakennuksissa. Telttakatto on tavallaan aumakaton tyyppi, joka esiintyy pääosin klassistisissa, pohjamuodoltaan neliömäisissä asuinrakennuksissa ja erityisesti talousrakennuksissa kuten viljamakasiineissa ja eteläisessä Suomessa harvinaisissa kesänavetoissa. Myös funktionalistisissa pientaloissa on telttakattoja. Aumattu telttakatto ja mansardikatto esiintyvät lähinnä 1900-luvun alkupuolen rakennuksissa, joita Tuusulasta löytyy molemmista vain muutama esimerkki. Mansardikaton lappeat peittävät rakennusta kaikilta sivuilta, taitekatto vain kahdella vastakkaisella sivulla.

Vinkkelij- ja pseudovinkkelitalot eroavat siinä, että pseudovinkkelitalo on useimmiten syntynyt poikkipäädellä jatketusta rakennuksesta.

Frontoni on päätykolmio. Keskirisaliitti on rakennuksen pitkän julkisivun keskilinjalla oleva, mahdollisesti hieman ulkoneva, poikkipääty, jota on korostettu erilaisin arkkitehtonisin tehokeinoin kuten pilasterein. Pilasteri on esim laudoista tehty valepilari, joka ulkonee hieman julkisivusta ja saattaa piilottaa taakseen mm. pitkänurkkaisen hirsiliitoksen päät, följarin - tai ei välttämättä yhtään mitään.

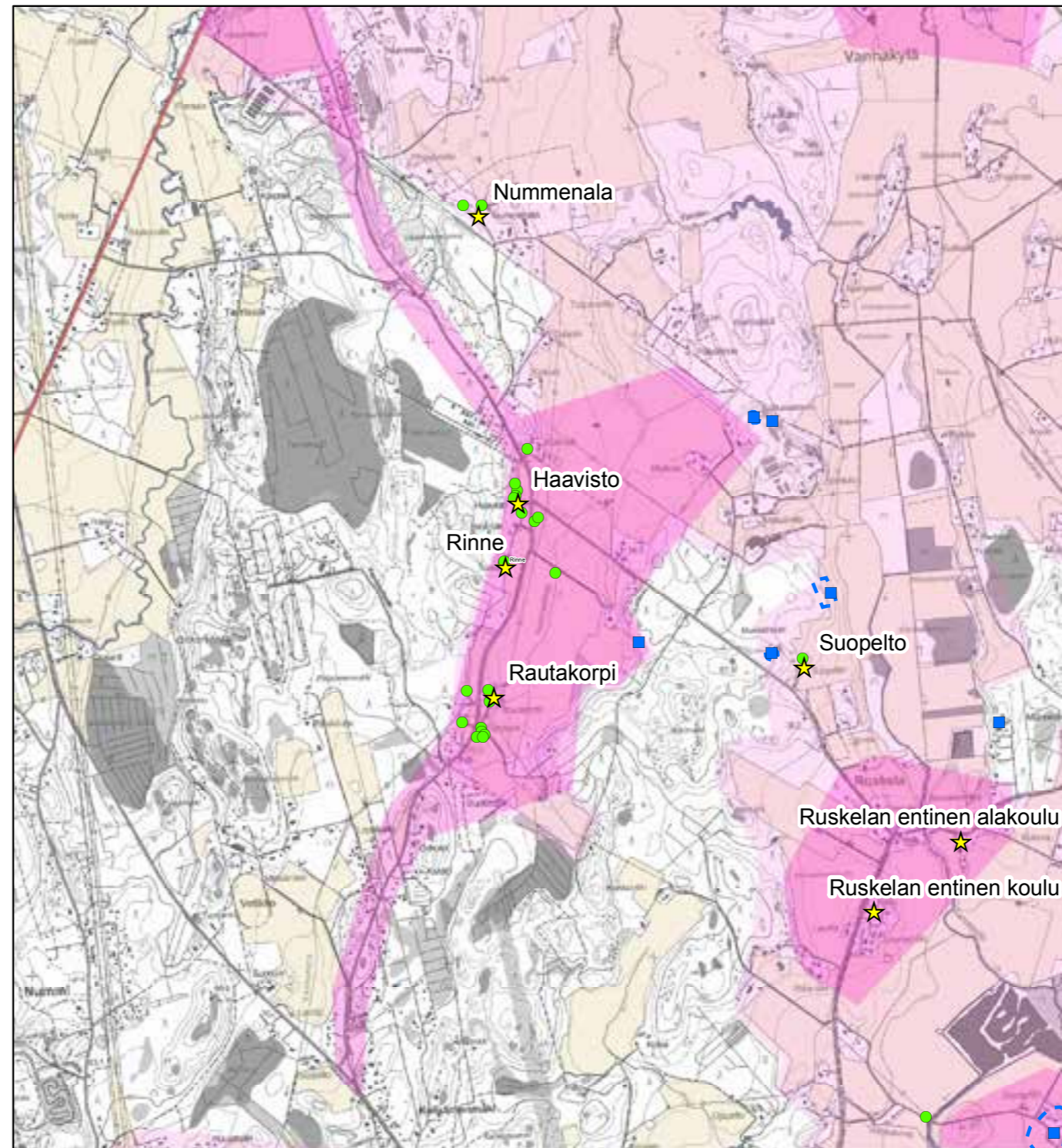
VI. POHJOIS-TUUSULAN MAASEUTU

Tuusulan pohjoisosat on asutettu 1700-luvun puolestavälistä alkaen ja ne muodostavat Etelä-Tuusulasta poikkeavan, omanlaatuisensa kulttuurimaiseman. Pohjois-Tuusulan arvokkaimmat ympäristöt ovat Kellokosken ja Jokelan taajamat, joiden syntyhistoria liittyy teollisuuteen sekä maaseutumaisena säilyneet pienipiirteiset Kellokosken ja Vanhankylän kartanon historiaan liittyvät viljelymaisemat ja torppariseudut. Tuusulan vanhimman kylän keskiajalla muodostunut ydinalue, Vanhankylän kartanona tunnettu alue on nykyisin Järvenpään kaupungin alueella, mutta valtaosa kylän maa-alueista on Tuusulassa.

Vanhakylä ja Ruskelan pohjoisosat

251. Vanha Hämeentie

Vanha keskiajalta ja mahdollisesti sitäkin varhaisempi reitti kulki Koskenmäeltä pohjoiseen pitkin Rusutjärven itäisiä hiekkaisia harjanteita kiertäen eteläpäässä Paijalan soiset pellot. Rusutjärven pohjoispuolella reitti kulki Ruskelan ja Vanhankylän maiden luoteisosien lävitse ylittäen Palojoen Jäniksenlinnan kahlauspäällä ennen siirtymistään Nurmijärven puolelle Nukarin eteläpuolella. Hämeentiestä Rusutjärven pohjoispuolella erkaneva lenkki noudattelee pitkälti vanhan tien linjausta tarjoten vaihtelevia näkymiä pieniltä peltoaukeilta kilometrien pituiseen näkymään viljelyksineen ja latoineen - ja lenkin pohjoisosassa nummimetsää ja vanhalle paikalle syntyneen kylätiivistymän ennen Palojoenylitystä. Luokka 2 sr-t

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäänös (Museovirasto 2012)
- ▭ Muinaisjäänösalue (Museovirasto 2012)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde (Museovirasto 2009)
- Rakennettu kulttuurialue
- Maaseudun kulttuurimaisema-alue

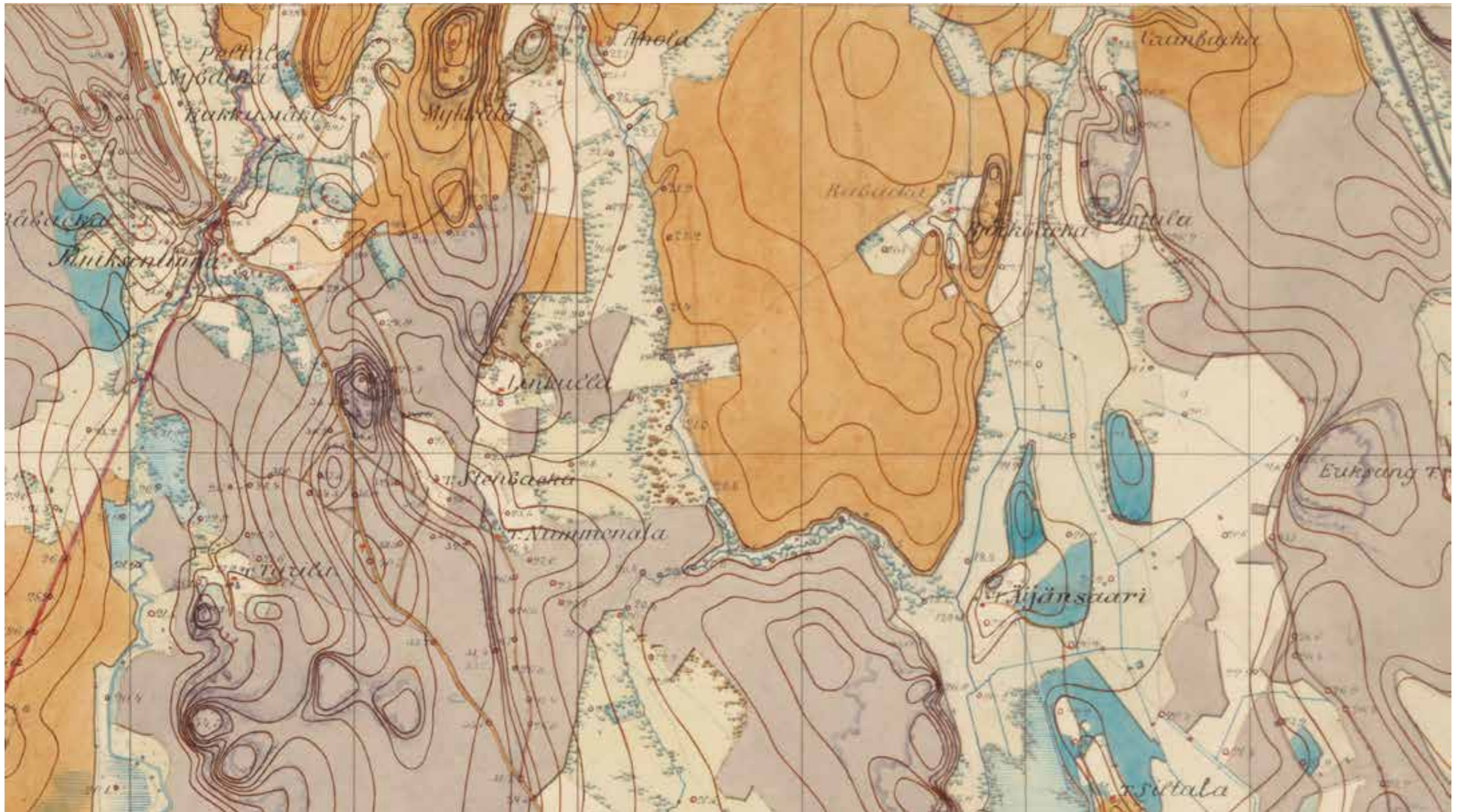
© Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 2016
CC BY 4.0

0 375 750 1 500 Metriä

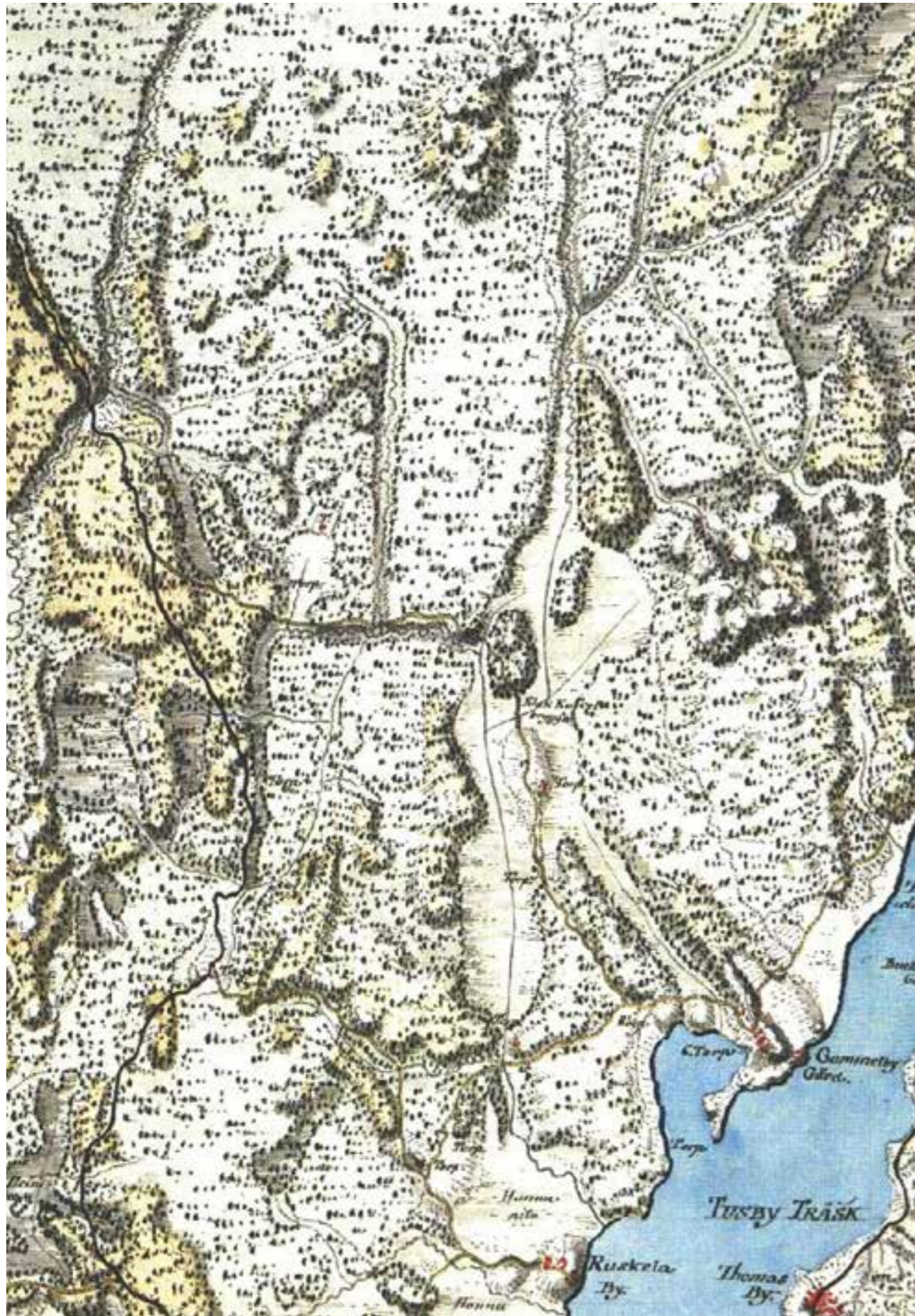

Kalmbergin kartta esittää Tuusulan aikaa ennen rautatietä ja virallisen tiestön lisäksi siinä näkyvät kärrytiet ja yleiset polut, joita käytettiin jalan kulkemiseen paikasta toiseen. Osa reiteistä on säilynyt kyläteinä. kalmberg_1855_vi7-2.jpg

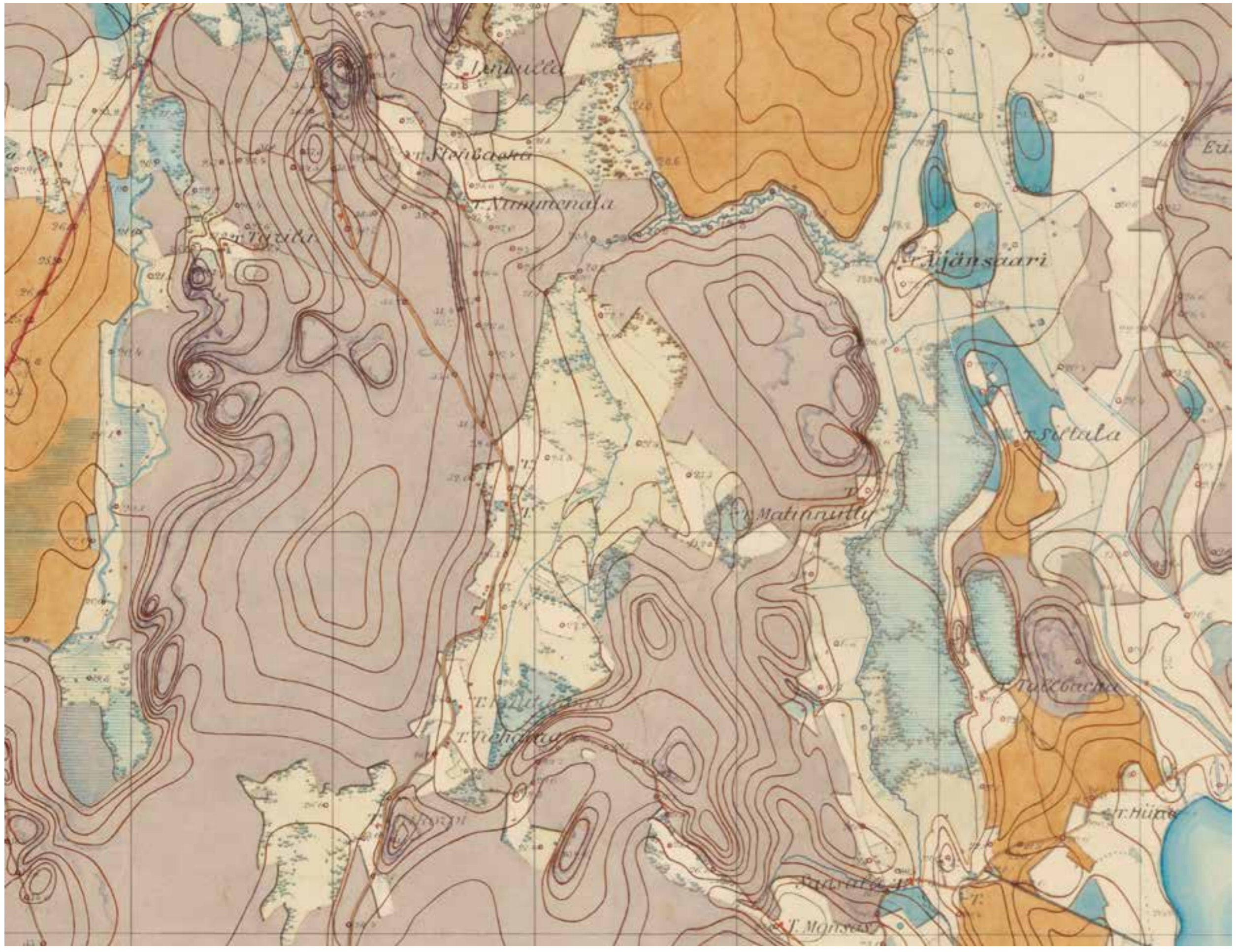

Hämeentien maisema-alueita torppineen ja niittyineen 1870-luvulla. Asuinrakennukset punaisia, talousrakennukset mustanharmaita ja mittapisteet punaisia ympyröitä. Soiden kuivatus on havaittavissa suorina ojalinjoina.
Karttalehti IX 30. KA. mykkyla_vanhakyla_[Tuusula]_1_IX_30.jpg

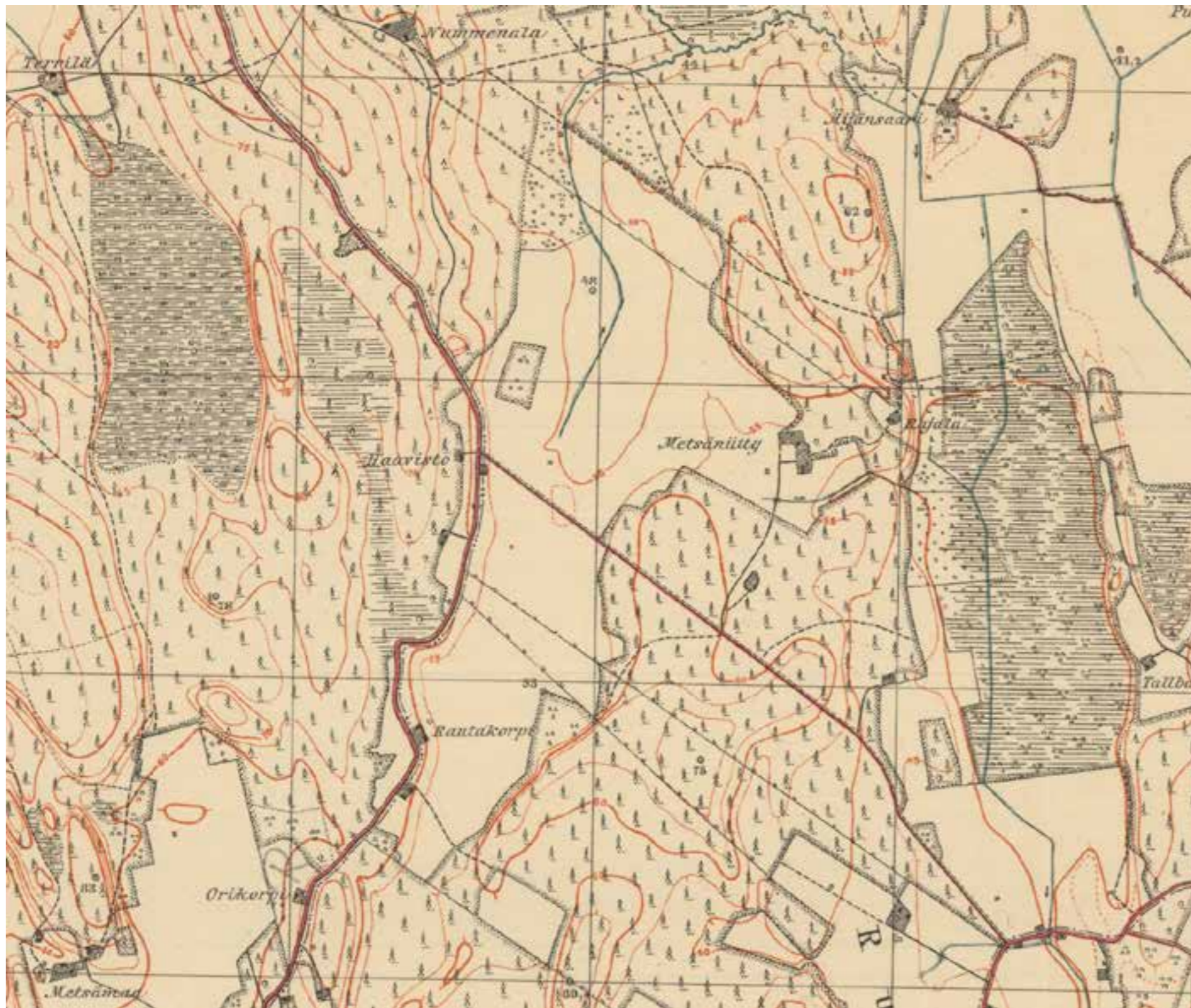

1700-luvun lopulla vanhan Hämeentien varrella on jo muutama torppa, mm. Rautakorpi ja Haavisto sekä Nummenala, Mykkylä ja Jäniksenlinna. Peltoaukea rajoittui lähinnä Rautakorven ympäristöön, muualla oli niittyjä.

http://koti.kapsi.fi/~timomeriluoto/KAR-TAT/%C2%B4%C2%B4Kuninkaan%20Kartasto%C2%B4%C2%B4201776-1805/Vanhakyla_1760_kuningas.jpg

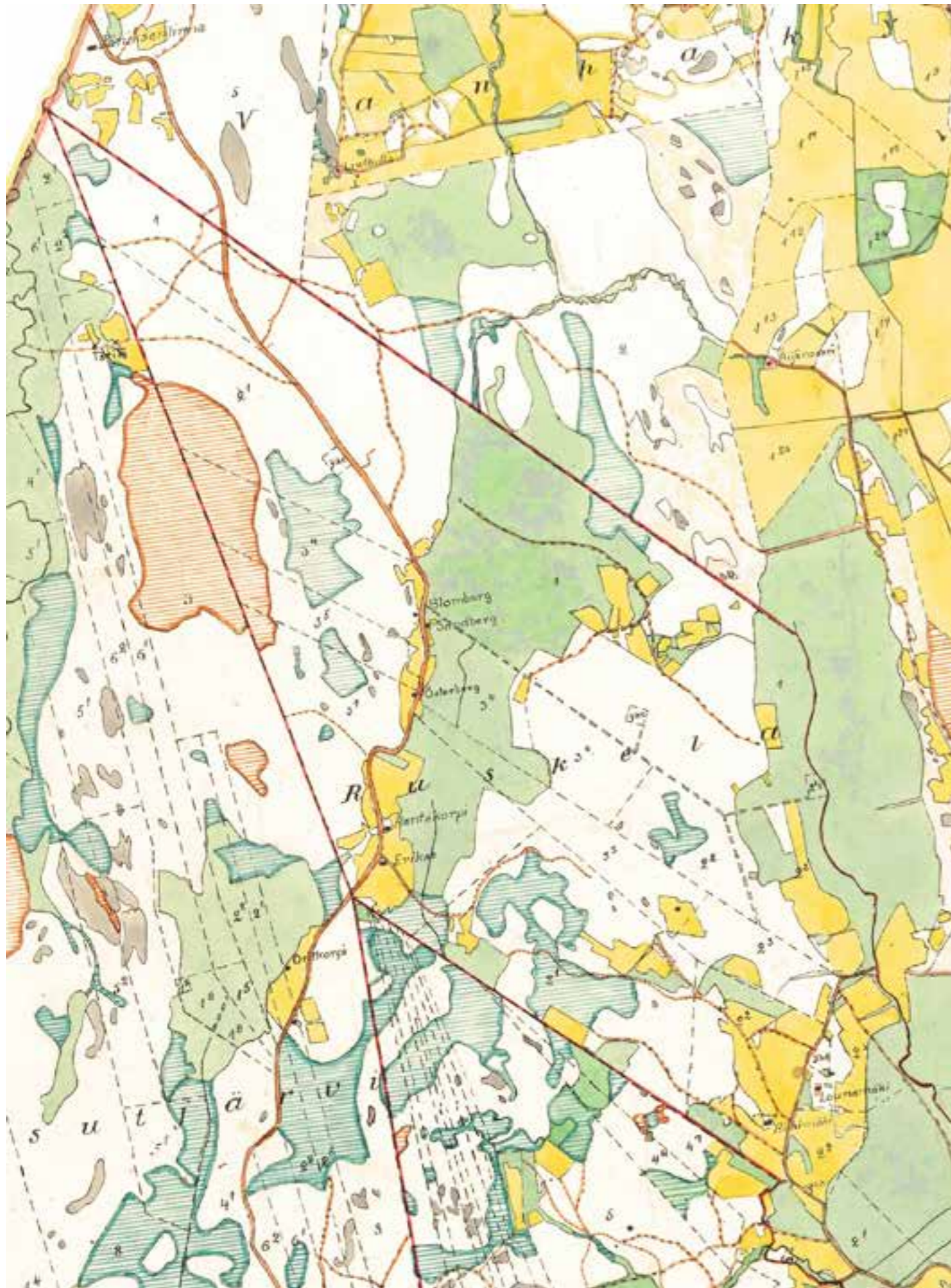
hameentie_ruskela_[Tuusula]_1_IX_30.jpg

*Peltoaukean laidalla on vain vanhat torpat ja laidoilla on niittyjä.
204306_1928. Maanmittauslaitos, vanhat painetut kartat. hameentie_ruskela_204306_1928.jpg*

Peltoaukeaa on raivattu vanhoille niityille ja uusia niittyjä on muodostunut. Talonpaikkojen määrä on kahdessa vuosikymmenessä kaksinkertaistunut, mutta asutus on edelleen lähes kaikkialla pellon ja metsän rajalla.
204306_1945 Maanmittauslaitos, vanhat painetut kartat. hameentie_ruskela_204306_1945.jpg

Kruunintilat ja Vanhankylän kartano on jaettu tiloiksi ja samalla esitetty myös kylärajat ja yhteismaat. Maanmittaushallitus Tuusulan tiloja esittävä kartta 1:20000 vuodelta 1923. KA. Hameentie 1923.jpg

252. Vanhankylän kartanon historiallinen maisema-alue sekä Vanhankylän kartanon torpparikylät: 248. Jäniksenlinna, 247. Vanhankylän koulutien alue ja 249. Purola muodostavat rakennusryhmien ja pienipiirteisten peltoaukeiden ja pitkien, polveilevien näkymien maisema-alueita.

Tuusulan vanhin kylän on Vanhakylä, joka on jaettu kahtia vuonna 1951, jolloin Järvenpää erosi Tuusulasta itsenäiseksi kauppalaksi. Kylän historiallinen ydin joutui Järvenpään haltuun, mikä tarkoitti kartanon vanhan tilakeskuksen talousrakennuskannan purkua. Kylän maaseutualueet jäivät Tuusulan alueelle ja ovat säilyneet maaseutumaisina pieninä asutusrykelminä peltojen reunoilla.

Tuusulanjärven Vähjärven kainalossa sijaitseva Vanhakylä kuului Paijalan kanssa Vihdin Kaukjärven neljännesverokuntaan.¹ On hyvin mahdollista, että Vanhankylän kantatalot ovat saaneet alkunsa varakkaiden Lohjan -Vihdin suunnalta varsinaissuomalais-hämäläisten erätalonpoikien kaukoretkien tukikohdista, joita eräengit pitivät yllä. Todennäköisesti Kaukjärvi-Vanhakylä on samalla ollut Tuusulan vanhin kylä.² Näillä hämäläisten omistamalla Keski-Uudenmaan takamailla eräengit ja tilattomat niittivät heinää, viljelivät kaskia, polttivat tervaa, nostivat järvimalmia sekä metsästivät, linnustivat ja kalastivat, mutteivät harjoittaneet ainakaan aluksi laajemmassa määrin peltoviljelystä³ - seudun savimaat ja sadannanvajausta parhaimpaan kasvuaikaan kun eivät kovin usein tuota ylitsevuotavan runsasta viljasatoa lukuun ottamatta Tuusulanjärven lähiympäristöä, jossa sateet ovat runsaampia ja säännöllisempiä kuin esimerkiksi 10 kilometrin päässä järvestä.

Tuusulanjärven rantamille, niemenkärkiin sijoittuneet Vanhakylä ja Paijala maksoivat koukku- ja jousiveroa Hämeeseen; muualla Uudellamaalla kyseisiä veroja ei juuri maksettu, mistä päätellen ensimmäiset pysyvät asukkaat ovat luultavasti tulleet Hämeestä juuri tänne. Koukku- ja jousiverojen määrät taas ovat johtaneet tutkijat siihen päätelmään, että Vanhankylän ja Paijalan verollepano tapahtui vuoden 1440 vaiheilla myönnetyn yleisen veronalennuksen jälkeen.⁴ Vanhaakylää on arveltu Tuusulanjärven vanhimmaksikin myös nimen perusteella; ensi kerran asiakirjoissa eli Hämeen ensimmäisessä maakirjassa se mainitaan vuonna 1539: ”Gambleby” - ja jo 1546 suomalaisessa asussaan Vanhakyle.⁵ Kylän muita kirjoitusasuja ovat: Gambel(l)by, Wanhakylä, Wanhakyle, Wanakylä, Wanhalakylä, Wannakile, Wanhakylla/-ä, Vannakylä ja Vähäkylä. Jaakko Teitti kirjoitti Wanhakyle ja Gambleby. Kyläläisiä on tosin vanhimmissa asiakirjoissa kutsuttu kaukjärveläisiksi; ”Niilo Hannunpoika Kaukeierui i Gammelby”.⁶

Kylän maat käsittivät yhden koukun, joka oli vuonna 1539 Hämeen ensimmäisen maakirjan mukaan jakaantunut viiden talon osalle, neljännes- ja kuudenneskoukun suuruisiin taloihin.⁷ Vuonna 1543 näitä savuja oli jo kuusi.⁸ Vuoden 1559 maatarkastusten perusteella on laskettu, että Vanhassakylässä oli tuolloin 38 tynnyrinalaa viljeltyä peltoa eli noin 17,5 hehtaaria. Rantaniityiltä saatiin heinä sekä hevosille että lehmille eikä

näitä niittyjä laskettu verotettavaan peltopinta-alaan - avointa maisemassa oli siis muutakin kuin pellot ja järvi.⁹ Maakirjoissa ja savuluetteloissa autioksi merkitseminen tarkoitti useimmiten maksamattomia veroja. Vanhassakylässä talojen määrä verokirjojen mukaan on vuosien 1543 ja 1631 välillä vaihdellut kolmesta yhteentoista; vuoden 1590 jälkeen myös autiointa taloja on ollut enimmillään 4, jolloin koko kylässä taloja oli yksitoista.

Kertomusten mukaan ennen 1600-lukua kylässä oli seitsemän isäntien mukaan nimettyä taloa: Hakala, Mäkelä, Holjamäki, Hiirimäki, Mäyrä ja Köykäsmäki - seitsemäs on mahdollisesti ollut Kaakkola.¹⁰ Holjamäki ja Hiirimäki sijaitsevat edelleen Tuusulan puolella, muiden sijaintia ei kovin tarkkaan tiedetä.

1580-lukuun asti Vanhankylän taloluku vaihteli suhteellisen tasaisesti viiden ja kuuden välillä mutta tämän jälkeen alkoivat vaikeudet kasautua ts. veronmaksukyky näyttää kärsineen - myöhempi tutkimus on paljastanut, että vuosisadan loppu oli ilmastollisesti epäsuotuisa. Vuoden 1602 verojäämä- ja satotarkastuksissa ilmeni, että kuudella talolla oli viljarästejä enemmän kuin viiden sinä vuonna satoa korjanneen talon sato yhteensä. Noihin aikoihin maksettiin tavanomaisten verojen lisäksi Ruotsissa sijaitsevan Älvsborgin linnoituksen takaisinlunastamiseksi tanskalaisilta lunnasveroja. Toisella lunnasverojen maksukierroksella viisi isäntää todettiin maksukyvyttömiksi. 1615 autiotilaksi merkittiin kolmas eli Esko Eskonpojan talo lähinnä siksi, että ratsupalveluksen loputtua rauhan myötä myös verohelpotukset loppuivat eikä veronmaksuun löytynyt varoja. Merkinnoissa on mainittu, että asianomaiset tilat sijaitsivat köyhässä ja hallaisessa paikassa¹¹ – Tuusulan soiden keskellä sijaitsevien savikoiden viljely ei ollut mitään helppoa työtä tuonaikaisin menetelmin.

Vanhastakylästä muodostui sekä hallinnollisen että konkreettisen autioitumisen, n. 1620-luvun tienoilla, jälkeen lamputtikylä ja säätyläiskartano: 17.3.1621 päivätyssä Turun käskynhaltija Kaarle Oxenstiernan antamassa lupakirjeessä vänrikki Niilo Laurinpoika (Stålhane) sai luvan ottaa viljeltäväkseen Eskon Eskonpojan ja Matti Pekanpojan lyhyemmän aikaa autiointa olleet tilat, yhteensä 2 2/3 äyriä yhden tilan velvoitteita vastaan. Haltuunotetut tilat saattoivat olla Niilon vaimon Margareeta Tuomaantytären perintömaata.¹² Vuonna 1624 Vanhankylän kartanon vouti oli koonnut paperilla neljän äyrin autiomaan Matti Tuomaanpojan kolmen ja Heikki Rekonpojan yhden äyrin (kruunun) maista. Näin muodostuneet kaksi vapaatilaa varustivat kumpikin yhtä luutnantin ratsuhevosta.¹³

Kirkollisessa hallinnossa Vanhakylä maksoi kymmenyksensä aluksi Siipoon kirkkopitäjään. Vuoden 1640 vaiheilla Vanhakylä on siirretty Nurmijärven kappeliseurakunnan alaisuuteen.¹⁴

Tuusulan seurakunnan itsenäistyessä Vanhassakylässä oli vain yksi tila: Vanhankylän eli Gammelbyn kartano (RN:o 1) Tuusulanjärven rannalla; kartanon tuolloin omistanut Niilo Laurinpoika Stålhane oli voimallisesti myötävaikuttamassa seurakunnan itsenäistymisessä ja oman kirkon rakentamisessa. Vanhankylän tilaluku nousi vasta isojaon yhteydessä 1780-luvulla, jolloin kylällä olleesta ylijäämämaasta muodostettiin neljä uutta rälssitilaa: Lammaskallio eli Gustafsholm (RN:o 2), Purola eli Bäckfall

(RN:o 3), Mykkylä (RN:o 4) ja Jäniksenlinna (RN:o 5).¹⁵ Vanhankylän isojako tehtiin 1781 - 1786 ja töitä johti J.P. Westermarck. Rälssitilat olivat toki olleet olemassa jo ennen isojakoa torppina: Lammaskallio esiintyy henkikirjoissa ensimmäisen kerran 1761, Jäniksenlinna 1770-luvun alussa sekä Mykkylä ja Bäckfall mainitaan 1780-luvulla, jolloin torppia mainitaan olleen jo 18 kpl; mm edellisten lisäksi Nytorp, Mikkola, Hakala, Siltala, Sarsala, Tallbacka. Isojako vähensi runsaasti torppien määriä, sillä moni niistä liitettiin uusiin rälssitiloihin. Rälssitilat kuningas antoi Vanhankylän kartanon lisämaiksi. Maantieteellisesti Vanhakylä ulottui aina nykyistä huomattavasti etelämmäs tulleeeseen Hausjärven rajaan asti ns. sovintorajaan eli Riitahuhtaan¹⁶ (tunnettu paremmin runoilija Eino Leinon viimeisenä asuinpaikkana¹⁷) asti ts Nuppulinna junaseisakkeelle asti ja siitä kohti Nukaria Nurmijärvellä.

1800-luvun alussa Vanhassakylässä alettiin käyttää uudelleen torppareita uudisraivauksen apuna; vuonna 1805 erotettiin 25 torpanpaikkaa. Sopimukset ehdittiin v. 1808 - 1809 tehdä seuraavista torpista: Bäckfall, Vaasa, Forsbacka, Raseborg, Lustikulla, Räkulla eli Smörkällä, Svartbäck, Eriknäs eli Lill Altona, Antila eli Björkbacka, Ödesåker, Stor Nytorp, Lill Nytorp, Lerbacka ja Granbacka.¹⁸ Kaikki Vanhankylän entiset torpat sijaitsivat tänä päivänä Tuusulan puolella, mutta itse kartanonpaikka ja keskiaikainen kylänmäki ovat nykyisin Järvenpään puolella, Vanhankylän niemellä. Vanhankylän maisema-alue 252 3 LUOKAN ALUE.

1 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I, s. 66.

2 Vanhankylän kyläntontti kuuluu nykyisin Järvenpäähän, mutta suurin osa Vanhankylän maista kuuluu edelleen Tuusulaan.

3 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I, s. 53

4 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I, s. 66.

5 Tuusulan Rantatie, P. Hiltunen s. 15, 1988

6 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I s. 66 - 69

7 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I, s. 66.

8 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I, s. 88.

9 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I, s. 127-148

10 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I, s. 67.

11 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I, s. 296-299 - VA 309:17, 4387:16, 483 En:106

12 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I s. 299 -231; VA Hollola I KOa 2:24v

13 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I s. 299

14 Jaakko Sarkamo, Suur-Tuusulan historia I, s. 186 - 188

15 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II, s. 29.

16 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II, s. 70-76.

17 Suur-Tuusulan historia III, s. 82 Antti Rosenberg ja Rauno Selin)

18 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II s. 72

251 Vanha Hämeentie Jäniksenlinnan risteys IMG_8193.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantieltä etelään 3 IMG_8425.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantieltä etelään 6 IMG_8428.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantieltä etelään 1 IMG_8423.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantieltä etelään 4 IMG_8426.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantieltä etelään Rinteen kohdalla 1 IMG_8431.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantieltä etelään 2 IMG_8424.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantieltä etelään 5 IMG_8427.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantieltä etelään Rinteen kohdalla pohjoiseen 1 IMG_8432.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantieltä etelään Rinteen kohdalla pohjoiseen 2
IMG_8433.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantien risteys 3 IMG_8407.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantien risteys kohti Väsyneennummaa 2
IMG_8412.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantien risteys 1 IMG_8405.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantien risteys 4 IMG_8408.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantien risteys kohti Väsyneennummaa 3
IMG_8413.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantien risteys 2 IMG_8406.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantien risteys kohti Väsyneennummaa 1
IMG_8411.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantien risteys kohti Väsyneennummaa 4
IMG_8414.jpg

251 Vanha Hämeentie Monsantien risteys kohti Väsyneennummea 5
IMG_8415.jpg

251 Vanha Hämeentie Orikorven kohdalla IMG_8472.jpg

251 Vanha Hämeentie Orikorvessa asutusta tien itäpuolella IMG_8484.jpg

251 Vanha Hämeentie Orikorvessa asutusta tien itäpuolella IMG_8486.jpg

251 Vanha Hämeentie Nurmelan eli vanhan Rautakorven kohdalla
IMG_8467.jpg

251 Vanha Hämeentie Orikorven peltoa IMG_8483.jpg

251 Vanha Hämeentie Orikorvessa asutusta tien itäpuolella IMG_8492.jpg

251 Vanha Hämeentie Orikorvessa lähellä vanhaa virstanpylvästä
IMG_8496.jpg

251 Vanha Hämeentie Orikorvessa virstanpylvään mäki IMG_8503.jpg

251 Vanha Hämeentie Orikorvesta kohti etelää IMG_8479.jpg

251 Vanha Hämeentie Orikorvesta kohti Rautakorpea IMG_8475.jpg

251 Vanha Hämeentie Rautakorven kohdalla 1 IMG_8446.jpg

251 Vanha Hämeentie Rautakorven kohdalla 2 IMG_8447.jpg

251 Vanha Hämeentie Rautakorven kohdalla 3 IMG_8448.jpg

251 Vanha Hämeentie Rautakorven kohdalla 4 IMG_8449.jpg

251 Vanha Hämeentie Rautakorven tienoilla IMG_8461.jpg

251 Vanha Hämeentie Väsyneennummella IMG_8208.jpg

251 Vanha Hämeentie Väsyneennummen pohjoispäässä IMG_8207.jpg

251 Vanha Hämeentie kilometritolppa Väsyneennummella IMG_8212.jpg

251 Vanha Hämeentie Väsyneennummen laella nuorta männikköä IMG_8217.jpg

251 Vanha Hämeentie peltoaukea eteläpuolella Jäniksenlinnan risteystä IMG_8198.jpg

251 Vanha Hämeentie Palojoen kahluupaikka nykyisin IMG_2708.jpg

251 vanha_hameentie_monsantie_IMG_4167.jpg

251 vanha_hameentie_monsantie_2_IMG_4168.jpg

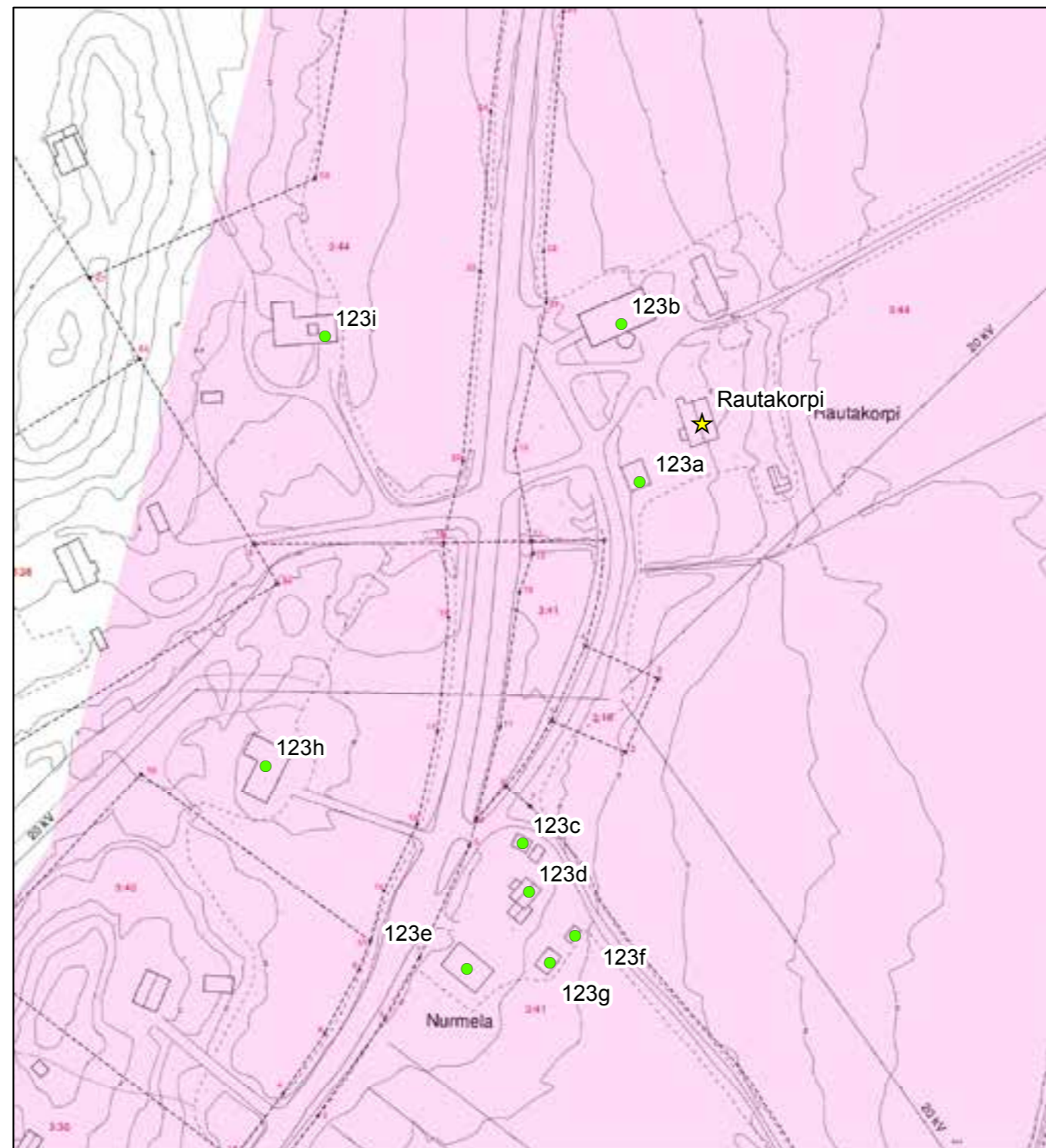
251 vanha_hameentie_monsantie_IMG_4173.jpg

251 vanha_hameentie_monsantie_3_IMG_4169.jpg

123. Rautakorpi

Rautakorpi (alkujaan RN:o 3:8) on erotettu isonjaon järjestelyn yhteydessä vuonna 1906 kolmeen osaan (Erikas, Riihimäki, Lounamäki) jaetun Ruskelan Erikas-nimisen tilan (RN:0 3) maista vuonna 1913. Rautakorpi oli ennen itsenäistymistään torppa: tarkemmin Jakobsdalin uudistila vuodelta 1775¹⁹. Tila on ollut nykyisen omistajasuvun hallussa vuodesta 1895 lähtien.²⁰ Rautakorven torppa on sijainnut alunperin myöhemmän Tienhaaran eli nykyisen Nurmelan paikalla eli nykyisestä sijainnistaan parisataa metriä etelämpänä.²¹

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 20 40 80 Metriä

¹⁹ Juhani Olasmaa, Tuusulan aikakirjat XIII, s. 101-103.

²⁰ Suuri maatilakirja III, s. 84.

²¹ Karttavertailu nykytilanteen ja kuninkaankartaston välillä.

Rautakorven nykyiset rakennukset ovat pääosin 1920-30-luvulta. Vuonna 1928 valmistuneen taitekattoisen päärakennuksen on suunnitellut tilan silloisen isännän veli, rakennusmestari Einari Laakso. Rakennus on menettänyt alkuperäistä jugend-vaikutteista ilmettään myöhemmissä uudistustöissä, sillä alunperin rapatuilla levyillä²² vuorattu hirsirakennus on lautaverhoiltu 2000-luvulla²³ pysty-vaaka-pysty paneloinnilla, joka on jaettu yksinkertaisella vesilistalla; helmalista on jäänyt uupumaan ja ikkunoiden vuorilaudat ovat rakennuksen ikään ja alkuperäiseen tyyliin nähden hieman liian eleettömät. Yleisilme on kuitenkin hyvin rakennuksen valmistumisajankohdalle uskollinen.

Rautakorven pihapiiriin kuuluu harjakattoinen tiiliaitta (123a; luokka 2) vuodelta 1928²⁴ ja laakea, korkealla harjakatolla varustettu punatiilinaavetta (123b; luokka 3) 1930-luvulta. Tilakeskusta vastapäätä tien toisella puolen metsän reunassa on suuri, vanhemmilta osiltaan 1920-luvun puolivälistä peräisin oleva lato, puimala ja kuivurirakennus (123i, luokka 3), joka yhdessä Nurmelan vinkkeliladon ja kahden tilakeskuksen kanssa muodostaa eräänlaisen portti- ja pääteaiheen avoimelle viljelysmaaisemalle erittäin vanhan tien varrella. 2 LUOKAN KOHDE

Rautakorven naapurina on sen kanssa samanaikaisesti muodostetusta Tienhaaran tilasta (3:7) vuonna 1928 lohkaistu Nurmelan tila²⁵, jonka paikalla on ollut Tiensuun eli Tienhaaran vuonna 1815 perustettu torppa.^{26, 27} Nurmelan pihasta löytyy joukko rakennuksia eri aikakausilta. Pohjoisin pihapiirin rakennuksista on autotalliksi muutettu, alkujaan pitkänurkkainen, vuoraamaton, harmaa hirsirakennus 1800-luvulta, joka on ollut joko yksinäistupa tai pariaitta (123c; luokka 2). Tuvan ja kamarit sisältävä hirsirakenteinen, pystyverhoiltu ja T-ikkunainen asuinrakennus on vuodelta 1923²⁸ (123d; luokka 2), ja sitä on jatkettu 1900-luvun jälkipuoliskolla pienellä elintasosiivellä. Pihapiiriä etelästä rajaa 1920-luvun²⁹ puolivälistä oleva rapattu, tiilirakenteinen navetta (123e; luokka 2), jonka yläkerta on puurakenteinen ja vintin ajosilta suoraan maantielle. Kaakkoon pihapiiriä peltoaukeaan nähden rajaa pieni harjakattoinen, hirsirakenteinen, lyhtynurkkainen ja lautaverhoiltu sauna (123f; luokka 3) 1930-luvulta ja suurempi, iirurunkoinen, lautaverhoiltu harjakattoinen liiteri/autotalli (123g; luokka 3) 1950-luvulta. Vanhan Hämeen tien toiselta puolen suuri harjakattoinen ja vinkkelinurkasta aumakattoinen lautaverhoiltu, kauniisti harmaantunut puimalato (123h; luokka 3) 1930/40-luvulta. Nurmelan pihapiiri ja suuri lato ovat maisemallisesti ja rakentamisen kannalta kaunis esimerkki eheästä, sopeutuvasta ja säilyttävästä. Osayleiskaavassa Rautakorven talo ja pihapiiri on rajattu ja merkitty sr(8)-merkinnällä. 2 LUOKAN KOHDE

123 Rautakorven pihapiiri PS PIC00028.jpg

123I Rautakorven puimala IMG_8442.jpg

123 Rautakorven päärakennus PS PIC00027.jpg

22 Härö, s. 52.

23 Härön inventoinnissa Rautakorpi on vielä rapattu ja Panu Savolaisen vuonna 2005 ottamissa valokuviissa julkisivupaneloinnit näyttävät vasta-asennetuilta.

24 Tuusulan rakennusrekisteri.

25 Tuusulan kiinteistörekisteri. Tienhaaran tila on liitetty Rautakorpeen ja sekä Nurmela että Rautakorpi ovat saman suvun asuttamia.

26 Juhani Olasmaa, Tuusulan aikakirjat XIII, s. 101-103.

27 Kuninkaan kartasto ja museoviraston paikkatietokanta.

28 Kotiseutumme Tuusula, s. 377.

29 Topografikartta vuodelta 1928.

123C Nurmelan aitta Rautakorven vanha sijaintipaikka IMG_8457.jpg

123H Nurmelan puimalato IMG_8458.jpg

123D Nurmelan päärakennus ja 123E navetta IMG_8464.jpg

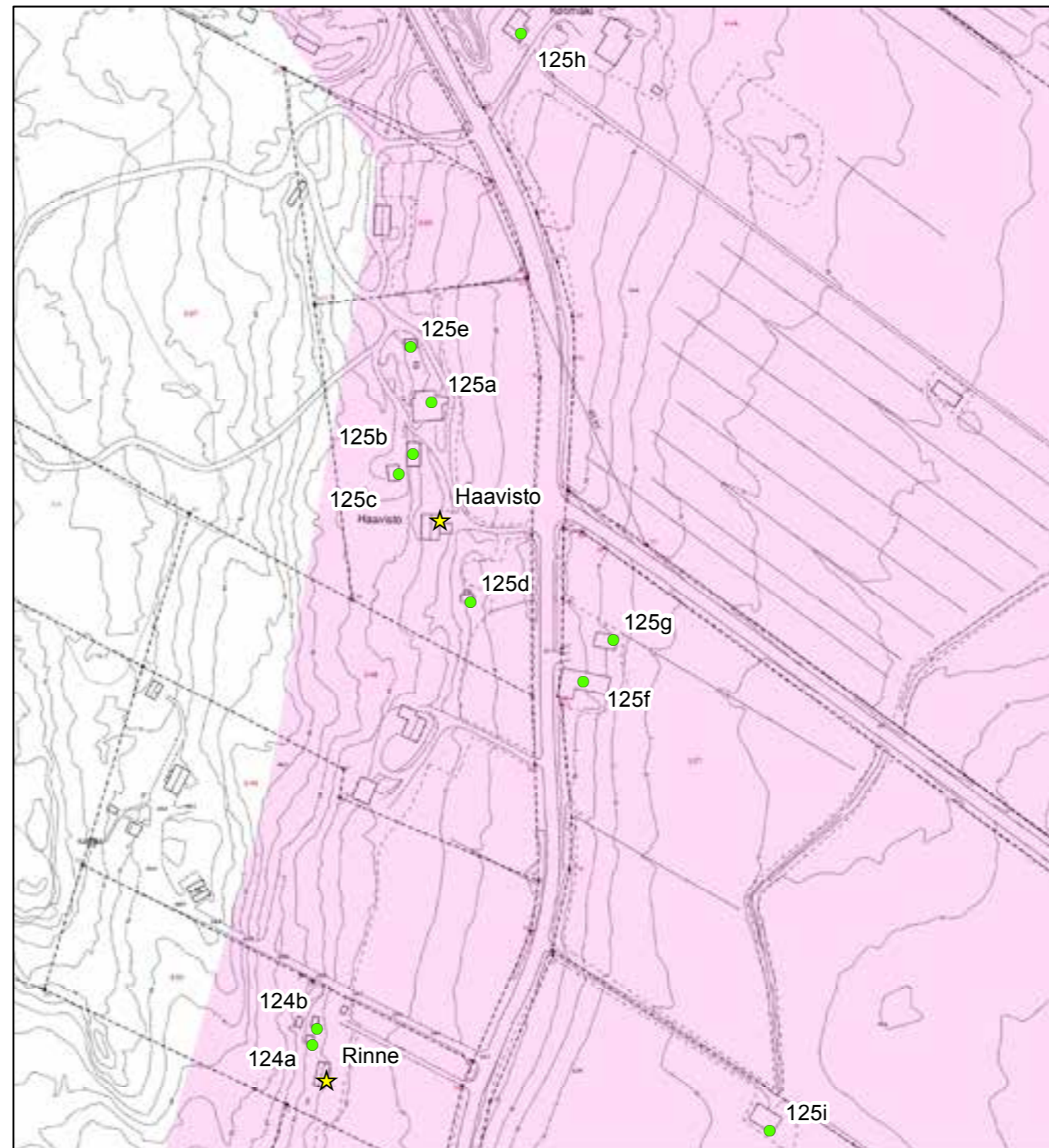
123B Rautakorven navetta IMG_8452.jpg

123E Nurmelan navetta IMG_8460.jpg

124. Rinne

Rinne on noin vuonna 1913³⁰ rakennettu käsityöläismökki, joka sijaitsee näkyvällä ja kauniilla paikalla Hämeentien halkoman peltoaukean länsireunassa. Kirvesmies Kalle Robert Aalto osti³¹ Rinneen vuonna 1922 Perttulan pientilalta, jonka kantatila oli Erikaksesta vuonna 1906 isojaon järjestelyssä muodostettu 90 hehtaarin suuruinen Riihimäki.³² Rakennuksessa oli aluksi vain kaksi huonetta, mutta sitä jatkettiin muutaman vuoden kuluttua pienellä nikkarin verstaalla rakennuksen pohjoispäähän. Talo näyttää olleen jo alkuaan vuorattu. Talon länsipuolelle on ilmeisesti 1960-luvulla rakennettu koko talon pituinen laajennusosa, jota varten katonlape jatkui pidemmälle.³³ Rakennusta on korotettu maltillisesti 2000-luvun alussa (2005-2010) siten, että harjasta on tullut symmetrinen ja yläkerta on voitu ottaa käyttöön.³⁴ Rakennuksessa on matala porakivijalka, lyhytnurkkainen hirsirunko, T-ikkunat ja pysty peiterimavehoilu. Rakennus on saanut saumattun peltikaton 2010-luvun alkupuolella. Pihalla on vanha, asuinrakennuksen ikäinen sauna (124b; luokka 2) sekä harjakattoinen, sievällä ikkunalla varustettu 1930-luvun liiterirakennus (124a; luokka 2). Osayleiskaavassa talo on merkitty sr (14)-merkinnällä. 2 LUOKAN KOHDE

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 35 70 140 Metriä

30 Tuusulan rakennusrekisteri.

31 Härö 1986, s. 52.

32 Tuusulan kiinteistörekisteri. Riihimäkiä muodostui Ruskelassa kaksi isojaon järjestelystä: toinen (metsäpalsta) Erikaksesta ja toinen (viljelystila) Borgmannista. Lounämäki muodostui samaan tapaan muodostaen Riihimäen tilaa kahtia jakavan kiilan Paijalantieltä Vanhalle Hämeentielle.

33 Härö, 1986.

34 Tuusulan rakennusrekisteri ja Tuusulan museo.

124 Rinteen päärakennus IMG_8435.jpg

124 Rinteen uusi pihavaja, piharakennus 124A sekä pihasauna 124B
IMG_8421.jpg

124 Rinteen asuinrakennus 2005 kesken kunnostuksen PS PIC00026.jpg

124 Rinteen asuinrakennus 2005 kunnostustyöt kesken PS PIC00023.jpg

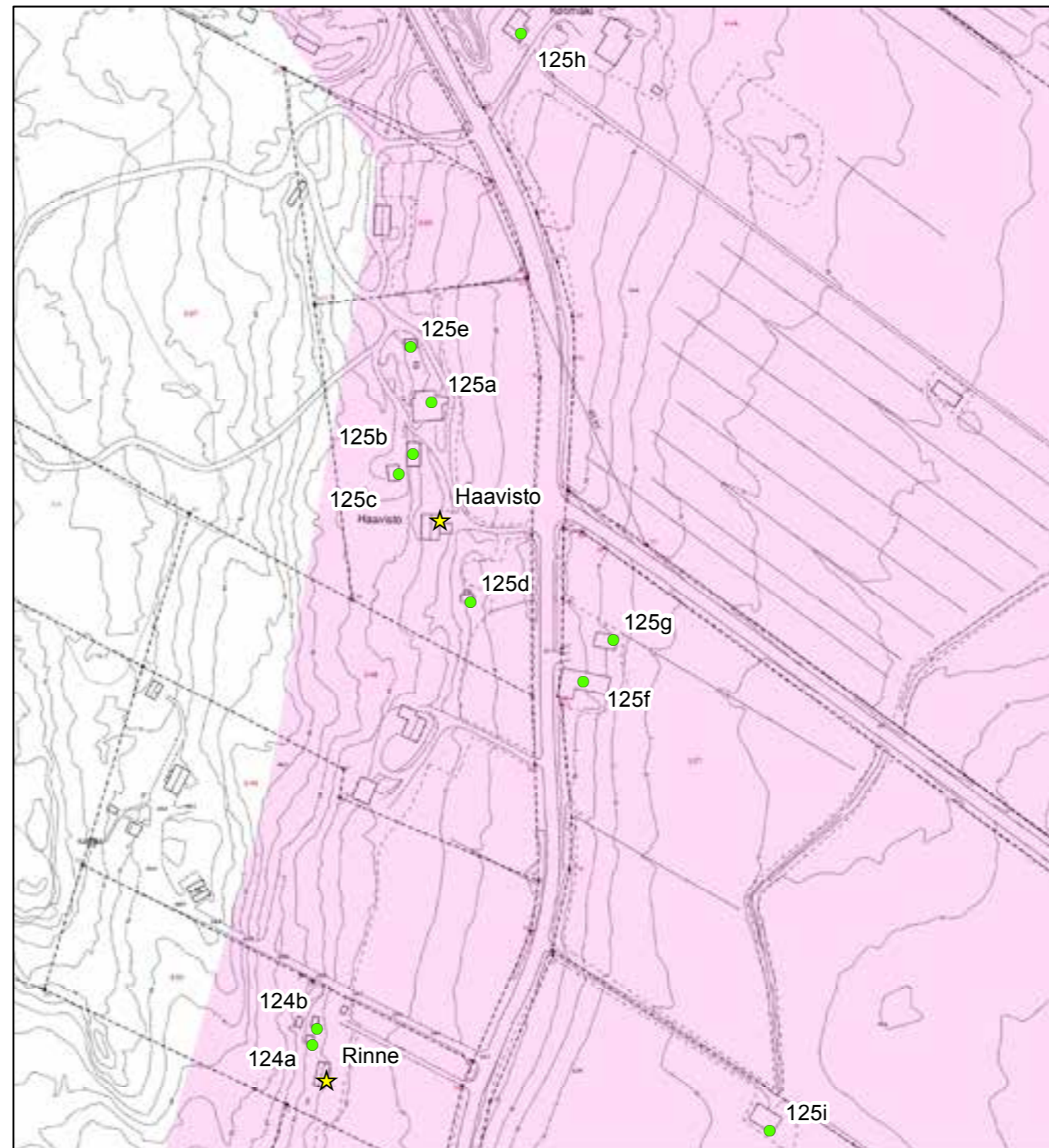
124A Rinteen piharakennus 2005 PIC00025.jpg

124B Rinteen pihasauna 2005 PS PIC00024.jpg

125. Haavisto

Haavisto (alkujaan RN:o 3:4) on erotettu isonjaon järjestelyn yhteydessä vuonna 1906 kolmeen osaan (Erikas, Riihimäki, Lounämäki) jaetun Ruskelan Erikas-nimisen tilan (RN:0 3) maista vuonna 1908.³⁵ Haavisto oli ennen itsenäistymistään vuonna 1778 perustettu Haaviston torppa.³⁶ Haavisto sijaitsee alkuperäisellä paikallaan, Vanhan Hämeentien varrella, Monsantien risteyksessä näkyvällä paikalla, miltei Monsantien päätepisteenä.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohte
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohte 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 35 70 140 Metriä

35 Tuusulan kiinteistörekisteri.

36 Juhani Olasmaa, Tuusulan aikakirjat XIII, s. 101-103.

Vuonna 1945 valmistuneen päärakennuksen on piirtänyt Rautakorven tilan isännän veli, rakennusmestari Viljo Laakso. Laakso työskenteli varsinaisesti tietyömailla, ei talonrakentajana. Suurikokoisen, puolitoistakerroksisen talon erityispiirre on pääjulkisivusta esiintyvä matala siipi, jossa on autotalli ns. kellarikerroksessa. Rakennus rankorakenteinen, vaakaverhoiltu, hyvin vaaleansininen, miltei valkoinen väriltään. Komea, ylälappeiltaan aumattu, valkeaksi rapattu navetta (125a; luokka 2) on vuodelta 1900. Muut talousrakennukset ovat 1920-40-luvuilta.³⁷ Navetan vieressä oleva lyhytnurkkainen kaksikerroksinen pariaitta on korkealla kivijalalla ja aitan päätyyn on rakennettu piirurakenteinen kärryväja samaan riviin ja saman katon alle (125b; luokka 2). Aitan ja asuinrakennuksen välissä ylärinteessä on huoneellinen lautaverhoiltu, puurakenteinen ja harjakattoinen pihavaja (125c; luokka 2). Pieni, hirsirakenteinen ja avokuistillinen pihasauna (125d; luokka 2) on alarinteessä, pihapiirin eteläreunalla pääty tiellepäin. Kaikki pihapiirin puurakenteiset talousrakennukset on punamullattu ja nurkka- ja vuorilaudat ovat valkoiset, ovet ruskeat. Ikkunat ovat pääsääntöisesti pieniruutuisia ja vanhoja.

Pihapiirin ulkopuolella on kivi- ja puurakenteinen pajarakennus (125e; luokka 3), jossa suurilla pariovilla varustettu kivirakenteinen, rinteeseen sijoitettu maantasokerros on paja ja tämän päällä on puurakenteinen verstashuone. Vanhan Hämeentien toisella puolella on Haaviston entinen puimalato ja kalustovaja, jotka muodostavat maisemallisesti tärkeän kiintopisteen yhdessä Haaviston pihaliittymässä kasvavan suuren männyn kanssa. Puimalato (125f; luokka 3) on suuri L-muotoinen piirurakenteinen ja pystylaudoituksella verhoiltu rakennus, joka on miltei kiinni tiessä ja kalustovaja (125g; luokka 3) on pienempi, suorakaiteenmuotoinen ja piirurakenteinen lautaverhoiltu, ikkunallinen vajarakennus. Osayleiskaavassa Haavisto pihapiireineen on merkitty sr(5)-merkinnällä.

Haaviston läheisyydessä peltoaukealla on useita latoja, joista yksi näkyvimpiä on Onnelaan nykyisin kuuluva hyväkuntoinen lato (125i; luokka 3). Ladolla on merkitystä maisemallisesti.

Haaviston naapurissa on Kotimäen pihapiiri, joka on samalla vanha Monsan tilan torpanpaikka. Kotimäen asuinrakennus (125h; luokka 2) on vuodelta 1929 ja se on säilyttänyt suhteellisen hyvin alkuperäisen, ajalleen tyypillisen maalaistalon muodon: harjakatto, poikkipäätty ulla-kolla, T-ikkunat ja lautaverhoilu. 2 LUOKAN KOHDE.

125 B Haaviston aitta ja 125A navetta IMG_8409.jpg

125D Haaviston pihasauna IMG_8419.jpg

125 Haaviston asuinrakennus 2005 PS PIC00020.jpg

125G Haaviston kalustovaja ja 125F puimala IMG_8418.jpg

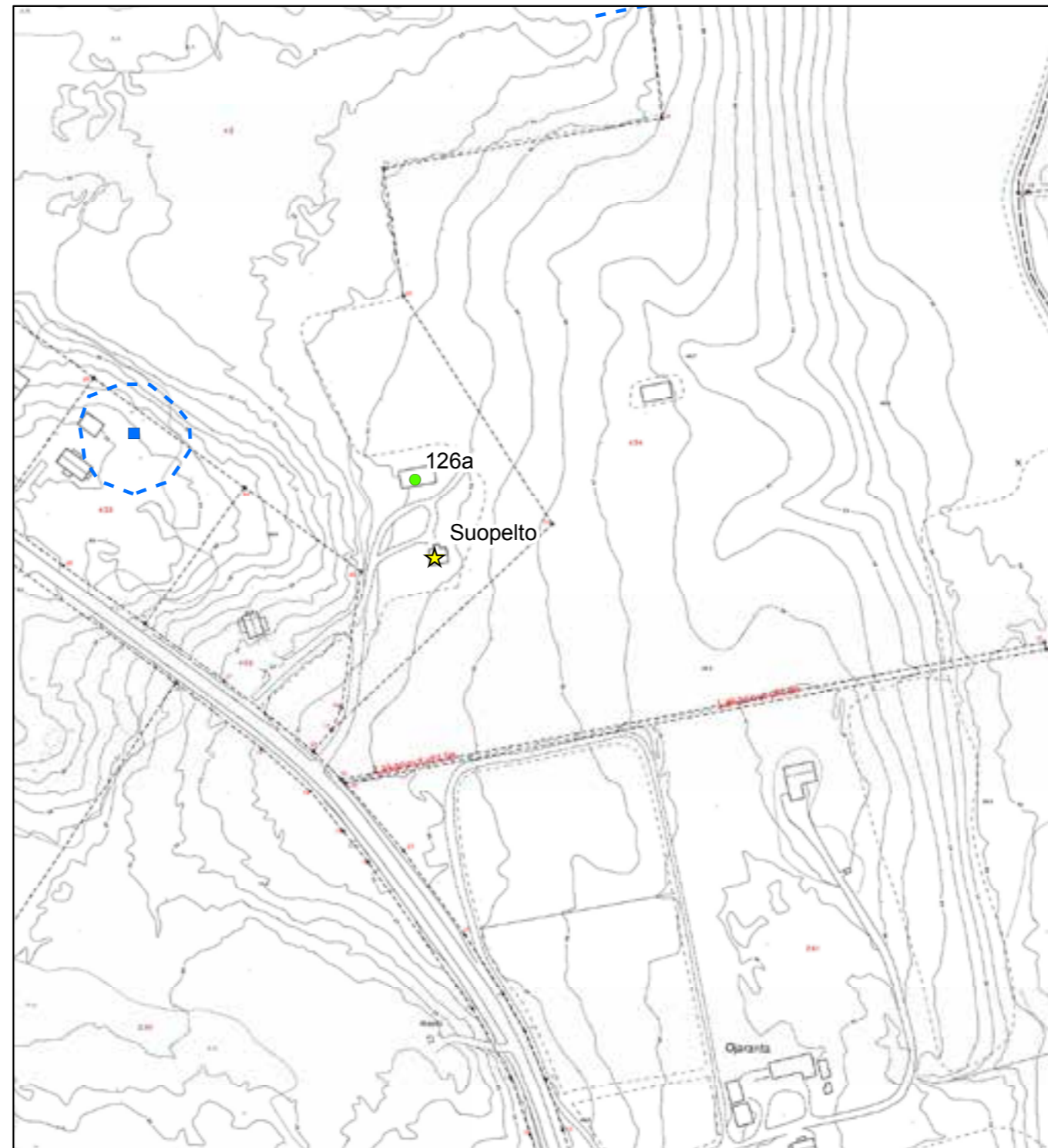

125 Haaviston talousrakennukset IMG_8404.jpg

³⁷ Suuri maatilakirja III, s. 1310 - tiedot vuosiluvuista ja rakennuksista; suunnittelijatieto Häröltä varmentamatta.

126. Suopelto

Suopelto on Monsan (RN:o 1; isojaon järjestelyissä muutettu RN:o 4)) tilan entinen torppa, joka on erotettu vuoden 1906 isojaon järjestelyiden mukana.³⁸ Torppa esiintyy 1870-luvun topografikartalla muttei vuosisataa vanhemmalla kuninkaan kartastolla.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 35 70 140 Metriä

38 Tuusulan kiinteistörekisteri.

Suopellon rakennukset antavat hyvän kuvan 1900-luvun alun pienviljelijän oloista. Pihapiirissä on umpikuistillinen, jyrkän harjakaton kattama, pystyvuorattu kahden huoneen mökki, jossa on kuusiruutuiset ikkunat. Mökki on valmistunut vuonna 1931³⁹. Navetta (126a; luokka 3) on rapattu, betonitiilistä muurattu ja siinä on saumattu pelti harjakaton katteena. Betonitiilinavetta on 1930-luvulta. Pihapiirissä oleva saunarakennus on rapistunut ja käytännössä romahtanut. 3 LUOKAN KOHDE

126_suopelto_savolainen_PIC00019.JPG

126 Suopellon asuinrakennus 2005 PS PIC00016.jpg

126 Suopellon sauna 2005 PS PIC00017.jpg

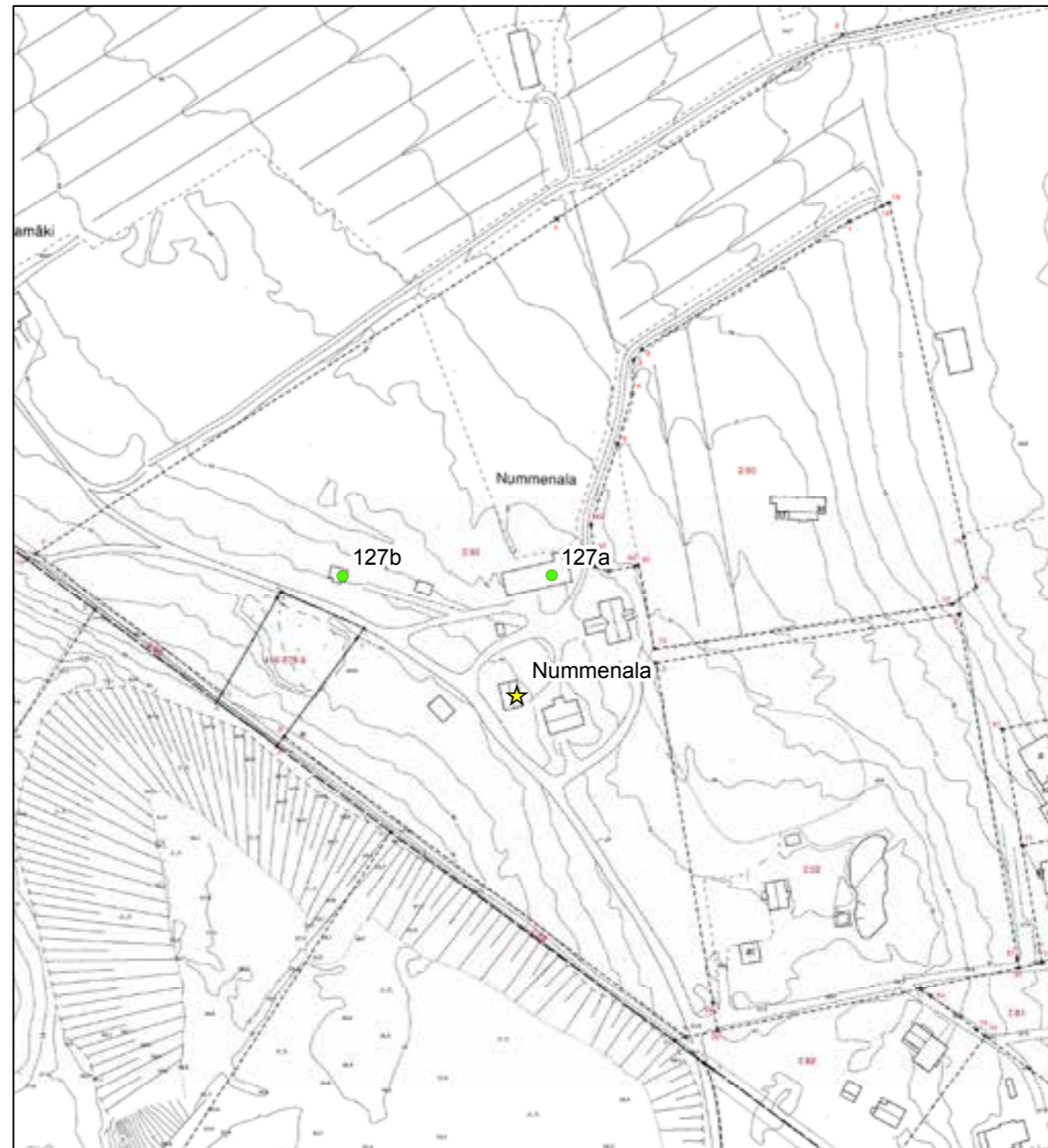

126A Suopellon navetta PS. 126_suopellon_navetta_savolainen_PIC00018.JPG

39 Tuusulan rakennusrekisteri.

127. Nummenala

Nummenala on Vanhankylän Lammaskallion talon vuonna 1791 perustettu torppa, joka esiintyy jo Kuninkaan kartastolla sijoiltaan merkintänä ”torp” ja sen pellot ja niityt esiintyvät nimettyinä Vanhankylän kartanon vuosina 1781-82 laadituilla isojakokartoilla.⁴⁰ Nummenala sijaitsee hiekkakuopiksi muuttuneen Väsyneennummen itäreunassa Vanhankylän Mykkylän peltomaiseman etelälaidalla. Torppa on itsenäistyi vuonna 1925, jolloin Lammaskallion kantatilan itselleen pakkohuutokaupasta vuonna 1924 hankkinut (noin 500 ha) maanviljelijä Pekka Roiha erotti torpan itselleen.⁴¹

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

⁴⁰ Vanhankylän isojakartat B49a 1-16 (Maanmittauslaitoksen karttakokoelma - digitoitu osittain, ei julkistettu 2015 mennessä). Kartat laati Johan Vestermark.

⁴¹ Kotiseutumme Tuusula, s. 280.

Tilan asuin- ja talousrakennusten tontti on muodostanut eheän kokonaisuuden, kunnes kaksi hirsiaittaa, hirsinavetta ja -talli purettiin uuden päärakennuksen tieltä vuonna 1970. Vanhemmista rakennuksista on jäljellä ainoastaan laudoitettu, keltaiseksi maalattu pitkänurkkainen, tuvan ja kamarin alunperin käsittänyt savutupa, jota on myöhemmin jatkettu muutamalla huoneella.⁴² Pihapiiriin kuuluu 1930-luvulta oleva betoniitiili navetta (127a, luokka 3), jota laajennettiin ja peruskorjattiin vuonna 1965 sekä 1950-luvulla rakennetut sauna ja autotalli. Pihapiirin länsireunalla on myös vanha tupamökki (127b; luokka 3) , jossa on asuttu 1960-luvulle asti.⁴³ Osayleiskaavassa vanha asuinrakennus on merkitty sr(13)-merkinnällä. 2 LUOKAN KOHDE. (Vanha asuinrakennus)

127 Nummenalan pihasauna ja navetan pääty 127A IMG_4164.jpg

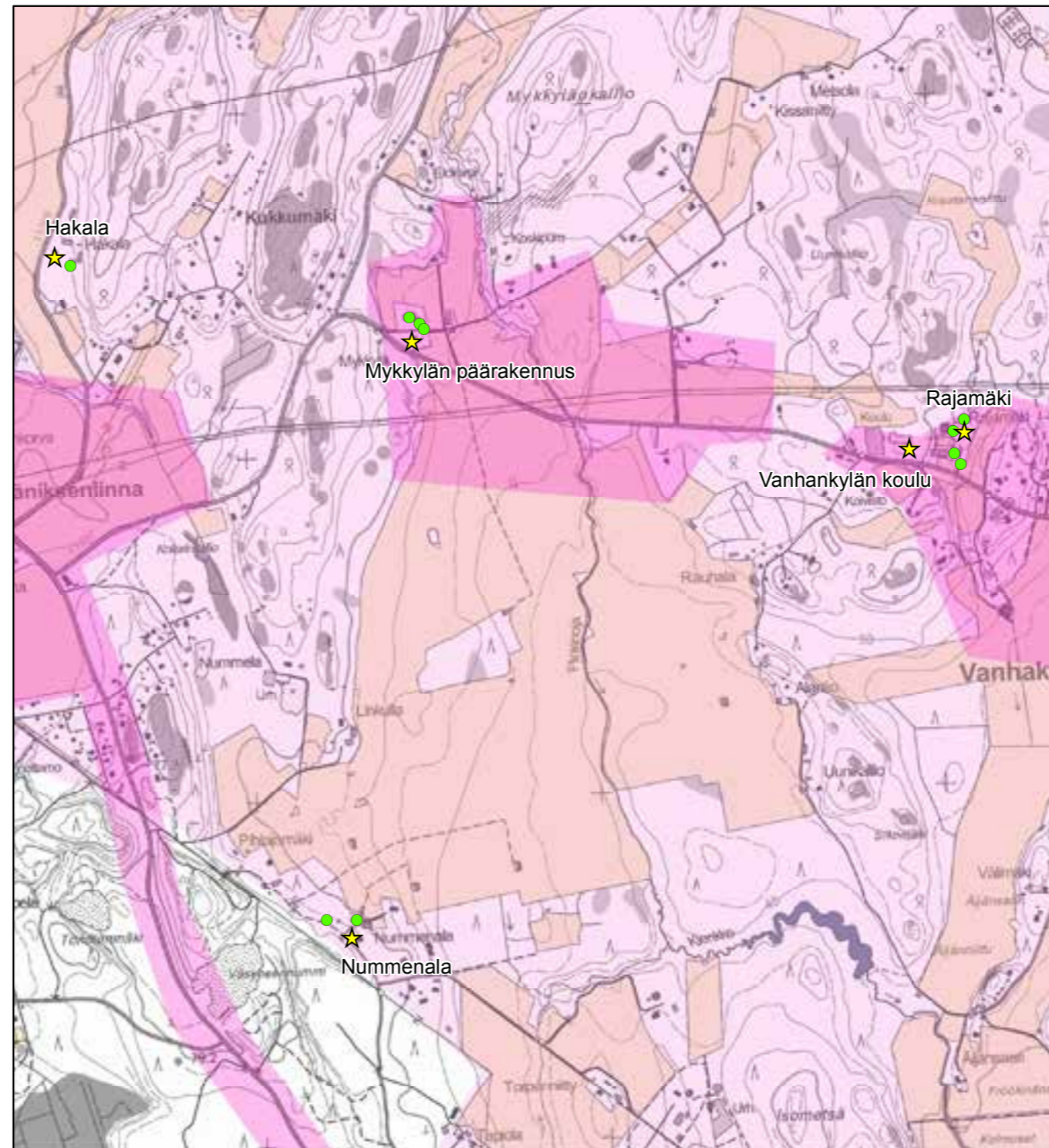
127B Nummenalan vanha tupamökki IMG_4163.jpg

42 Härö 1986, s. 53.

43 Kotiseutumme Tuusula, s. 280.

247. Vanhankylän koulutie

Vanhankylän koulutie on nimensä mukaisesti koulua varten 1950-luvulla rakennettu tie: vielä vuonna 1945 ojattu kylätie päättyi Kivimäen alle Purolan suunnasta ja jatkui siitä ojaamattomana kylätienä eli tavanomaisena kärrytienä koululle ja siitä Klenkonojalle asti. Jäniksenlinnan suunnasta ojaamaton kylätie päättyi Mykkylän pihaan - Klenkonojalle asti jatkui vain peltotie. Varsinainen kylätie kulki etelämpänä: Lindkullasta Töyrylään ja siitä kohti koulua nykyisenä Rauhanvilliantienä. Nykyinen tie halkoo peltoaukeita ja kulkee mäeltä mäelle avaten erilaisia näkymälinjoja pieniin sulkeutuneisiin kylä- ja taloryhmiin sekä avoimiin, pitkiin peltoaukeisiin ojalinjoihin.

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue
- ▭ Maaseudun kulttuurimaisema-alue

© Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 2016
CC BY 4.0

247 Vanhankylän koulutie Rajamaki_IMG_2806.jpg

247 Vanhankylän koulutie_mykkylan_oja_4_IMG_2727.jpg

247 Vanhankylän koulutie_mykkylan_ojan_varrella oleva autio tila_IMG_2731.jpg

247 Vanhankylän koulutie_mykkylan_oja_1_IMG_2724.jpg

247 Vanhankylän koulutie_mykkylan_oja_kohti pohjoista_IMG_2736.jpg

247 Vanhankylän koulutie_mykkylanaukea_Linkullasta_IMG_4160.jpg

247 Vanhankylän koulutie_mykkylan_oja_2_IMG_2725.jpg

247 Vanhankylän koulutie_mykkylan_ojalta kohti Nummenalaa_IMG_2746.jpg

247 Vanhankylän koulutiemykkylan_oja_3_IMG_2726.jpg

247_Vanhankylän koulutie Mykkylän tilakeskus_IMG_6075.jpg

247_vanhankylan_koulutie_IMG_2680.jpg

247_vanhankylan_koulutie_IMG_2681.jpg

247_Vanhankylän koulutie mokki_mykkylan_ojan varrella_IMG_2751.jpg

247_vanhankylan_koulutie_IMG_2679.jpg

247_vanhankylan_koulutie_IMG_4052.jpg

247_vanhankylan_koulutie_IMG_4054.jpg

247_vanhankylan_koulutie_puolimatka_IMG_2787.jpg

247_vanhankylan_koulutie_purolaan_IMG_2792.jpg

247_vanhankylan_koulutie_IMG_5388.jpg

247_vanhankylan_koulutie_purolaan_2_IMG_2794.jpg

247_vanhankylan_koulutie_pohjalaistalo_IMG_2755.jpg

247_vanhankylan_koulutie_rajamaki_IMG_2768.jpg

128_vanhankylan_koulutie_IMG_2680.jpg

128_vanhankylan_koulutie_IMG_4054.jpg

128_vanhankylan_koulutie_puolimatka_IMG_2787.jpg

128_vanhankylan_koulutie_IMG_2681.jpg

128_vanhankylan_koulutie_IMG_5388.jpg

128_vanhankylan_koulutie_purolaan_2_IMG_2794.jpg

128_vanhankylan_koulutie_IMG_4052.jpg

128_vanhankylan_koulutie_pohjalaistalo_IMG_2755.jpg

128_vanhankylan_koulutie_purolaan_IMG_2792.jpg

128_vanhankylan_koulutie_rajamaki_IMG_2768.jpg

128. Vanhankylän koulu

Vanhankylän, Mykkylän ja Jäniksenlinnan sekä osittain myös Nummenkylän torpparien lapset joutuivat aluksi käymään koulussa Vanhankylän kartanon palkollisten ”torpparimäellä” eli Holjamäelle rakennetussa Nybergin koulussa.⁴⁴ Lasten koulumatka lyheni, kun tuomiokapituli kapteenska Wilhelmina Åströmin ja kirkkohera Kajanderin pyynnöstä myönsi Nybergin rahastosta varoja kahden kiertokoulun opettajaa varten 1896.⁴⁵ Kiertokoulut tyydyttivät kasvavan väestön tarpeita vain muutaman vuoden, mutta tiheimmän kouluverkoston rakentaminen ja koulupiirijaon muodostaminen vei oman aikansa, joten isommat lapset joutuivat käymään parempaa opetusta halutessaan vuonna 1888 Vanhaankylään vakiintuneen Nybergin koulun opissa - koulu toimi myös pitkämatkalaisten koulukotina. Tämä Tuusulan puolelle Vanhankylän jaossa jäänyt kaksikerroksinen ja Ohkolan Kylä-Hemmilän kestikievaria muistuttava Nybergin koulu on sittemmin purettu (tai palanut) mahdollisesti 1920-luvun lopulla. Rakennus oli todennäköisesti toteutettu viimeistään 1870-luvun lopulla, sillä sitä oli käytetty jo vuonna 1881 ja Wilhelmina Åström oli vuonna 1875 luvannut rakennuttaa koulu-rakennuksen, mikäli Nybergin koulu siirretään Vanhaankylään.^{46 47}

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

44 Järvenpään kotiseutukokoelma, Vanhankylän kartanon vouti Sandbergin tyttären Vieno Salosen karttamuistelu.

45 Nieminen, s. 78-84.

46 Nieminen, s. 47-49.

47 Nieminen, s. 73.

Koulupiirijaon valmistuttua 1900-luvun vaihteessa Vanhankylän torpparikylää paremmin palveleva ensimmäinen kansakoulu toimi aluksi Mykkylän talosta vuokratuissa huoneissa lukuvuonna 1907-08. Varsinainen koulu rakennettiin vuonna 1908 Valter Jungin laatimien Taidetta kouluihin -yhdistyksen mallipiirustusten mukaan. Arkkitehti V. Keinänen teki niihin vähäisiä muutoksia. Kaunis hirsirakenteinen ja kaksikerroksinen jugend-talo kuitenkin paloi 20. huhtikuuta 1923. Kunnan rakennusmestari Arvo Elo laati uuden talon piirustukset ja uusi koulurakennus valmistui vuonna 1924 nykyiselle paikalleen. Rakennusaikana koulu toimi jälleen Mykkylässä sekä alakoulu loppukevään koulun naapurissa Rajamäessä.

Nykyinen, klassistinen punaiseksi maalattu, pystyllä rimalaudoituksella vuorattu ja valkoisin vuorilaudoin ja avokuistein varustettu aumakattoinen koulurakennus sijaitsee Vanhankyläntien keskivaiheilla. Vanhan koulun yläkerta on alkuaan varattu asuinkäyttöön. Koulu on rakennettu osittain vanhan koulun kivijalalle, minkä vuoksi pohjakaavat muistuttavat toisiaan. Eteläpäässä on luokkahuone, keskellä veistosali, ja pohjoispäässä keittiö. Yläkerta käsitti kaksi asuinhuoneistoa. Koulun takana sijainnut lisärakennus valmistui vuonna 1976⁴⁸ ja se purettiin rakenteellisten virheiden tuottaminen kosteus- ja homeongelmien takia vuonna 2010 uuden, liikuntasalilla varustetun laajennuksen valmistuttua. Merkitty osayleiskaavassa sr(12)-merkinnällä. 2 LUOKAN KOHDE

128 Vanhankylän koulu 2005 PS IMG0327.jpg

128_Vanhankylan_koulu_IMG_6063.jpg

128 Vanhankylän koulu 2005 PS IMG0328.jpg

128_Vanhankylan_koulu_IMG_6069.jpg

128_Vanhankylan_koulu_IMG_6062.jpg

128_Vanhankylan_koulu_IMG_6070.jpg

48 Tuusula-seuran aikakirja XV, Matias Korkiavuori. s.32-38.

244. Rajamäki (Råbacka)

Rajamäki on Vanhankylän (RN:o 1) kartanon vanhoja torppia: torpan maihin kuuluva Kraatarinniitty esiintyy nimellään ja nykyisen muotoisena jo Vanhankylän kartanon isojakokartalla 1781-82.⁴⁹ Torppa on itsenäistynyt vuonna 1920 parinkymmenen muun kartanosta lohkotun tilan ohella. Rajamäki on nimensä mukaisesti ollut Mykkylän (RN:o 4) ja Vanhankylän kartanon rajalla ja se on muodostettu molemmista räls-sitiloista lohkotuista maista.⁵⁰ Vuoden 1870 topografikartalla Råbackan torpan pihapiirissä on kaksi asuinrakennusta ja kahdeksan talousrakennusta. Kalmbergin vuoden 1855 karttaan torppa on merkitty T:llä monen muun torpan tapaan. Tuusulan seurakunnan lastenkirjoissa torppa esiintyy vuodesta 1809 lähtien.⁵¹

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

49 B49 1_16 vuosilta 1781-82.

50 Tuusulan kiinteistörekisteri.

51 Tuusulan kirkonkirjat, lastenkirjat 1809-1826. TK319

Rajamäen talossa on vuoden 1923 kevätlukukaudella pidetty Vanhankylän alakoulua, sillä viereisellä tontilla sijainnut jugend-tyylinen koulu paloi 20.4.1923.

Rajamäen (Råbacka) asuinrakennus on rakennettu vuonna 1920 ja sen hirret on tuotu Karjalan kannakselta monen muun samanikäisen seudun asuinrakennuksen tavoin. Talon sali ja tupa ovat vastakkaisissa nurkissa. Taitekattoinen talo edustaa tyyppillistä rakentamistapaa 1910-20-luvulta ja vastaavia maalaistaloja löytyy Vanhastakylästä muitakin, mm. Kissanietty ja Vaasa (nykyisin Metsäkumpu). Pihapiirissä on muutama vanha talousrakennus: pitkällä poskilla varustettu lyhytnurkkainen riviaitta (244a; luokka 2), kunnostettu saunatupa isolla eteiskuistilla (244b; luokka 2) sekä vuonna 1927 valmistunut punatiilinavetta (244c; luokka 3), jota on myöhemmin laajennettu. Asuinrakennuksen takana on useammalla tuusulalaisella maatilalla esiintyvä erityinen maakellarityyppi (244d; luokka 3), jossa betonirunkoisen, ulkokulkuisen maakellarin päälle on rakennettu pieni huone. 2 LUOKAN KOHDE.

244 Rajamäki päärakennus ja pihapiiriä IMG_2807.jpg

244D Rajamäen maakellari vajoineen IMG_4101.jpg

244 Rajamäki ja länsipäädyn kuisti IMG_4090.jpg

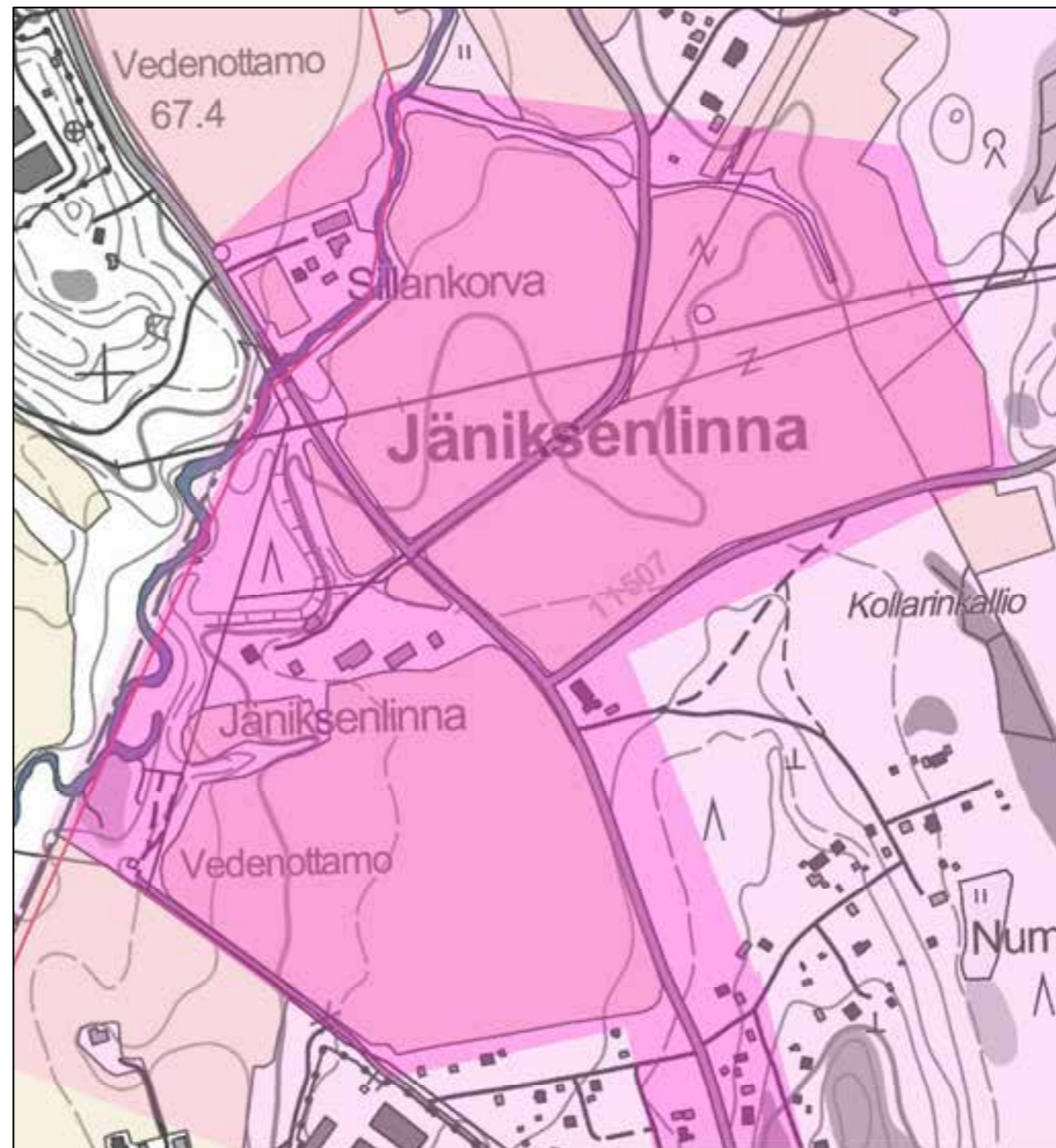
127_rajamäki_IMG_2806.jpg

244C Rajamäen navetta ja saunatupa 244B IMG_2780.jpg

248. Jäniksenlinna eli Marghretedal maisema-alueineen

Jäniksenlinnan eli Marghretedalin kantatila (RN:o 5) muodostettiin vuonna 1785 Vanhankylän takamaista ja silloinen Stålhane luovutti tilan tyttärelleen Margaretalle ja tämän aviomiehelle vänrikki Karl Fredrik Ollonbergille.⁵² Useasti omistajaa vaihtanut tila säilyi jakamattomana aina vuoteen 1911 asti, jolloin siitä lohkottiin useampi uudistila. Pieni tilakeskus sijaitsi vielä 1960-luvulla olemassa olleen Jäniksenlinnan talon tienoilla lähellä Hämeentien Palojoen ylittävää kahluupaikkaa ja nykyistä Nurmijärven rajaa. Talonpaikka tuhoutui hiekanoton yhteydessä, mutta paikalla sijaitsee edelleen moderni tilakeskus ilman asuinrakennusta. Tilan pellot sijaitsivat samoilla sijoilla kuin nykyisinkin, joskin pienten sarkojen tilalle on avautunut kilometrien pituinen Palojokea noudatteleva peltoaukea. Vanhankylän koulutien alkupää Hämeentiellä oli tuolloin jo olemassa, sillä sitä pitkin pääsi Mykkylän tilalle, joka sijaitsi nykyistä sijaansa idempänä, lähempänä peltoaukeaa halkovaa purouomaa.

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännös (Museovirasto 2012)
- ▭ Muinaisjäännösalue (Museovirasto 2012)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde (Museovirasto 2009)
- Rakennettu kulttuurialue
- Maaseudun kulttuurimaisema-alue

© Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 2016
CC BY 4.0

0 75 150 300 Metriä

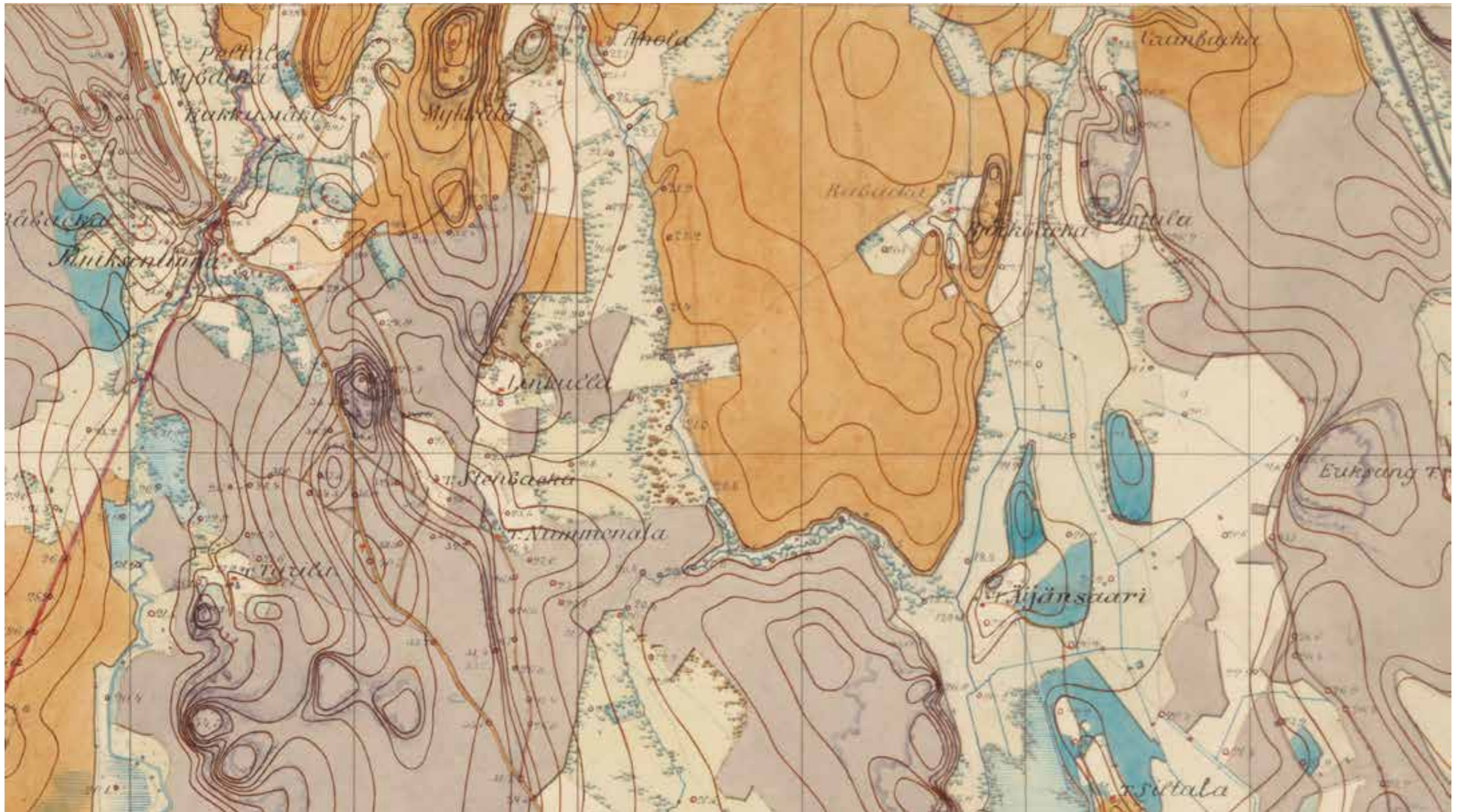

52 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II s. 64-66; Antti Rosenberg ja Rauno Selin, Suur-Tuusulan historia III s. 82-83.

Jäniksenlinnan maisemassa tunnusomaisinta on usean tien risteys, joki-laakso ja laajat viljelysalueet, joita puromainen jokiuoma kasvillisuuk-sineen halkoo.
2 LUOKAN ALUE

Jäniksenlinnan ja Mykkylän tilukset rakennuksineen vuosina 1781-82 laadi-tun isojakokartoituksen perusteella. Vaaleanpunaiset ovat viljeltyjä peltoja, tummanvihreät kaski- ja luonnonniittyjä pienine heinälatoineen.

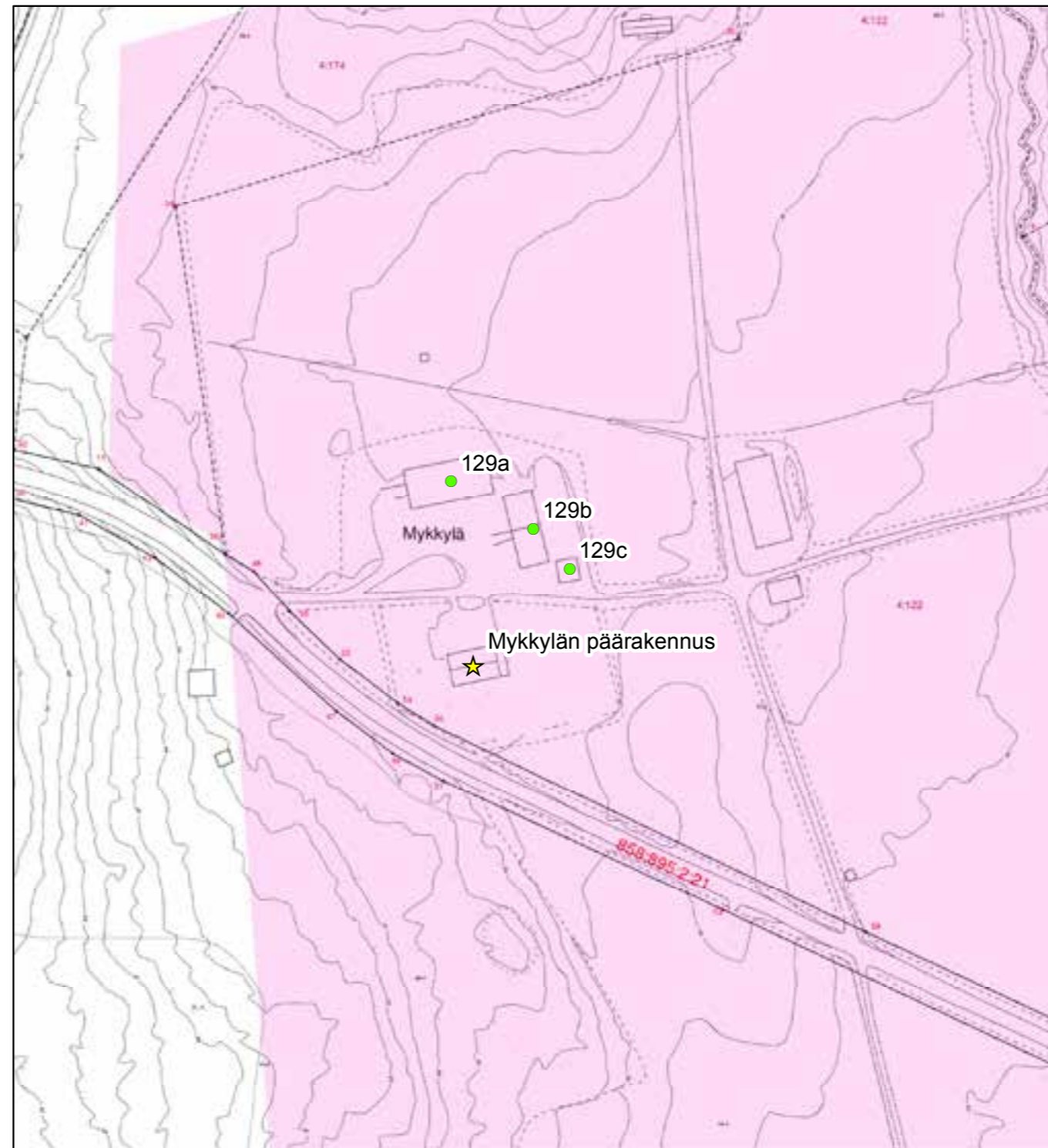
KA B49_2_12

Hämeentien maisema-alueita torppineen ja niittyineen 1870-luvulla. Asuinrakennukset punaisia, talousrakennukset mustanharmaita ja mittapisteet punaisia ympyröitä. Soiden kuivatus on havaittavissa suorina ojalinjoina.
Karttalehti IX 30. KA. mykkyla_vanhakyla_[Tuusula]_1_IX_30.jpg

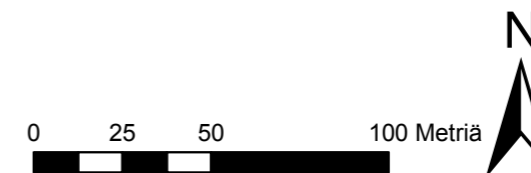
129. Mykkylä eli Tapiola⁵³

Mykkylä (RN:o 4) on yksi neljästä rälssitilasta, jotka muodostettiin Vanhakylän kartanon ylijäämämaasta ja luovutettiin kartanon omistaneelle vänrikki Nils Stålhanelle vuonna 1785. Mykkylä tunnettiin myös Carlbergin nimellä. Mykkylä oli jo tätä ennen yksi kartanon 18 torpasta.⁵⁴ Isojaossa Mykkylä jäi yhteen Lammaskallion (RN:o 2) kanssa vuonna 1786. Mykkylä halottiin kahtia vuonna 1801: Tapiolaksi (4:3), jossa oli 243ha ja Mykkyläksi (4:4), jossa oli 402ha. Tilojen rajat tosin vahvistettiin vuonna 1866, jolloin puoliskot saivat myös uudet nimensä. Vanha, alkuperäinen Mykkylän talonpaikka jäi jaossa Tapiolan nykyiselle tontille ja Mykkylän nimellä kulkevat maa-alueet sijaitsevat Palancenmäen lähistöllä keskellä Vanhankylän koulun koillispuolella olevaa metsäaluetta. Tapiolasta lohkottiin 1920-luvulla 3 uutta tilaa ja edelleen lisää pienempiä tiloja 1940-50-luvulla; nykyisin Tapiola käsittää noin reilut 60ha. Mykkylän puolisko jaettiin heti 1920-luvulla kolmeentoista osaan, joista yksi on Vanhakylän koulutontti. Mykkylään jäänyt maa-alue pilkottiin edelleen vuonna 1955 pienempiin osiin.⁵⁵

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

⁵³ Raili Kuusjärvi, Tuusula-seuran aikakirja XIII, s. 129 Tapiola-nimi on tullut lohkominen myötä.

⁵⁴ Suur-Tuusulan historia II, s. 70.

⁵⁵ Tuusulan kiinteistörekisteri.

Tapiolan rakennukset ovat edustavalla paikalla Vanhakyläntien mutkassa. Taitekattoinen, suurehko päärakennus on valmistunut vuonna 1920. Yleisilmeeltään jugendvaikutteisen talon yksityiskohtia ovat mm. päätykuisti sisäänkäynteineen, epäsymmetrisesti sijoitettu katon frontoni, pysty-vaaka-pystyvuoraus ja yläosastaan pieniruutuiset ikkunat, jotka eivät ole alkuperäiset. Alkujaan ikkunat olivat myös alaruuduiltaan jaettu pieniin, kapeisiin ruutuihin siten, että ylempi ruuturivi oli samankorkuinen ylimmän ikkunan kapeiden ruutujen kanssa. Saumattua peltikattoa edelsi pärekatto ja uuden vesikaton rakentamisen yhteydessä ullakkoa mansardin taitekohdan alapuolella, keskilinjalla valaissut pieni pyöreä ikkuna on poistettu.⁵⁶ Vanhempi päärakennus sijaitsi nykyisen länsipuolella.⁵⁷ Vuonna 1914 valmistunut punatiilinavetta (129a; luokka 2) on ollut taitekattoinen, mutta se on muutettu satulakattoiseksi vuoden 1943 uudistustöissä. Pihan kolmatta sivua rajaava tiilinen talli (129b; luokka 2) on vuodelta 1920.⁵⁸ Tallin takana on omalaatuinen telttakattoinen viljamakasiini (129c; luokka 1), jonka seinärakenteet on uusittu, mutta kattorakenteet ovat alkuperäiset.⁵⁹ Vastaavanlainen tiilirakenteinen löytyy Raalan kartanosta ja puurakenteisena Mäntsälän Hirvihaarasta. Pihapiiri on merkitty osayleiskaavassa sr(3)-merkinnällä. 2 LUOKAN KOHDE

129_Mykkyla_IMG_6085.jpg

129 Mykkylan päärakennus 2005 PS IMG0326.jpg

129_mykkyla_IMG_6078.jpg

129_D_Mykkylan_makasiini_IMG_6083.jpg

129_B_mykkylan_navetta_IMG_6081.jpg

129_mykkyla_IMG_6075.jpg

56 Vertailu nykytilanteen ja 1920-luvulta olevan valokuvan kanssa. Valokuva Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 36. Kuvan omistaa Irja Silberberg.

57 Härö 1986.

58 Suuri maatilakirja III, s. 1331-1332.

59 Taru Penttilä.

129_mykkylan_oja_IMG_2746.jpg

129_mykkylan_oja_IMG_2736.jpg

129_mykkylan_oja_IMG_2731.jpg

129_mykkylanaukea_linkulla_IMG_4160.jpg

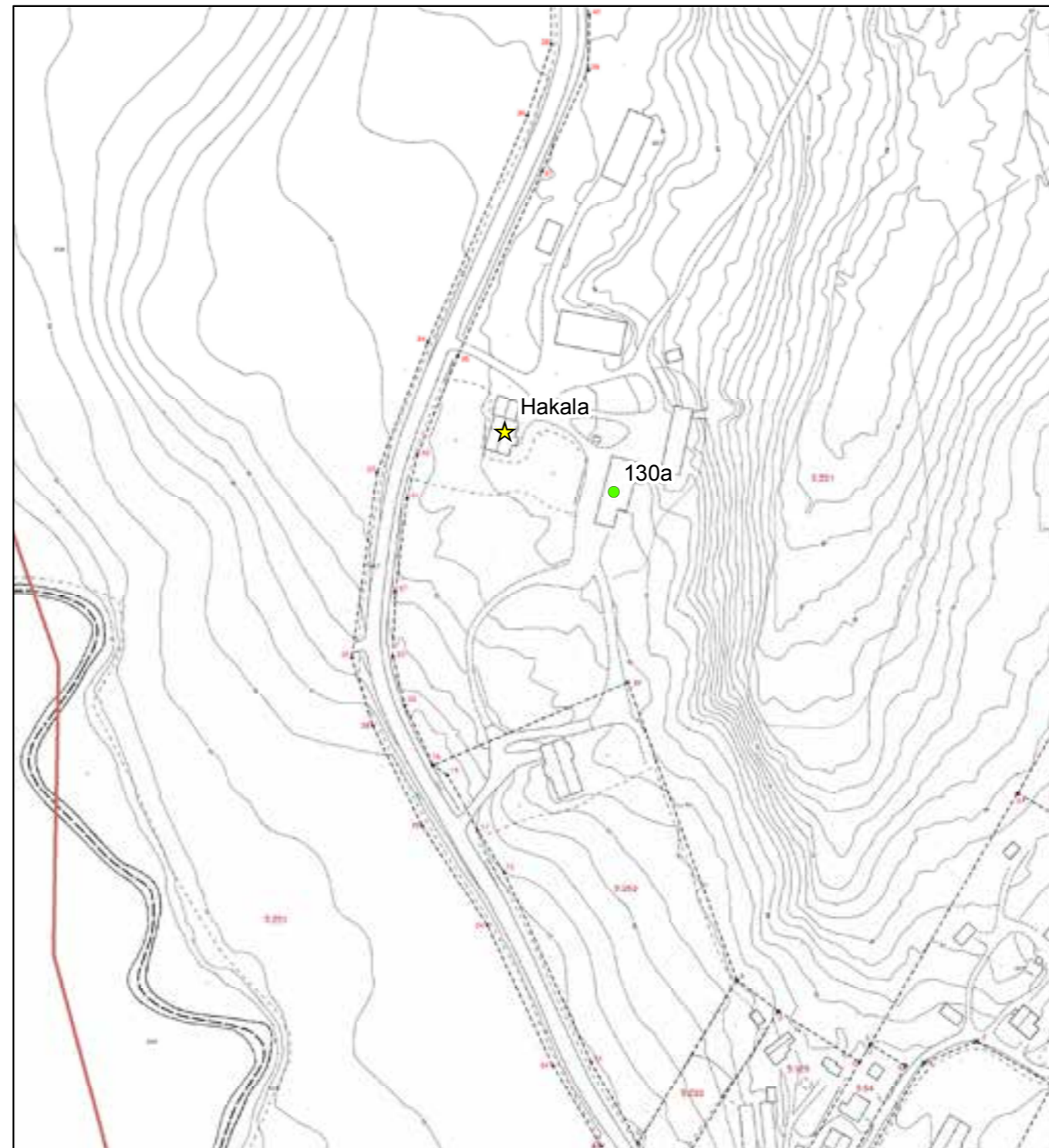
129_mokki_mykkylan_oja_IMG_2751.jpg

129 Mykkylän pihapiirin talousrakennuksen, edessä 129C telttakattoinen makasiini IMG_4167.jpg

130. Hakala

Hakala on vanha Vanhankylän kartanon ja sittemmin Margrethedalin/Jäniksenlinnan (RN:o 5) torppa, joka on tunnettu jo 1750-luvulla.⁶⁰ Nykyisellä paikalla on ollut talonpaikka ns. Kalmbergin kartan mukaan jo vuonna 1855, mutta vuosina 1781-1782 laaditussa Vanhankylän isojakokartassa ei torppaa ole, mutta Margrethedalin ja Jäniksenlinnan torpan lisäksi ”kylässä” on kolmaskin asuinrakennukseksi tulkittava talomerkintä, joten on mahdollista, että kyseessä on Hakalan torppa, joka on sittemmin siirretty tai siirtynyt etäämmäs alkuperäisestä taloryypistä. Hakalan tila on erotettu vuonna 1911 samanaikaisesti kuuden muun Jäniksenlinnasta muodostetun uudistilan kanssa.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

60 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II, s. 70.

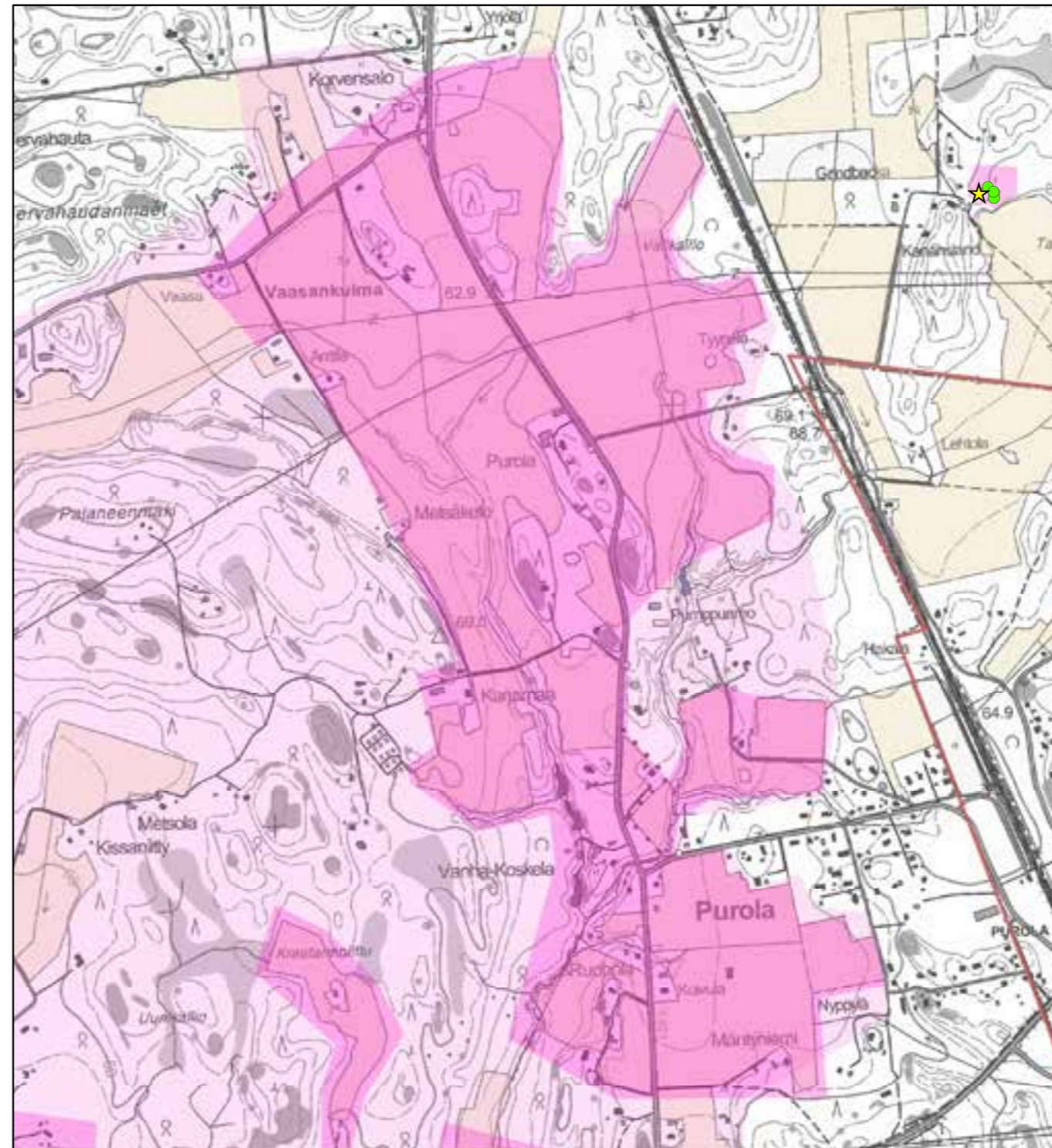
130_hakala_IMG_6086.jpg

Hakalan tilan rakennukset sijaitsevat Nukarin peltojen eteläkärjessä, Jäniksenlinnantien varrella. Tilan rakennukset ovat 1930-50 -luvulta. Vuonna 1938 valmistunut klassistinen päärakennus on mahdollisesti rakennusmestari Väinö Siikosen suunnittelema. Se muistuttaakin Siikosen kolme vuotta aikaisemmin Nummenkylään piirtämää Malmarin tilan päärakennusta, joskin on sitä pienempi ja vaatimattomampi. Se on harjakattoinen, frontonilla varustettu, rapattu ja vaaleaksi maalattu/rapattu tiilirakennus. Ikkunat on uusittu, jolloin niistä on jätetty pois välipuitteet. Matalampi lisäsiipi on vuodelta 1967. Pihan vastakkaisen puolen komea tiilinavetta (130a; luokka 3) on kaksi vuotta päärakennusta vanhempi. Muut ulko- ja talousrakennukset ovat 1940-50-luvulta.⁶¹ Pihapiiri on osayleiskaavassa sr(4)-merkinnällä varustettu. 2 LUOKAN KOHDE

61 Suuri maatilakirja III, s. 1310-1311. Oletus Siikosen suunnittelusta Häröltä.

249. Purolan kylämaisema

Purolan viljelty maisema-alue perustuu Vanhankylän kartanon torppien raivaamien peltoalueiden ja Järvenpään kylästä muodostettujen uudistilojen tilakeskusten yhteiskudelmasta, jonka 1860-luvulla rakennettu rautatie jakoi kahtia. Alueen halki virtaa Tuusulanjärveen laskevan Mäyräojan pohjoiset, syvälle savikkoon syöpyneet puroumat, joita reunustaa paikoitellen puustoiset niityt sekä metsiköt. Tiivein asutuskeskittymä on Purolan seisakkeen tienoilla, muutoin asutus on edelleen sijoittunut pienille mäennyppylöille. 3 LUOKAN ALUE.

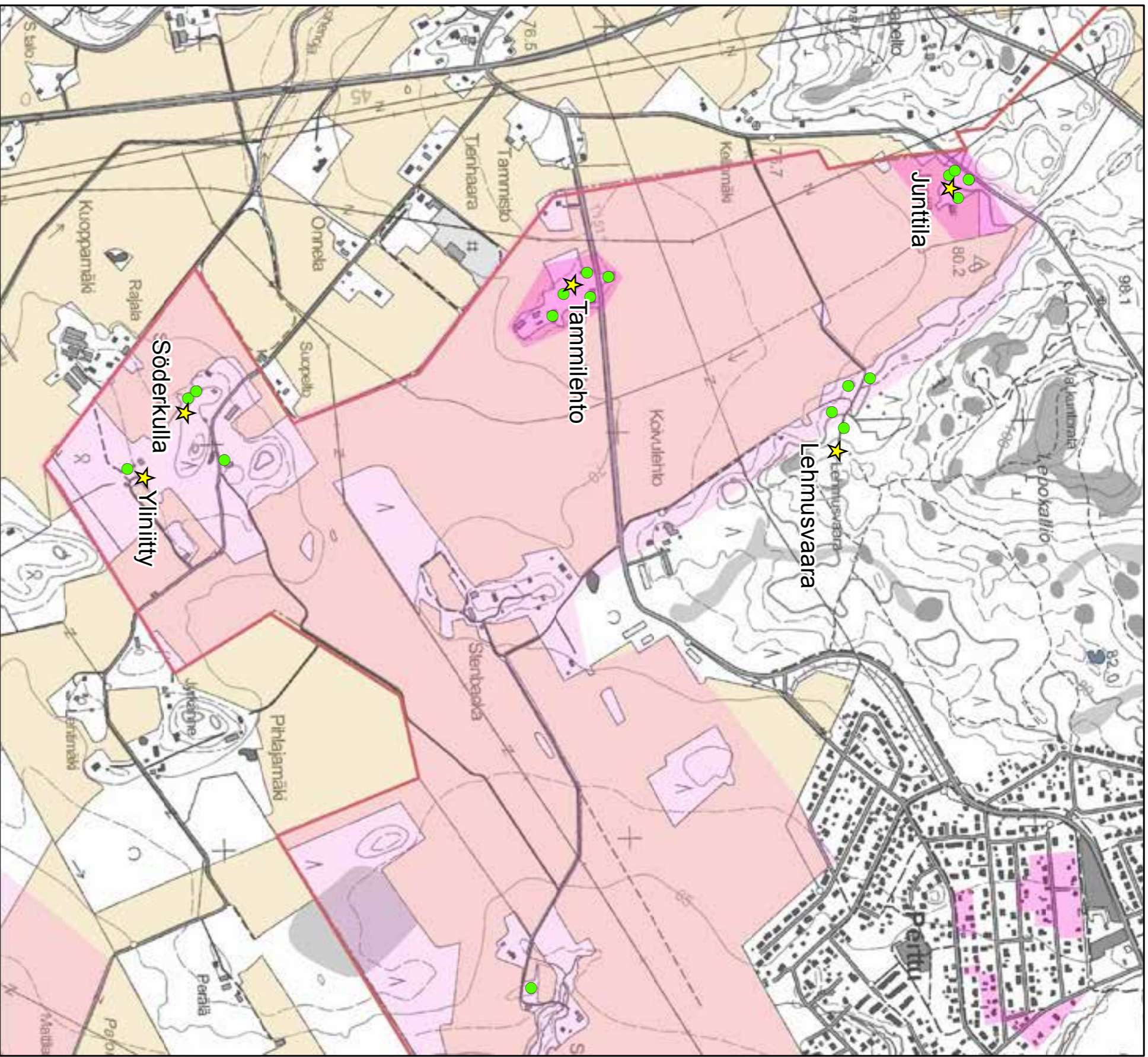

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäänös (Museovirasto 2012)
- ▭ Muinaisjäänösalue (Museovirasto 2012)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde (Museovirasto 2009)
- Rakennettu kulttuurialue
- Maaseudun kulttuurimaisema-alue

© Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 2016
CC BY 4.0

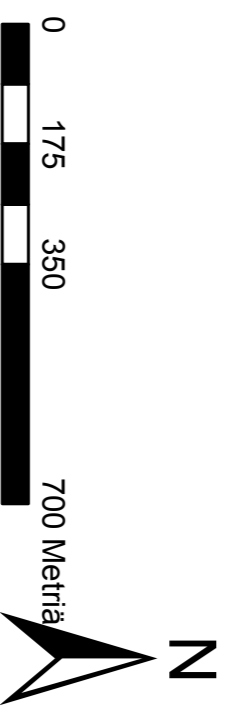
0 195 390 780 Metriä

© Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 2016
CC BY 4.0

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinajäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinajäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue
- ▭ Maaseudun kulttuurimaisema-alue

Hausjärven Ridasjärven kylän takamaista muodostetut uudistilat kahdesta erillisestä kartasta koostettuna 1840-70-lukujen välillä. KA. PTuusula_Hirvenoja_1840_taitto.jpg

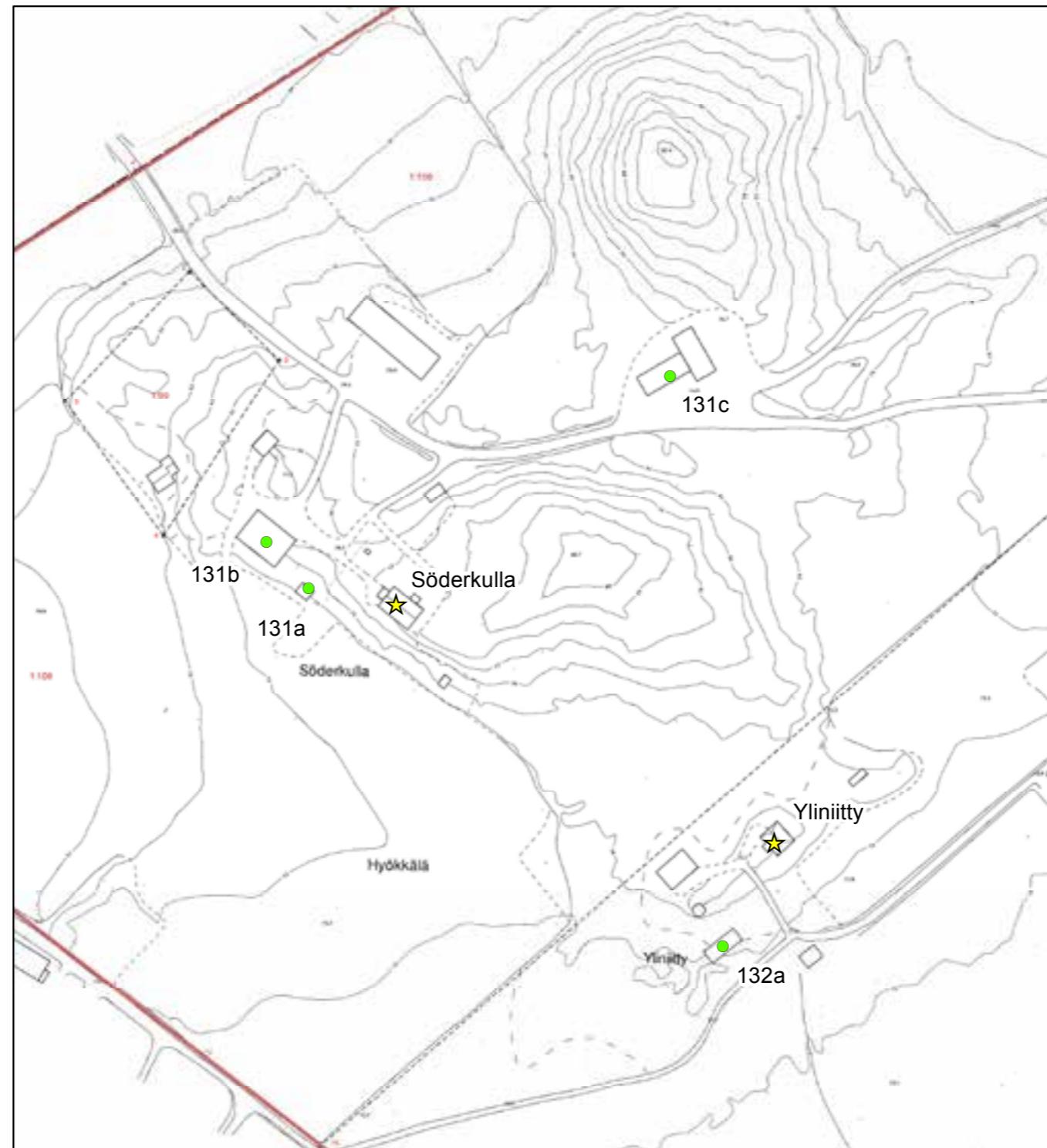
Kalmbergin kartta esittää Tuusulan aikaa ennen rautatietä ja virallisen tiestön lisäksi siinä näkyvät kärrytiet ja yleiset polut, joita käytettiin jalan kulkemiseen paikasta toiseen. Osa reiteistä on säilynyt kyläteinä. kalmberg_1855_vi7-2.jpg

jokela_1940.jpg

131. Söderkulla

Söderkullan torppa on syntynyt 1830-luvun alkupuoliskolla Hyökkälän Klaavolan (RN:o 1) tilaan liitetyistä Wantakorven takamaisista talon isojakomittauksen ja samanaikaisen halkomisen yhteydessä vuonna 1778, jolloin muodostettiin Klaavo ja Klaavola. Söderkulla jäi Klaavon tilan torpaksi/takamaiksi aina vuoteen 1894 asti, jolloin se lohkottiin omaksi tilakseen; tilan rekisteröinti tapahtui tosin vasta 1907 tilan uuden omistajan toimesta.⁶² Klaavon tilan omistajasuku Collin oli myynyt Söderkullan nykyisen omistajan suvulle vuonna 1904.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

Söderkullan päärakennus sijaitsee naapurinsa Yliniityn kanssa metsäisen kumpareen keskellä hieman ylempänä savikkoaukeasta, maisemallisesti kauniilla ja näkyvällä paikalla, metsän ja peltoaukean reunassa. Hirsirunkoinen, lyhytnurkkainen ja korkean porakivijalan päälle tehty rakennus on vuodelta 1916.⁶³ Siinä on sydänseinäratkaisuun perustuva kuusihuoneinen pohjakaava.⁶⁴ Puolitoistakerroksisessa talossa on kolmiosainen lautavuoraus ja kaksi kuintia, joista toinen on talon pohjoispäädyssä ja toinen epäsymmetrisesti pihasivulla. Koristeellisten vuorilautojen ympäröimät ikkunat ovat T-jaolla ja pääkuistin sivuikkunat ovat kolmiosiset.

Talo on vuorattu ensi kerran vasta 1930-luvulla ja samanaikaisesti pärekatto korvattiin saumatulla peltikatolla.⁶⁵ Asuinrakennuksen rinnalla on pieni punainen lautaverhoiltu pihasauna (131a; luokka 2) ja harkko- ja puurakenteinen punavalkoinen suuri, kaksikerroksinen talourakennus (131b; luokka 3).

Pihapiirin ulkopuolella on taitekattoinen navetta (131c; luokka 3), joka on päärakennuksen kanssa saman ikäinen.2 LUOKAN KOHDE

131_soderkulla_IMG_2702.jpg

131 Söderkullan päärakennus PS.jpg

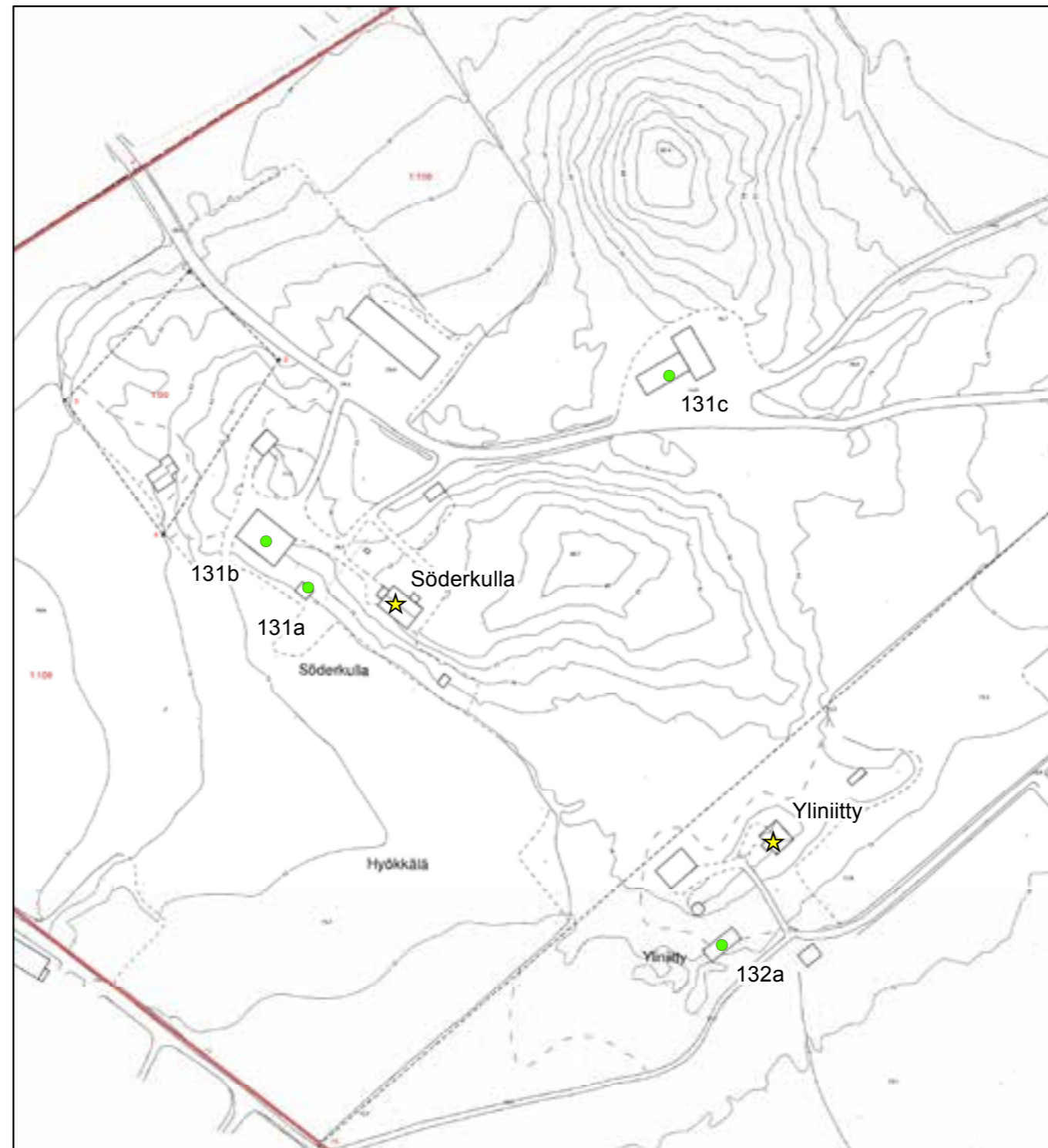
63 Kotiseutumme Tuusula, s. 456

64 Härö 1986, s. 24

65 Härö 1986, s. 24.

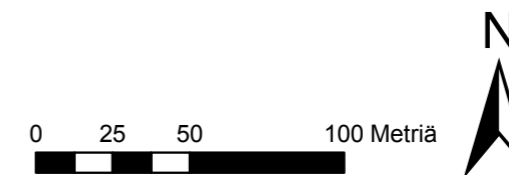
132. Yliniitty ja Ojala (132b)

Yliniitty on vuonna 1920 Ojalasta erotettu palstatila. Ojala puolestaan on Hyökkälän Klaavolan (RN:o 1) Wantakorven takamaista vuonna 1902 lohkottu kantatila.⁶⁶ Klaavola sai takamaat vuoden 1778 isojaossa ja samassa yhteydessä Klaavola halottiin, jolloin Ojalan torppa jäi Klaavolan omistukseen. Varsinainen Ojalan torppa pihapiireineen on jäänyt asumattomaksi.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

Yliniitty sijaitsee kolmen muun tilan kanssa Nukarin kylän pelloilla sijaitsevan metsäkumpareen laidassa. Tilan päärakennuksen on suunnitellut 1910-luvun puolivälissä arkkitehti Albert Nyberg tilan ensimmäiseksi päärakennukseksi. Rakennus on valmistunut 1918. Pihapiirissä on myös samanikäiset navetta ja kanala. (132a; luokka 3).

Päärakennuksen kattomuoto on taitettu telttakatto, rakennuksen pohjakuoto suunnilleen neliö. Arkkitehdin piirustuksia ei ole alun perinkään täysin noudatettu, vaan esim. ikkunoita on jonkin verran yksinkertaistettu.⁶⁷ Nykyisen omistajasuvun hallussa tila on ollut vuodesta 1917 lähtien.⁶⁸

2 LUOKAN KOHDE

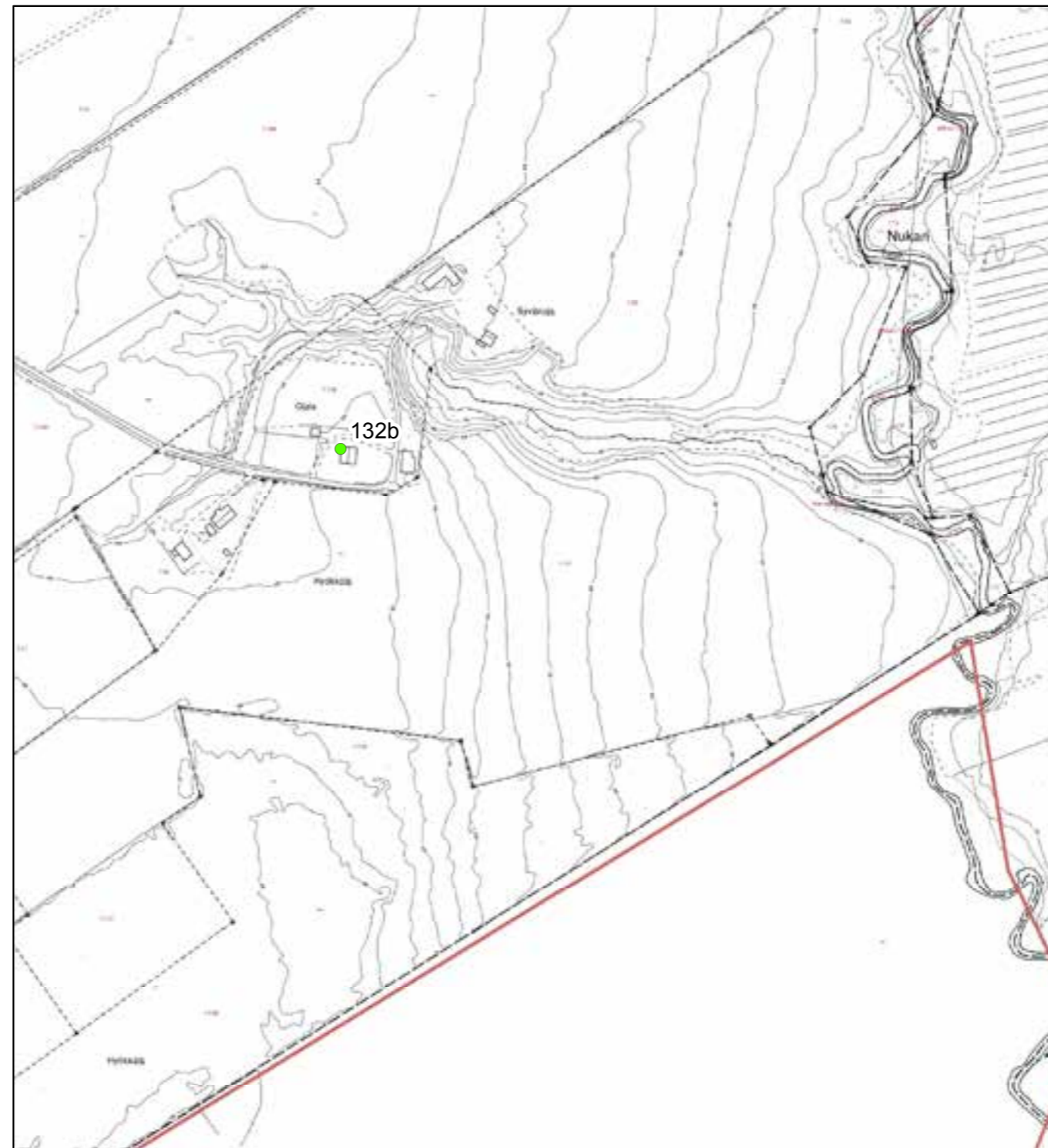
132_yliniitty_savolainen.jpg

67 Härö 1986, s. 25. Tuusulan rakennusrekisterissä valmistumisvuodeksi on annettu 1920, mikä lie-
nee aikoinaan ilmoituksen tehneen arvio.

68 Kotiseutumme Tuusula, s. 258.

132b. Ojala

Ojala on Hyökkäälän Klaavolan tilan entinen torppa, joka mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1838⁶⁹ ja kartalla torppa näkyy yksiselitteisesti 1870-luvulla.⁷⁰ Tila on lohkottu vuonna 1902 erilliseksi Klaavolasta.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 45 90 180 Metriä

69 J.Olasmaa, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 48.

70 Topografikartat 1870-72.

Ojalan vanha, harmaantunut päärakennus on 1920-luvulla pystytetty taitekattoinen pientalotyyppinen rakennus.⁷¹ Se on uuden päärakennuksen myötä jäänyt asumattomaksi ja on huonossa kunnossa. Rakennuksella on uudisrakentamista ohjaava arvo alueelle tyypillisenä. 3 LUOKAN KOHDE

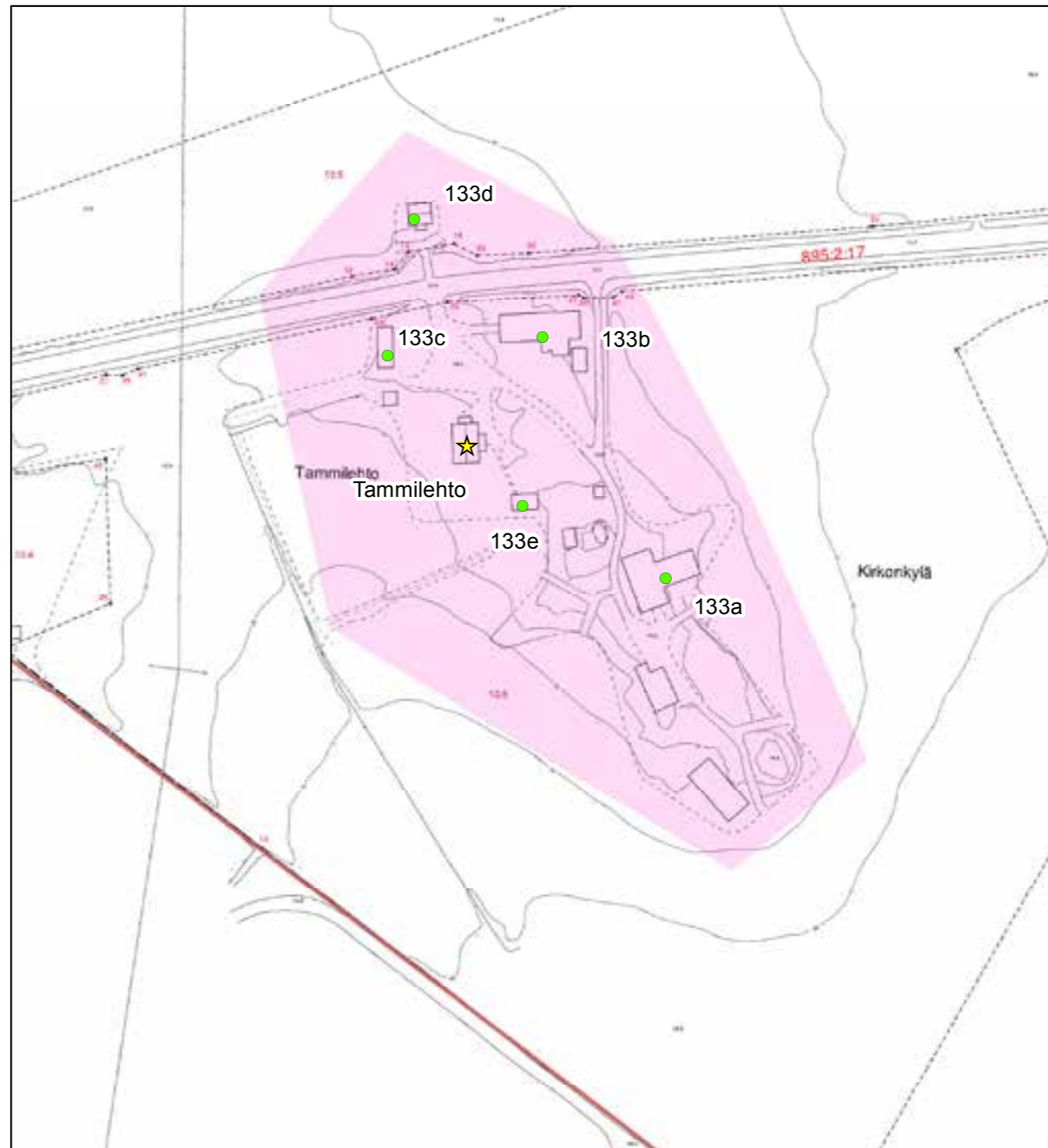

132B Ojalan taitekattoinen asuinrakennus. 132_A_nukari_IMG_2687.jpg

71 Tuusulan rakennusrekisteri.

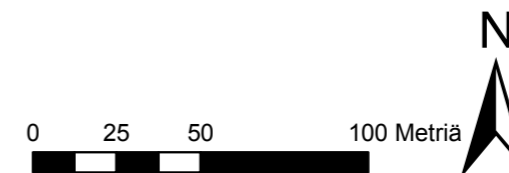
133. Tammilehto

Tammilehto on Tuusulan Kirkonkylän Pappilan (RN:o 7) Vantakorven takamailla sijainnut torppa. Kirkonkylän ulkotilusten isojako toimitettiin vuonna 1778⁷² ja täydennysjako vuonna 1784, jolloin Nurmijärven Pengerkosken kylän (Nukarin) mailla sijainnut Wankakorpi-nimisen alueen maat siirrettiin vanhan nautintatiedon perusteella Tuusulan Kirkonkylän takamaiksi. Pappilan sai jaon täydennyksessä entisten 189 hehtaarin lisäksi 310 ha lisämaata. Takamaista erotettiin vuonna 1930 Lokkisten alue (7:2), joka rekisteröitiin numerolla 9. Vuonna 1932 pappilasta erotettiin Lehmusvaara ja Tammivaara, jotka yhdistettiin RN:o 10 ja jaettiin kahtia samoin Lehmusvaaraksi ja Tammilehdoksi.⁷³ Tammilehdon pihapiiri on havaittavissa jo vuoden 1855 Kalmbegin kartalla T-merkinnällä ja vuoden 1870 topografikartalla näkyy koko pihapiiri rakennuksiin, mutta torpan nimeä ei mainita.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

72 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II, s. 76. Isojakotieto. Ulkotilusten jako C. Boisman.
73 Tuusulan kiinteistörekisteri.

Kaksikerroksinen hirsirakenteinen päärakennus (133) on peräisin vuodelta 1883. Vuoden 1928 täydellinen uudistus⁷⁴ ja nytemmin toteutettu peltivuoraus ja ikkunoiden vaihto ovat muuttaneet rakennuksen alkuperäistä asua. Lähellä asuinrakennusta sijaitsee tiilirakenteinen ja rapattu viljamakasiini (133e: luokka 2), jolla lienee esikuvansa Kellokosken Kaunisnummessa. Tieltä katsottuna etupihan rajaavat puurakenteinen kalustovaja (133c; luokka 2), jossa on myös hirsirakenteinen osa (aitta, talli tms) ja sen vastaparina vuonna 1954 korjattu hirsirakenteinen navetta (133b; luokka 2), jotka ovat molemmat 1900-luvun alkupuolelta. Pihapiiriin kuuluu kauempana oleva riihi (133a; luokka 3). Tien toisella puolella on muonamiehen (133d; luokka 1) mökki, joka on rakennettu 1900-luvun vaihteessa.⁷⁵

Tammilehto sijaitsee Vantaanjoen itäpuolisen peltoaukean keskellä puiden ympäröimässä pihapiirissä. Tilakeskus on maiseman kannalta tärkeä kiintopiste. Historiallinen ja rakennushistoriallinen arvo liittyvät Tuusulan pohjoisosien maanviljelykseen. Jokelan ensimmäistä kiertokoulua pidettiin Tammilehdon tilalla.⁷⁶ 2 LUOKAN KOHDE

133_A_Tammilehden_päärakennus_IMG_6017.jpg

133C_Tammilehdon_kalustovaja_katoksineen. 133_C_Tammilehdon_kalustovaja_IMG_6019.jpg

133_A_Tammilehdon_päärakennus_IMG_6028.jpg

133_D_Tammilehdon_muonamiesmokka_IMG_6031.jpg

133_B_Tammilehdon_navetta_IMG_6020.jpg

133E_Tammilehdon_viljamakasiini_aitta, jonka malli lienee sukuperintöä
133_E_Tammilehdon_viljamakasiini_aitta_IMG_6021.jpg

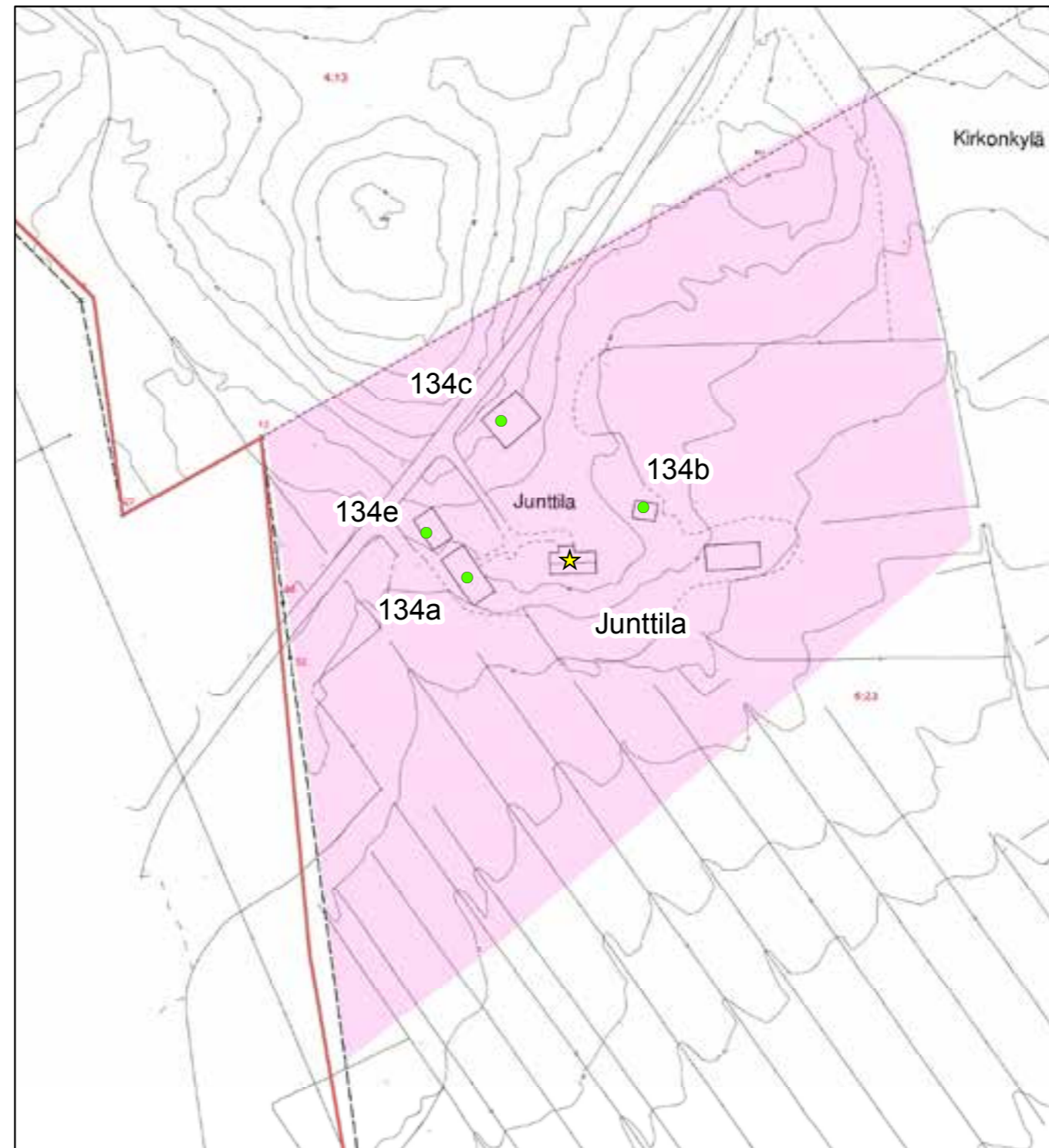
74 Suuri maatilakirja III, s. 1331

75 Suuri maatilakirja III, s. 1331.

76 SpooF, s. 197.

134. Junttila

Junttila on 1800-luvun puolimaissa Kirkonkylän Pekkolan talon (RN:o 6) takamaille Wantakorpeen perustettu torppa. Torppa esiintyy vuoden 1855 Kalmbergin kartalla T-merkinnällä ja Junttilan nimellä rakennuksineen vuoden 1870 topografikartalla. Pekkolan tilan Wantakorven ulkomaasta Junttila lohkottiin virallisesti vuonna 1912 omaksi tilakseen. Tätä ennen Pekkola oli halottu kertaalleen vuonna 1837 ja uudemman kerran 1883, jolloin Wantakorpi erotettiin omaksi tilakseen.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 20 40 80 Metriä

Tilan päärakennuksen vanhimmat osat ovat 1800-luvun lopulta ja laajennusosa on 1920-luvulta. Se on ulkoasunsa hyvin säilyttänyt tyyppillinen 1900-luvun alun pientilan yksikerroksinen asuinrakennus: ⁷⁷ullakko-kerros on liian matala asuinhuoneiksi. Ikkunat ovat kansallisromanttisen kauden jälkimainingeissa muutettu T-ruutujaosta siten, että pystyikkunat on jaettu kahteen osaan neliömäisiksi ja yläikkuna on jaettu neljään kapeaan pystyruutuun. Kuistin ikkunat ovat pari-ikkunoita, joissa kukin ikkuna on jaettu kolmeen vaakakenttään, joissa ylin ja alin noudattaa samaa jakoa kuin päärunon yläikkunat ja keskikenttä on jaettu pystypuitteella kahteen osaan. Vaikutelma on sangen kaunis.

Pihapiiri on säilyttänyt vanhan rakenteensa. Suurten omenapuiden varjostamaan pihapiiriin kuuluu asuinrakennuksen lisäksi pihan länsireunalla tiilirunkoinen (134d; luokka 3) navetta ja talli 30-luvulta, jossa vinttikerros on puurakenteinen ja sen vieressä piirurakenteinen latorakennus (134e; luokka 2), jonka on maisemallisesti tärkeä. Aivan Nukarintien vieressä pihan pohjoisreunalla, tien suuntaisesti on vuoraamaton ja korotettu punamullattu riihirakennus (134c; luokka 1), jonka itäpäätyyn on rakennettu lato. Riihi on mahdollisesti 1840-luvulta. ⁷⁸ Pihapiirin perällä on myös aivan tilan alkuvuosina rakennettu (noin 1840) kaksikerroksinen poskilla varustettu aitta (134b; luokka 1), jonka katto ja perustus vaatisivat pikaista kunnostusta. Kauempana pihapiiristä on myös suhteellisen huonokuntoinen piirurakenteinen, lautavuorattu heinä lato. Tilan rakennuksilla on rakennushistoriallista ja paikallishistoriallista arvoa Tuusulan pohjoisosien myöhään syntyneen asutuksen osana. 2 LUOKAN KOHDE

134 Junttilan päärakennus IMG_1186.JPG

134A Junttilan tiilinavetta talleineen ja pihalato 134E pihaliittymästä kuvattuna IMG_1185.JPG

134 Junttilan päärakennus ja koristelliset kuistinikkunat IMG_6011.JPG

134B Junttilan poskellinen kaksikerroksinen aitta on poikkeuksellinen rakennustyyppi Tuusulassa IMG_6012.JPG

134A Junttilan tiilinavetta Nukarintieltä IMG_1182.JPG

⁷⁷ Panu Savolainen 2004.

⁷⁸ Riihirakennus näkyy vuoden 1870 topografikartalla ja sen muotokieli viittaa tätäkin vanhempaan tyyliin.

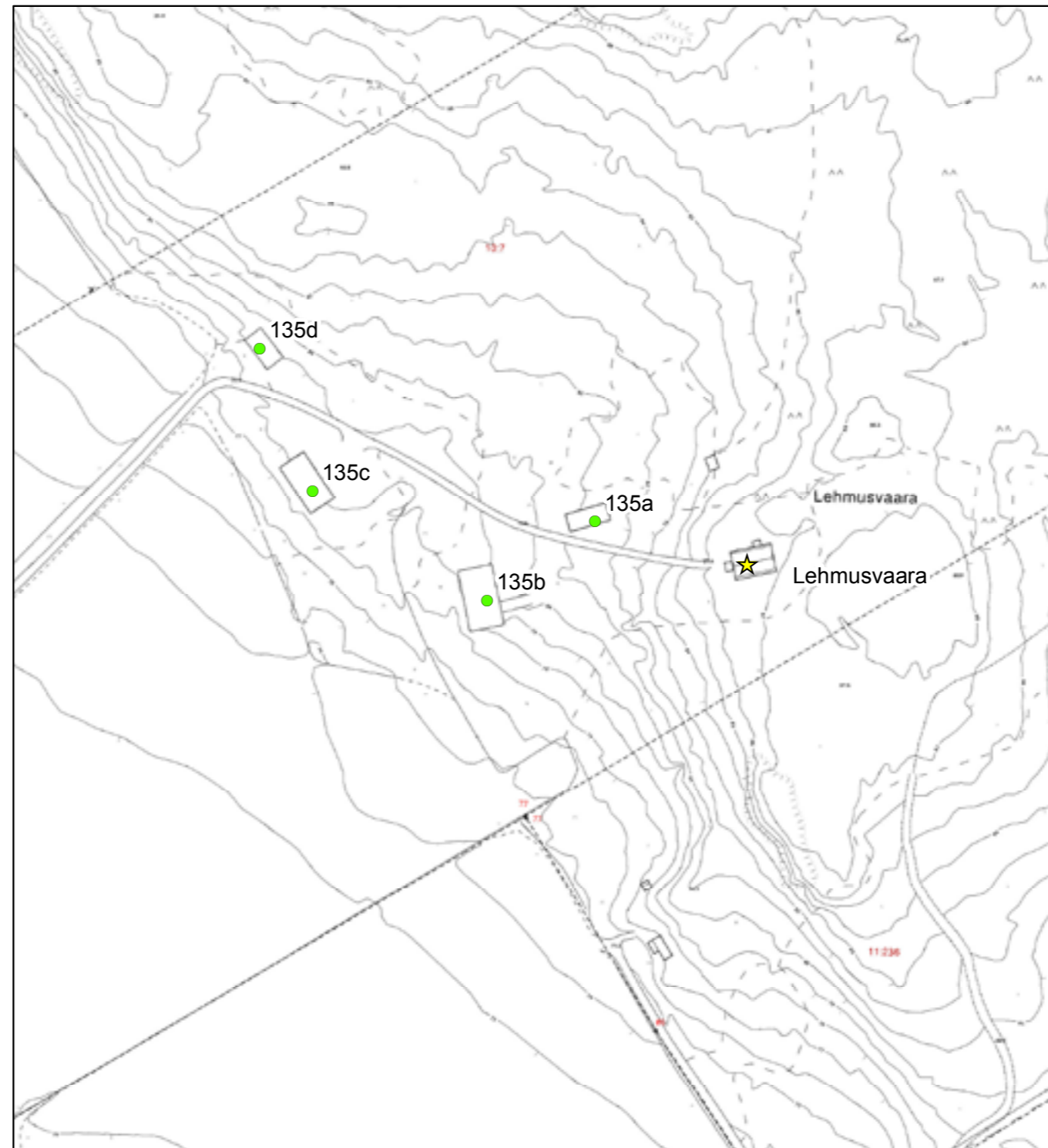
*134C Junttilan riien koristeellinen ja korotettu pääty salvoksineen
IMG_1184.JPG*

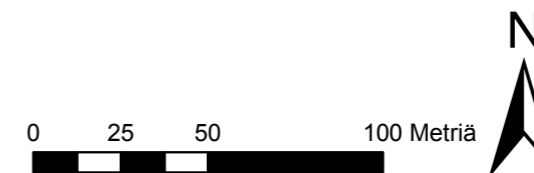
134C Junttilan riihi IMG_1183.JPG

135. Lehmusvaara

Lehmusvaara on Tuusulan Kirkonkylän Pappilan (RN:o 7) Vantakorven takamailla sijainnut torppa. Kirkonkylän ulkotilusten isojako toimitettiin vuonna 1778⁷⁹ ja täydennysjako vuonna 1784, jolloin Nurmijärven Pengerkosken kylän (Nukarin) mailla sijainnut Vantakorpi-nimisen alueen maat siirrettiin vanhan nautintatiedon perusteella Tuusulan Kirkonkylän takamaiksi. Pappilan sai jaon täydennyksessä entisten 189 hehtaarin lisäksi 310 ha lisämaata. Takamaista erotettiin vuonna 1930 Lökkisten alue (7:2), joka rekisteröitiin numerolla 9. Vuonna 1932 pappilasta erotettiin Lehmusvaara ja Tammivaara, jotka yhdistettiin numerolla 10 ja jaettiin kahtia samoin Lehmusvaaraksi ja Tammilehdoksi.⁸⁰

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

79 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II, s. 76. Isojakotieto. Ulkotilusten jako C. Boisman.
80 Tuusulan kiinteistörekisteri.

Lehmusvaaran pihapiiri on sijainnut nykyisellä paikallaan kahdella asuinrakennuksella ja lukuisilla talousrakennuksilla varustettuna vuonna 1870. Kalmbergin kartastolla vuodelta 1855 Lehmusvaaran torpaksi tulkittava asuminen sen sijaan sijaitsee nykyiseltä paikaltaan katsottuna huomattavasti idempänä.

Tilan nykyinen päärakennus on taitekattonen, päätyharjoista aumattu sydänseinäinen hirsitalo vuodelta 1927. Rakennuksessa on kaksi jugend-vaikutteista umpikuistia ja ajalle tyypilliset, pyöristetyt/keskeltä pullistuvat ikkunoiden vuorilaudat. Ulkovaalaus on jaettu kolmeen kenttään ja värit on niinkään kaksijakoinen: keltainen ja sinivihertävän valkoinen. Sisäpuolella on paljon tyypillisiä 1910-luvun peite-, jalka- ja kattolistoja ja osa kaakeliuuneista on alkuperäisiä, osa vanhoja uudelleenpystytettyjä mm. Turun kaakelitehtaan uuneja. Ulkorakennuksista on jäljellä vanha pitkänurkkainen pariluhti (135a; luokka 2), joka on mahdollisesti 1870-luvulta. Muita rakennuksia ovat raunioitunut, kattonsa menettänyt suuri ja komea punatiilinavetta (135b; luokka 3) sekä kolme rakennusvaihetta käsittävä, vanhimmilta osiltaan pitkänurkkainen hirsirakenteinen riihi (135c; luokka 3), josta on muovautunut kalustovaja. Pihaantulossa on tervehtimässä suurehko hirsirakenteinen lato (125d; luokka 3), josta katto on romahtanut. Ladon voi joko korjata tai korvata vastaavalla rakennuksella.

Kaikkien sivurakennusten kateaineena on ollut päre, joka on 2000-luvun alussa on korvattu ja peitetty peltikatolla lukuunotettumatta romahtaneita kattoja. Päärakennus on kunnostettu vanhaa ja alkuperäistä kunnioittaen vuosina 2004-2012 ja otettu takaisin ympärivuotiseen ja jatkuvaan asuinkäyttöön sekä perinteiseksi pitotaloksi oltuaan välillä kausiluontoisessa asuinkäytössä.

Pihapiiristä on vuoden 1985 inventoinnin jälkeen hävinnyt sauna ja hevoskaluliiteri. Maatila sijaitsee Vantaanjoen itäpuolisen peltoaukean itäreunassa. 2 LUOKAN KOHDE

135 Lehmusvaaran päärakennus puutarhan puolelta kunnostettuna. 135_lehmusvaara_IMG_8467.jpg

135 Lehmusvaaran päärakennus sisäänkäynnin puolelta kunnostettuna. 135_lehmusvaara_IMG_8475.jpg

135 Lehmusvaaran päärakennuksen pääty 2005 PS.jpg

135A Lehmusvaaran kunnostettu pitkänurkkainen pariluhti. 135_lehmusvaaran_luhti_IMG_8463.jpg

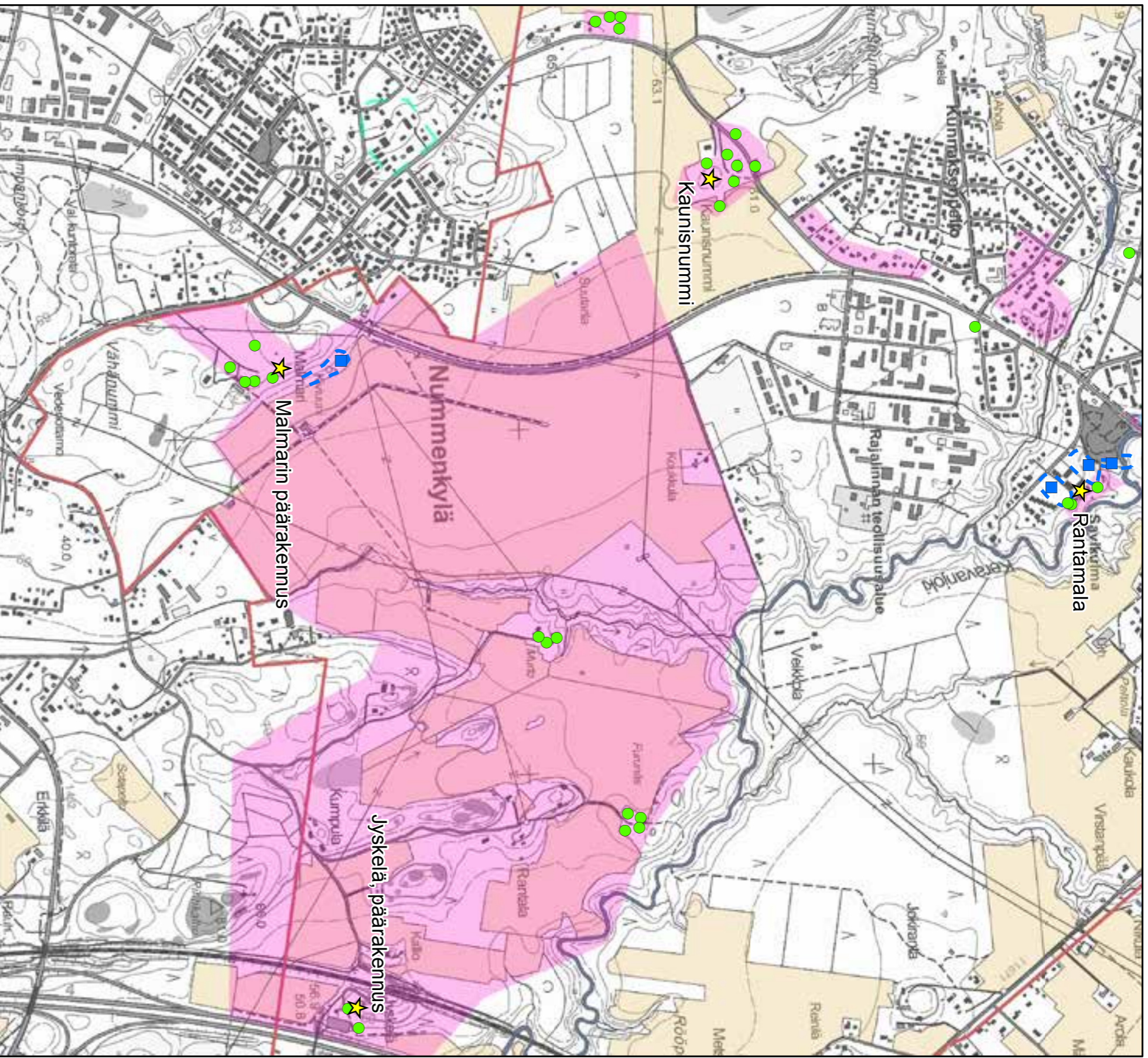
135D Lehmusvaaran pitkänurkkainen hirsilato odottaa kunnostusta tai uutta korvaavaa. 135_lehmusvaara_hirsilato_IMG_8453.jpg

135C Lehmusvaaran useasti laajennettu riihi. 135_lehmusvaara_riihi_IMG_8455.jpg

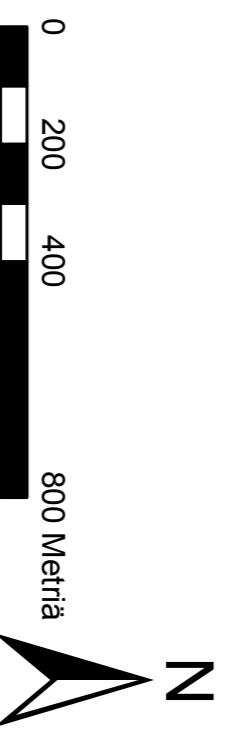

135_lehmusvaara_navetta_IMG_8459.jpg

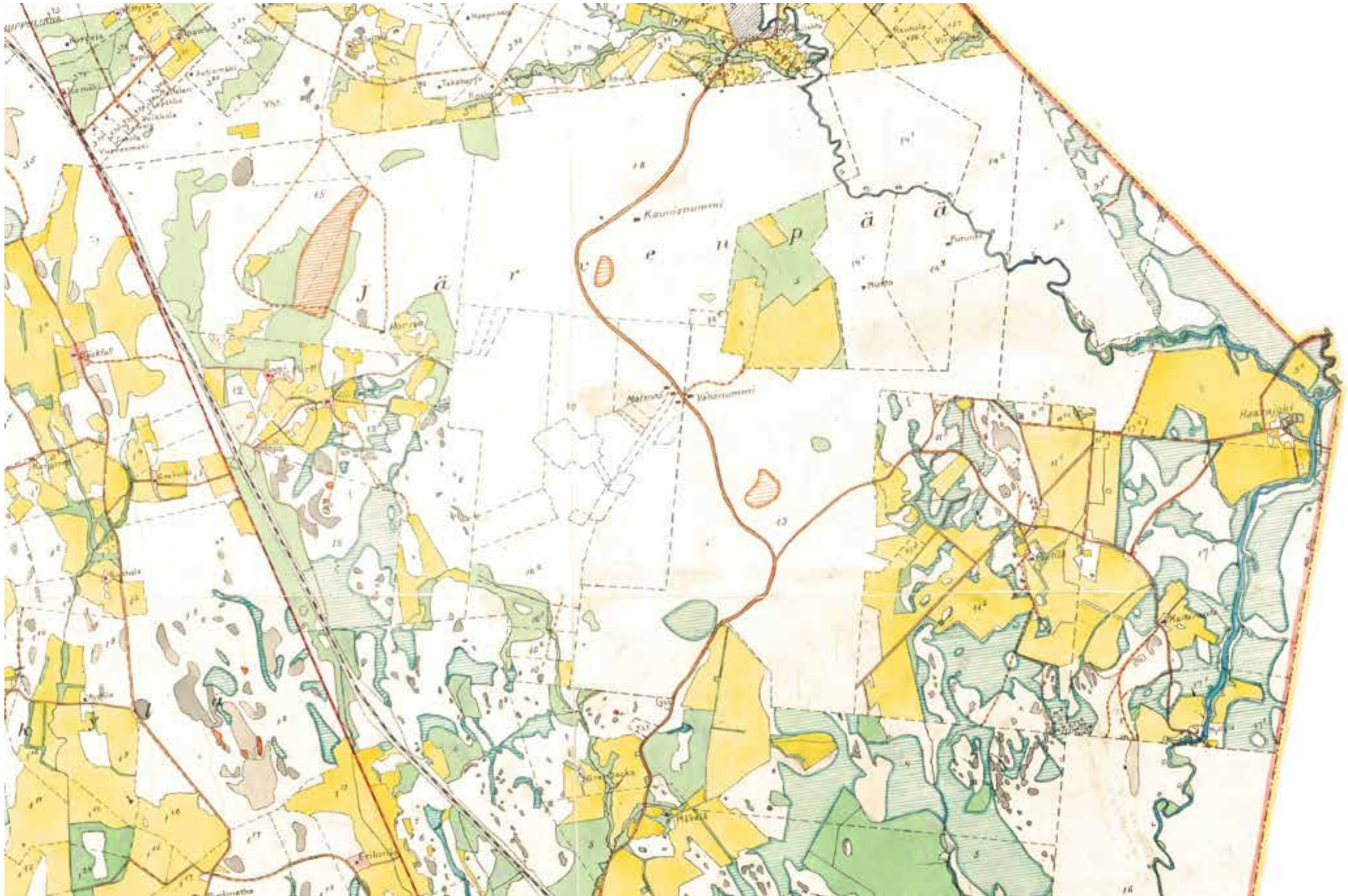
© Maanmittauslaitoksen peruskartat 2016
CC BY 4.0

- ★ Rakennuskulttuurikohte
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muuinaijäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muuinaijäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohte 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue
- ▭ Maaseudun kulttuurisema-alue

Kalmbergin kartta esittää Tuusulan aikaa ennen rautatietä ja virallisen tiestön lisäksi siinä näkyvät kärrytiet ja yleiset polut, joita käytettiin jalan kulkemiseen paikasta toiseen. Osa reiteistä on säilynyt kyläteinä. kalmberg_1855_vi7-2.jpg

kellokoski 1923.jpg

jokela_1940.jpg

136. Rake Oy:n tiilitehdas

Jokelan seudun neljäs ja samalla nuorin ja lyhytikäisin tiilitehdas on Rake (Rauta- ja rakennusainekauppa) Oy:n Kallioistenmaan⁸¹ tiilitehdas noin kilometri Jokelasta etelään, Ritasjärven kylän iso-jaossa vuonna 1787 muodostetulla Kallioistenmaan (RN:o 10) uudistilla.⁸² Tiilitehdas toimi virallisesti vuosina 1951-71 ja sen pääasiainen tuote oli salaojaputket. Tehdashalli rakennettiin vuosina 1952-53.⁸³ Itse tehdashalli sijaitsee peltoaukean laidalla rautatien länsipuolella. Se on maisemaa hallitseva pitkänomainen punatiilinen ja ruudutettujen ikkunakenttien muodostama kiintopiste. Tehdashallin valaistus on ratkaistu kahdessa kerroksessa olevilla suurilla ikkunakentillä, joista ylempi rivistö on ns. klerestorio. Ratkaisu on myös keventänyt savimaalle sijoitettua suurta rakennusta merkittävästi. Alkuperäiset piirteensä säilyttänyt rakennus on nykyään ratsastus- ja tallitoiminnan käytössä: suurin osa hallista on maneesina, pohjoispäädyssä oleva poikkisiipi toimii tallina ja varastona.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 40 80 160 Metriä

81 Sanna-Kaisa Spoof, s. 58.

82 Tuusulan kiinteistörekisteri

83 Jokelan tiilitehdasperinneyhdistys.

Samalla kiinteistöllä on myös Kallioistenmaan maatila, jonka ensimmäinen viljelijä oli Mäntsälän Kaukalammin Huikkolasta lähtöisin ollut Juho Antinpoika. Hänen poikansa Juho ja Elias jakoivat tilan sovintojaolla 1800-luvun alkupuolella ja lunastivat puoliskonsa perintötiloiksi 1849-50. Virallinen halkominen tapahtui vuonna 1866 ja molemmat puolikkaat pysyivät aina vuoteen 1888 asti alkuperäisen raivaajan suvulla. Vuonna 1888 tila siirtyi Jokelan Tiilitehtaan omistajan Paul Chmelewskin haltuun.⁸⁴ Rauta- ja rakennusainekaupan hallussa oleva tila toimii nykyisin ratsutilana. Merkittävä maisemapari tiilitehdashallille on valkoiseksi rapattu pitkäkko punatiilitalli (136a; luokka 2) vuodelta 1925.⁸⁵ Rakennuskantaan kuuluu myös muita talousrakennuksia sekä uudehko asuinrakennus. Raken maille johtavan tien tunnusmerkkinä on keskellä avaraa pellonreunaa seisova suuri ja näyttävä, hieman käkkyräinen mänty. Merkitty osayleiskaavassa sr(8)-merkinnällä. 2 LUOKAN KOHDE

136A Rake Kallioistenmaan rapattu talli. 136_Rake_Kallioistenmaa_talli_IMG_6121.jpg

136 Raken vanha tiilitehdas on nykyisin maneesi ja talli. 136_Raken_tiilitehdas_maneesi_IMG_6124.jpg

136 Kallioistenmaan ja Raken avoin peltomaisemaisema komeine mäntyineen. 136_Rake_maisema_IMG_6123.jpg

⁸⁴ J. Olasmaa, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 49.

⁸⁵ Pitäjänkartta 1920-30-luvun vaihteesta. Vuoden 1916 taloudellisella kartalla tilaa ei ole vielä merkitty.

137. Jokelan valu

Jokelan valu Oy sijaitsee rautatien varressa kaksi kilometriä Jokelasta kaakkoon, Huikon entisellä seisakkeella, jonka kohdalla esiintyy jo vuoden 1870 topografikartalla merkintä ”Tegelbruk”.⁸⁶ Tehdastoiminta alkoi 1889 rakennusmestari Elia Heikelin⁸⁷ ja tilanomistaja Axel Palmin perustettua Kallioistenmaan kantatilan tontille Jokelan Uuden tiilitehtaan (Jokela Nya Tegelbruk), Tiilitehdas ehti toimia Heikelin johtamana 10 vuotta ennen konkurssia ja kolme vuotta tämän jälkeen Waldemar Wallinin omistuksessa kunnes tehdasrakennus paloi 1902/03. Tiilien valmistus ei loppunut pelkästään tulipalon vaan myös pitkälti alueen saven huonolaatuisuuden takia (samasta syystä myös Raken, Kolsan ja Jokelan tiilitehtaan tiilet eivät ole olleet yhtä kestäviä kuin edelleen Kärkölan Järvelässä toimivan tiilitehtaan nyk Wienerberger).

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäänökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäänösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 40 80 160 Metriä

86 Topografikartta Tuusula, karttalehti X 30, 1870-71. Kansallisarkisto
87 Elia Heikel suunnitteli Kellokosken ruukin vanhimmat punatiilirakennukset.

Tiilitehtaan eli ”Risalan ruukin” rauniot ja tyhjilleen jääneet kuivausvajat seisoivat käyttämättöminä aina vuoteen 1926 asti, jolloin palanut kiinteistö kunnostettiin konepajakäyttöön Jooseppi Koiviston omistamalle Osakeyhtiö Syvälle, joka rakensi maatalouskoneita; mm. Koiviston sahat tunnettiin yleisesti. Pienyrittäjä ajautui vuodessa konkurssiin ja pesän osti Erkki Ponkala vuonna 1927 ja jatkoi toimintaa Osakeyhtiö Pelto-kalun nimellä rakentamalla maatyökoneita, mm kylvökoneita, sahroja, puutarhatyökaluja ja vuodesta 1934 lähtien Teho-puimakonetta. Koska työkoneet valmistettiin puusta ja metallista, tehtaan yhteyteen perustettiin myös rahtisahauslaitos hoitanut saha ja maalaamorakennus. Työntekijöitä varten oli kolme asuinrakennusta: Harrila (Vanhala), joka oli ilmeisesti 1800-luvun lopulta sekä punainen, yhdeksän hellahuoneen Uutela (137e; luokka 2) ja alkujaan valkoinen, nykyisin vihreä, paneliverhoiltu, useamman verannan ja kuistin täydentämä huvilamainen Tehtaala/Valu (137a; luokka 1), jossa työnjohtajat ja vanhemmat työntekijät asuivat. Tehtaala sijaitsee alueen pohjoislaidalla puistomaisen, mutta pensoittuneen puutarhan kesellä ja Uutela hieman erillään, omalla pihallaan aivan radan varressa.. Kaksi viimeainittua oli hankittu Terijoelta 1930-luvun alussa ja ne olivat alkujaan olleet samaa ravintolarakennusta.⁸⁸

Pieni kupoliuunillinen valimo tehtaan yhteyteen rakennettiin 1937-38 helpottamaan toimituksia ja samassa yhteydessä tehdaskin nimettiin uudelleen Suomen Maanviljelijäin tehtaaksi. Sodan aikana tehtaalla oli vuokralaisena Ohi Oy, joka valmisti karbidilamppuja ja Pikro Oy, joka valmisti ilotulitteita, sytytyslankoja, liituja yms. Sodan jälkeen valimo valjastettiin Sotevan tilausten täyttämiseen ja maatalouskoneista luovuttiin - Sotevan töiden päätyttyä valimo aloitti yhteistyön VTT:n Paa-vo Asannin kanssa tieteellisenä koevalimona ja valimossa valmistettiin Nihard-rautaa. Valimo siirtyi maalaamoon ja pieni kupoliuuni korvattiin suuremmalla. Vuodesta 1966 valimo tunnettiin Jokelan Valu-nimellä. 1986 valimo siirtyi Kumeran Oy:n haltuun⁸⁹ ja on ollut suljettuna vuodesta 2010 lähtien.⁹⁰

Tehtaan rakennukset ovat pääosin peräisin 1920-30-luvuilta. Verstas (137b; luokka3) on rakennettu 1926 vuoteen 1903 palaneen tiilitehtaan perustuksille; Toimela, vanha punatiilinen valimo (137d; luokka 2) vuodelta 1932 on toiminut aluksi maalaamona ja sen radanpuoleisessa päädyssä oli myös työläisten asuinhuoneita. Uudempi valimo lähempänä rataa (137c; luokka 2) on vuodelta 1938 ja sitä on laajennettu 1980-luvulla jatkamalla sitä peltihallilla. Valimoja suurempi konttori- ja verstasrakennus (137b; luokka 3) on rakennettu 1926, joskin maantasokerroksessa on havaittavissa vuonna 1888 rakennetun tiilitehtaan rakenteita.⁹¹ Osayleiskaavassa koko tehdasalue on rajattu ja varustettu sr(2)-merkinnällä. 2 LUOKAN KOHDE

137A Tehtaala eli Jokelan Valun isannoitsijantalo. 137_A_Jokelan_Valu_isannoitsijan_Talo_IMG_6188.jpg

137A Tehtaala eli Jokelan Valun isannoitsijantalo. 137_A_Jokelan_Valu_isannoitsijan_Talo_IMG_6191.jpg

137B Jokelan Valun Versta eli konttori eteläreunaltaan. 137_B_Jokelan_Valu_konttori_IMG_6159.jpg

137B Jokelan Valun konttori eli Versta pohjoisen puolella tukirakenteineen. 137_B_Jokelan_Valu_konttori_IMG_6194.jpg

137B Jokelan Valun Versta eli konttorirakennus on kokenut monta laajenusvaihetta ja tulipalon. 137_B_Jokelan_valu_konttori_IMG_6152.jpg

137C Jokelan Valun uudempi valimo ja pääty radalle. 137_C_Jokelan_Valu_valimo_IMG_6150.jpg

88 Matti Turtolan muistelu entisen lapsuudenkotinsa taustoista. 16.8.2014.

89 Hanna Forssell, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 60-64.

90 Virtuaali Tuusula.

91 Hanna Forssell, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 60-64.

137C Jokelan Valun uudemman valimon eteläseinä. 137_C_Jokelan_Valu_valimo_IMG_6155.jpg

137 Jokelan valun naapurissa on Autiolan tontilla funkisvaikutteinen hylätty teollisuusrakennus. 137_Jokelan_valu_IMG_6459.jpg

137D Jokelan Valun vanhempi valimo eli Toimela uuden valimon laajennuksen takana 137_D_Jokelan_Valu_valimo_IMG_6154.jpg

137D Jokelan Valun vanha valimo Toimela asuntopäättyineen ja sivusiipineen 137_D_Jokelan_Valu_valimo_IMG_6157.jpg

137E Jokelan valun tyovaenasunto Uutela tehtaan eteläpuolella. 137_E_jokelan_valun_tyovaenasunto_IMG_6521.jpg

138. Rientola

Rientola sijaitsee muinaisen Hämeen eteläisessä kiilassa eli alkujaan Hausjärven Ritasjärven kylästä muodostettujen uudistilojen mail-la. Uudistiloja muodostettiin kaikkiaan parisenkymmentä isojaon myötä vuonna 1787; näistä tiloista Tuusulaan siirtyi kaikkiaan 13 vuosien 1969-1974 aikana kahdessa vaiheessa. Rientola on erotettu Kallioistenmaan (RN:o 10) maista vuonna 1913.⁹²

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 40 80 160 Metriä

⁹² Hausjärvestä erotettiin Hyvinkään kaupunki ja Hyvinkään maalaiskunta. Tiedot Tuusulan kiinteistörekisteri.

Rientolan pihan rakennuskanta on varsin yhtenäistä ja pihapiiri on säilynyt samanlaisena vuodesta 1932 lähtien. Tiilinen, vaaleaksi rapattu tai tekattoinen päärakennus on Fredrik Wuoren⁹³ vuonna 1918⁹⁴-20 rakentama. Pihapiirin pohjoislaidalla on vuonna 1928 rakennettu harjakattoinen sementtitiilinen navetta (138a; luokka 3), jossa on tyypillinen pieni AIV-torni kyljessä. Suurehko pystyvuorattu hirsinen luhtiaitta vuodelta 1931 (138b; luokka 3) on pihan itäreunalla ja kaakkoiskulmalla pihaa on puiden lomaan piiloutuva hirsirakenteinen pihasauna vuodelta 1932 (138c; luokka 3). Piharakennukset noudattelevat pientilojen mallipiirustuksia.⁹⁵ Tilakeskus antaa hyvän kuvan 1900-luvun alkupuoliskon pientilasta ja sijaitsee maisemallisesti tärkeällä paikalla. Tilan on omistanut vuodesta 1927 Ehon suku⁹⁶ Osayleiskaavassa talo ja pihapiiri on merkitty sr(1)-merkinnällä. .3 LUOKAN KOHDE

138 Rientolan päärakennus 2005 PS. 138_rientola_savolainen.jpg

93 Härö 1986, s. 26. Toisaalta: Fredrik Wuori (tämä kirjoitusasu on oikea, suvulta saatu tieto) oli juuri tuolloin muuttanut Nurmijärveltä Jokelan Huikkoon Rientolan naapuriin, Laaksolan tilalle. www.vuorenteko.com/historia. Vuorenteko on toiminut vuodesta 1918 lähtien Jokelassa. Samanlaisesti hänen olisi pitänyt urakoida myös Hirvenojan päärakennusta.

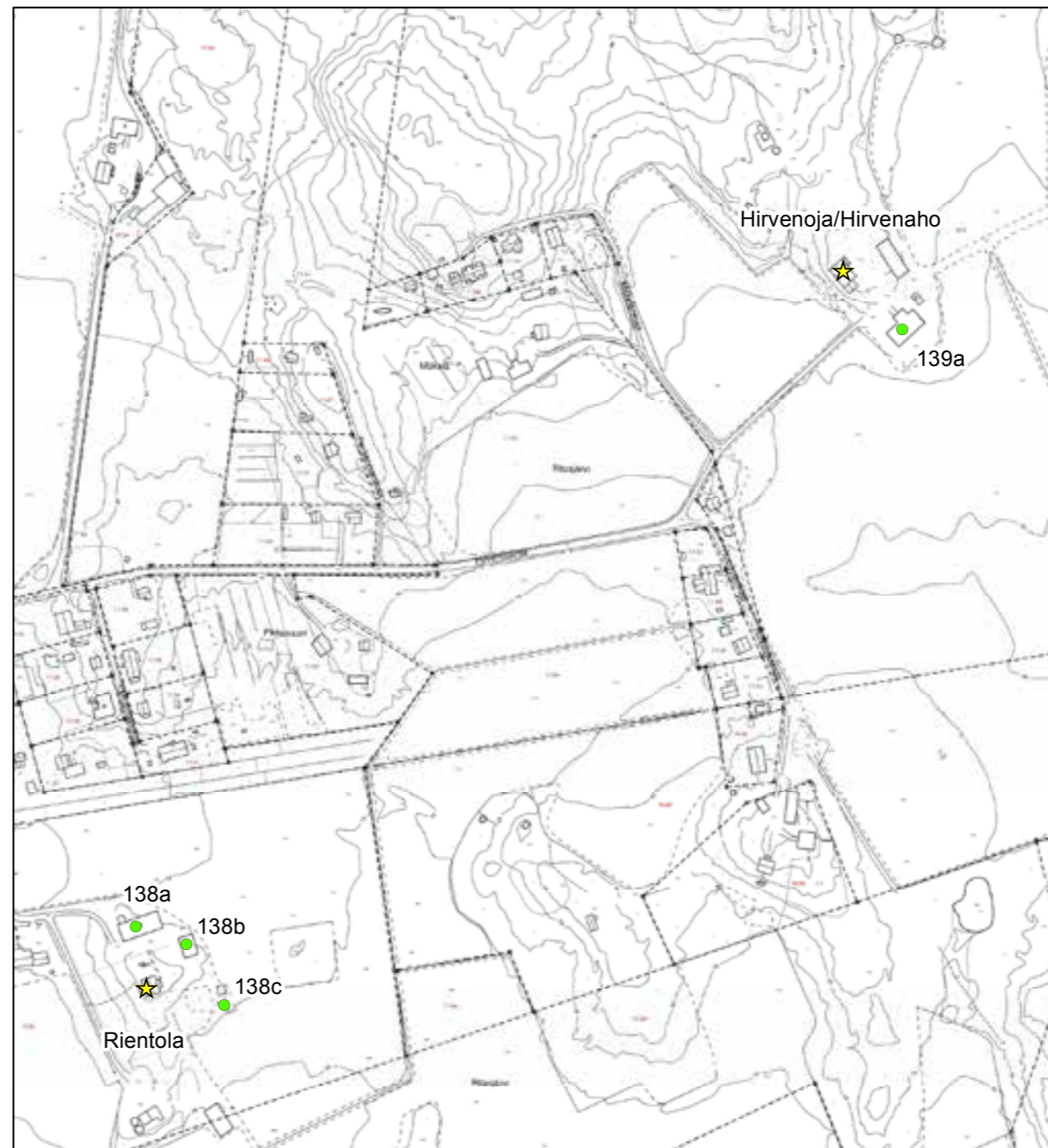
94 Kotiseutumme kirja, s. 227.

95 Härö 1986, s.26

96 Kotiseutumme kirja, 227.

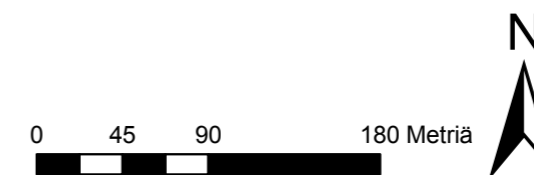
139. Hirvenoja nykyisin Hirvenaho

Hirvenojan tila (RN:o 11) on perustettu Hausjärven Ritasjärven kylän isojakotoimituksessa jääneelle kruunun ylijäämämaalle vuonna 1787.⁹⁷ Tilaa on viljelty vuodesta 1787 lähtien, jolloin se oli Orimatilasta tulleen Aatami Juhonpojan hallussa vuoteen 1803 asti. Perintötilaksi tila epävirallisesti 1820-luvulla kahtia jakautunut tila on ostettu vuonna 1860.⁹⁸ Kantatila on halottu kahtia vuonna 1869, jolloin siitä on erotettu Jokelan tila.⁹⁹ Tehtailija Paul Chmelewski osti Jokelan 1885 ja Hirvenojan 1890.¹⁰⁰ Tiilitehtaan sivutoimena pyöritetty maatalous sijoittui useammalle sivutilalle, joista Hirvenoja oli merkittävin: tilalla asui vuonna¹⁰¹ 1906 kaikkiaan 16 perhekuntaa, yhteensä 78 henkilöä. Tiilitehtaan muutosten myötä Hirvenojan maat myytiin lohkotiloiksi¹⁰²; tätä ennen Jokelan tila palautettiin samaan yhteyteen ja yhdistetyt tilat lohkottiin uudelleen vuosina 1913-15¹⁰³ seitsemäksi erilliseksi kantatilaksi.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäänökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäänösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

97 Tuusulan kiinteistörekisteri.

98 J. Olasmaa, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 46-49. Kuninkaan kartastolla Ritasjärven kylän takamaat ovat koskemattomaa metsää.

99 Tuusulan kiinteistörekisteri.

100 J. Olasmaa, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 46-49

101 Spoof, s. 95-96.

102 Spoof, s. 131-132.

103 Spoof, s. 96.

Hirvenaho (RN:o 40:2) on muodostettu yhdistämällä vuonna 1913 Kallioistenmaasta lohkaistu Peltola 2 ja Hirvenojasta lohkotut Peltola ja Metsola yhdeksi tilaksi - varsinainen Hirvenojan nimellä oleva tila jäi Tuusulan kunnan haltuun radan länsipuolelle.

Hirvenahon tilakeskus sijaitsee metsävyöhykkeiden rajaamalla peltoaukealla hieman etäämmällä rautatien ympäristön laajoista peltoaukeista. Venäläisen topografikunnan 1870-71 laatimissa kartoissa Hirvenojan tilakeskus sijaitsi samalla paikalla kuin nykyinen Hirvenahon tilakeskus, joskin rakennukset olivat hieman nykyistä etelämpänä, alempana rinteessä.¹⁰⁴

Päärakennus on Fredrik Vuoren¹⁰⁵ vuonna 1918¹⁰⁶ rakentama taitekattoinen rapattu tiilitalo. Rakennus muistuttaa paljon kaksi vuotta myöhemmin valmistunutta Rientolan tilan päärakennusta, mutta on sitä huomattavasti kookkaampi. Pihan siluettia rajaa eteläreunalla suuri T-muotoinen punatiilinen navetta (139a; luokka 3), jonka kaksi vinttikerrosta ovat puurakenteiset. Navetta on todennäköisesti 1930-luvulta. 3 LUOKAN KOHDE:

139 Hirvenojan pihapiiri on pienen kallion laella.139_Hirvenoja_IMG_6144.jpg

139A Hirvenojan punatiilinen ja puurakenteinen navetta.139_B_Hirvenojan_navetta_IMG_6147.jpg

139 Hirvenojan päärakennus pihatieltä.139_Hirvenoja_IMG_6145.jpg

139 Hirvenojan päärakennus jatkeineen pihanpuolelta. 139_hirvenoja_IMG_6146.jpg

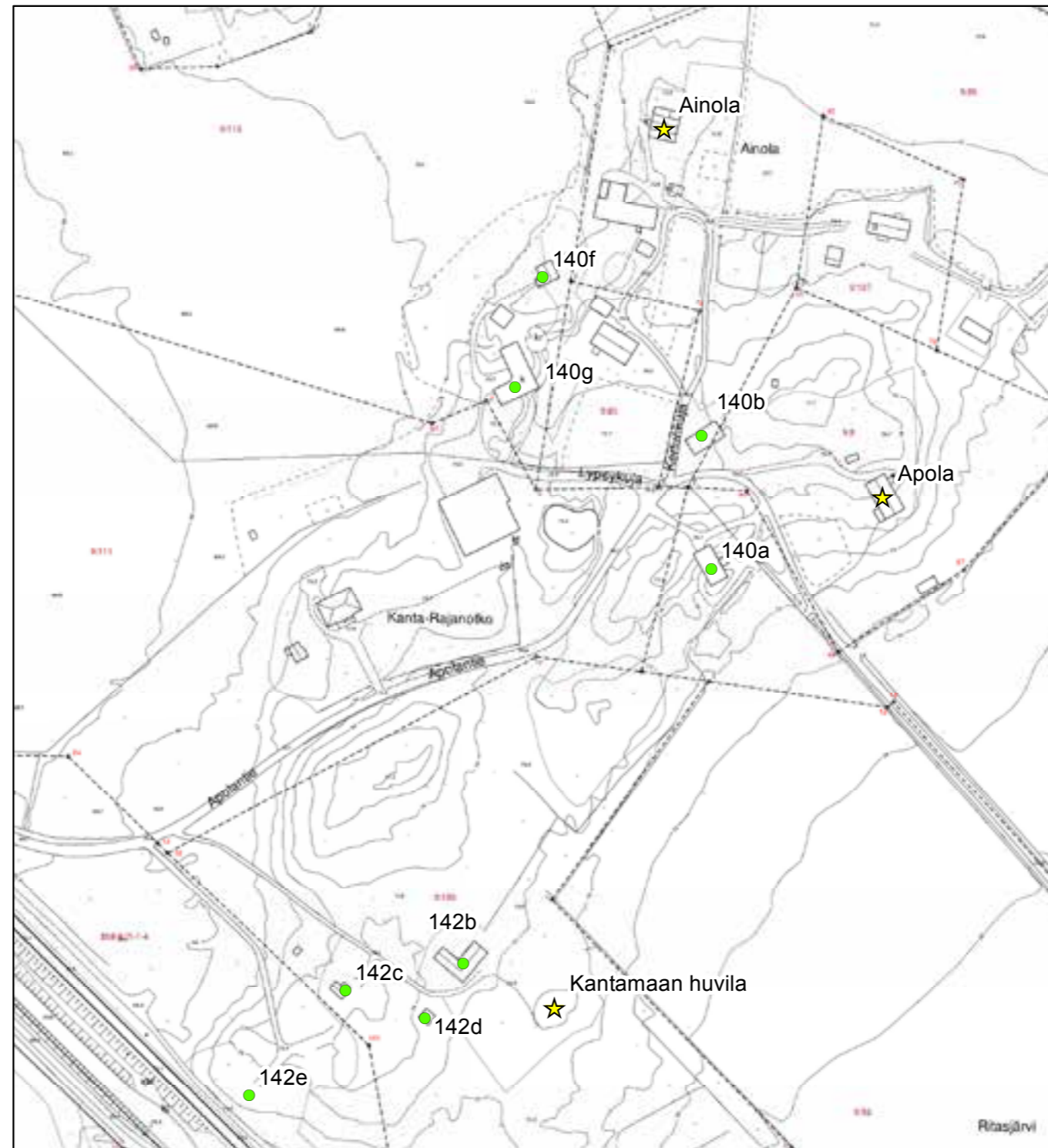
104 Topografikartta Tuusula, karttalehti X 30, 1870-71. Kansallisarkisto.

105 Panu Savolainen.

106 Kotiseutumme Tuusula, s. 497.

140. Apola

Apola (RN:o 9) on Hirvenojan tapaan kruunun ylijäämämaalle vuonna 1787 perustettu uudistila. Sen paikalla oli jo ennen isojakoa vuonna 1775 perustettu torppa. Kellokosken ruukinpatruuna Johan Solitander osti tilan vuonna 1823¹⁰⁷ ja Solitanderin vuonna 1835 tapahtuneen konkurssin¹⁰⁸ jälkeen tilan ilmeisesti siirtyi Raalan kartanon Adlercreutzin¹⁰⁹ omistukseen ja myöhemmin Robert Björkenheimin omistukseen ja edelleen Kaukasten rullatehtaanjohtajan haltuun. Apolaa viljelivät vuokraajat vuoteen 1883 asti, jolloin Lepänojan torppari Fredrik Robert Sten osti tilan. Apola lohkottiin Robert Stenin lasten kesken yhdeksään¹¹⁰ osaan vuosina 1927-28.¹¹¹ Uudet tilat olivat: Riitahuhta, Lepänoja, Vähäkallio, Miilumäki, Ainola, Apola, Metsäniitty ja Kantamaa.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

107 J. Olasmaa, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 46-49.

108 Antti Rosenberg, Suur-Tuusulan historia III, s. 77.

109 Spoof, s. 218.

110 J. Olasmaa, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 46-49.

111 Tuusulan kiinteistörekisteri.

Tilan nykyinen päärakennus on Tampereelta vuonna 1934¹¹² siirretty entinen postitalo, jonka siirretti Tuusulaan insinööri Aksel Stén. Rakennuksen tarkka kokonaisuus ei ole tiedossa, mutta kuistin soikeat ikkunat ja sokkelin alkuperäisinä säilyneet ikkunat viittaavat aivan 1900-luvun alkuun. Muut alkuperäiset ikkunat on sodan jälkeen vaihdettu uusiin. Pihapiirissä oli vielä 1970-luvun puolessavälissä jäljellä 1800-luvun lopulta periytyneet talli ja sauna, jotka purettiin 1980-luvun alussa.¹¹³ Apolan vanha lyhytnurkkainen hirsinavetta (140b; luokka 2) kuuluu nykyisin osittain Ainolan tilan maihin. Navetan kohdalla on ollut talousrakennus jo vuoden 1870-72 topografikartan mukaan. Navetan koillispäädyssä on lautarakenteinen lato. Apolan vanha 1950-luvulla rakennettu piirurunkoinen, lautaverhoiltu puimala (140a; luokka 3) on myöhemmin muutettu kuivuriksi ja harjasta pistää ulos tyypillinen torniosa. Kuivurirakennus kuuluu nykyisin Apolanpellon tilaan. Tuoreempaa talousrakennuskantaa on nykyisin Rajanotkon tilaan kuulunut (nykyisin Pellonkulman) tiili- ja puurakenteinen viljankuivuri-latorakennelma (140g; luokka 3) 1930-luvulta mäen länsireunalla. Sitä vastapäätä on on moneen kertaan laajennettu Rajanotkon uusi navetta, joka on nykyisin varastorakennus.

Tilan vanha päärakennus, jonka kivijalka erottuu maastossa, on sijainnut hieman nykyistä pohjoisempana. Se on siirretty rautatien toiselle puolelle Lepänojan tilalle samoihin aikoihin, kun Apolan uusi päärakennus tuotiin Tampereelta.

140 Apolan päärakennuksen avokuisti. 140_apola_IMG_6472.jpg

140 Apolan päärakennus takapuolelta. 140_apola_IMG_6462.jpg

140 Apolan päärakennuksen eteläpääty. 140_apola_IMG_6468.jpg

140 Apolan päärakennuksen takakuistin jugendikkuna. 140_apolan_takuisti_IMG_6465.jpg

112 Arne Deckwirth, syksy 2014.

113 maasto- ja topografikartat 1940-luvulta vuoteen 1983 asti. Tieto rakenuksista Savolaisen raportista.

Apolan mäellä sijaitsee myös Suvannon mamman mökiksi (140c; luokka 3) kutsuttu pieni tupa, joka on siirretty 2000-luvun alussa lähemmäs Hirvenojan tilaa Ainolan pohjoispuolella olevan peltoaukean laidalle Huikonmäelle. Huikonmäellä oli vielä 1940-luvulla suuret talousrakennukset, todennäköisesti riihi ja lato. Samalle paikalle siirrettyä mökkiä on laajennettu ja talo on saanut suuren lasikuistin.¹¹⁴ Laajennus on tehty 1920-luvun klassistiseen, Puu-Käpylää ja toisaalta talonpoikaistaloja imitoivaan tyyliin niin taidokkaasti, että keltamullatun talon todellista ikää ei heti havaitse. Pihapiiriin kuuluu myös samaan tyyliin rakennettu, läpiajettava porttirakennus (140d; luokka 3) ja pihasauna (140e; luokka 3) sekä pieni varastorakennus. Piharakennukset on punamullattu. Hämmentävä kokonaisuus, joka sopii muutamia kohteisiin jo olemassa olevan pihapiirin täydennysrakentamisen malliksi. Hyvin lähellä tätä pihapiiriä on sijainnut Kallioistenmaan toisen puoliskon, Huikon tilan hävinnyt pihapiiri.¹¹⁵

Apolan karjakon (140f; luokka 2) asumuksena erään tiedon mukaan tunnettu mökki sijaitsee nykyisin Rajanotkosta erotetun Pellonkulman mailla.

Apolasta johtaa läheiselle Riitahuhdan tilalle tie, jota myöten Eino Leinon hautajaissaatto kulki Jokelan asemalle. Leino kuoli Riitahuhdan mökissä (n:o 143) vuonna 1926. Apolan talo on osayleiskaavassa merkitty sr(10)-merkinnällä. 2 LUOKAN KOHDE

140D Suvannonmamman tuvan pihan porttirakennus. 140_D_porttirakennus_IMG_6452.jpg

140E Suvannonmamman uusi pihasauna vanhan mallin mukaan 140_E_pihasauna_IMG_6454.jpg

140C Suvannonmamman tupa joka on siirretty ja laajennettu. 140_C_suvannonmamman_tupa_siirretty_IMG_6451.jpg

114 Arne Deckwirth, haastattelu elokuu 2011.

115 Topografikartta X30 vuosilta 1870&1871- pitäjänkartalla noin 1930-luvun alusta Huikon tilaa ei enää ole.

140F Rajanotkon mökki joka on ollut aiemmin Apolan karjalon mokki.
140_F_apolan_karjalon_mokki_IMG_6504.jpg

140A Apolan entinen kuivurirakennus. 140_E_apolan_kuivuri_IMG_6479.
jpg

140B apolan hirsinavetta ja itäpäädyn lato. 140_B_apolan_navetta_
IMG_6477.jpg

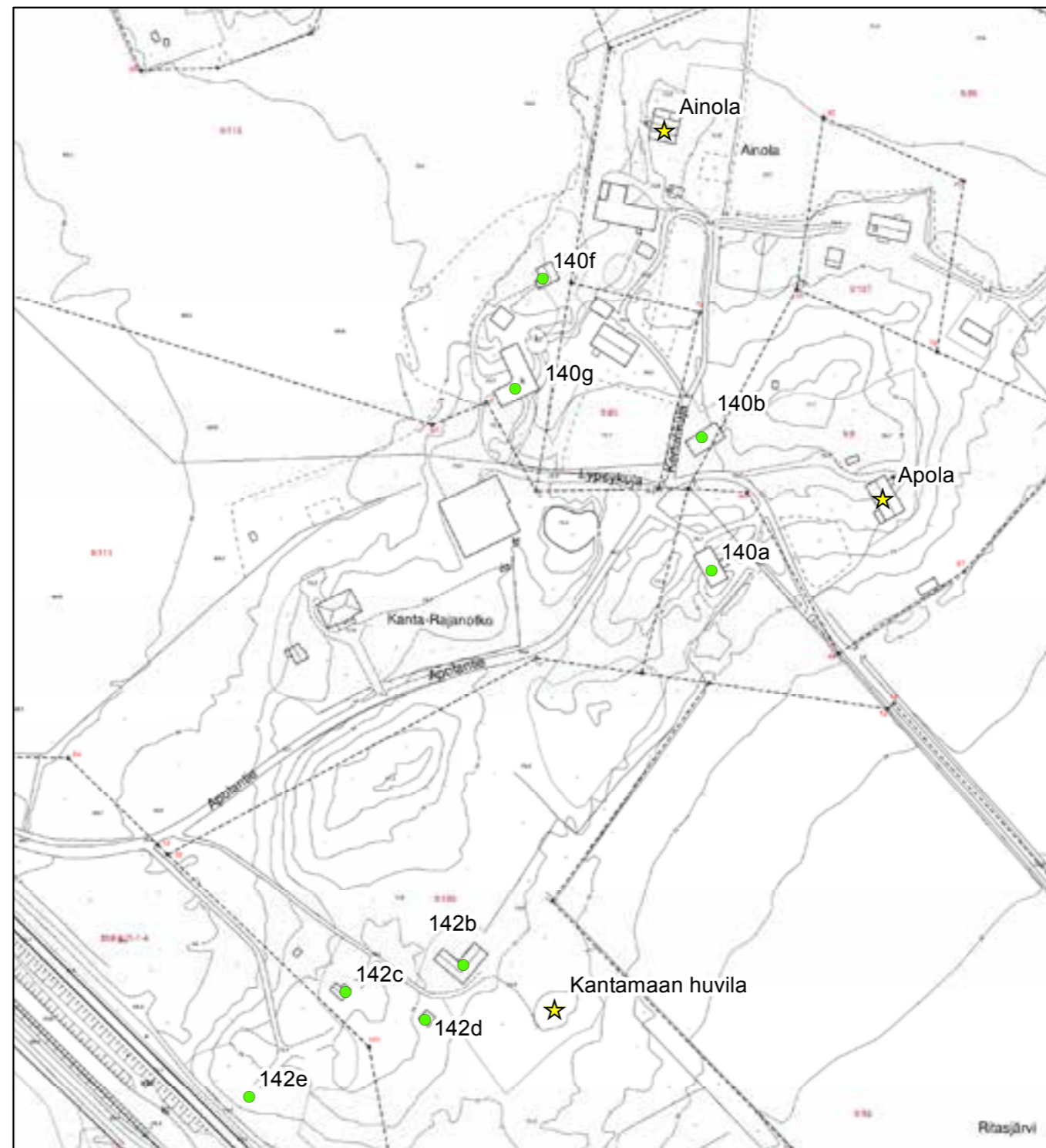
140_E_apolan_kuivuri_IMG_6501.jpg

140B Apolan lyhynurkkainen hirsinavetta tienristeyksessä. 140_B_apolan_
navetta_IMG_6461.jpg

141. Ainola

Ainola on Apolasta vuonna 1928 erotettu tila, jonka päärakennus on siirretty Muolaasta¹¹⁶ Perkjärveltä 1920-luvun loppupuolella. Hyvin pian siirron jälkeen rakennukseen lisättiin lasikuistin jatkeeksi sisäänkäynnin toiselle puolen yhden huoneen lisäys, mahdollisesti jo rakennuksen pystytystöiden yhteydessä.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

Puolitoistakerroksinen rakennus on varustettu keskiosastaan harjan katkaisevalla poikkifrontonilla, joka sisäänkäynnin puolella ulottuu lasikuistin päälle. Julkisivut on rimalautoituksella ja paneloinnilla pysty-vaaka-pysty vuorattu ja se koostuu ainakin kahdesta eriikäisestä kerrostumasta. Ikkunat ovat T-ikkunoita lukuun ottamatta lasikuistin päällä olevan frontonin ja itse lasikuistin pieniruutuisia ikkunoita. Rakennuksen useiden massojen luoma yleisilme tuo mieleen Jokelaan samoihin aikoihin Terijoelta siirretyn Päivärinteen talon, joka purettiin vuonna 2006.¹¹⁷ Talo on merkitty osayleiskaavassa sr(9)-merkinnällä. 2 LUOKAN KOHDE

141 Ainolan päärakennus lännestä kuisteineen. 141_ainola_IMG_6512.jpg

141 Ainolan lasikuisti ja frontoni vihjaavat huvilan aiemmista vaiheista. 141_ainola_IMG_6513.jpg

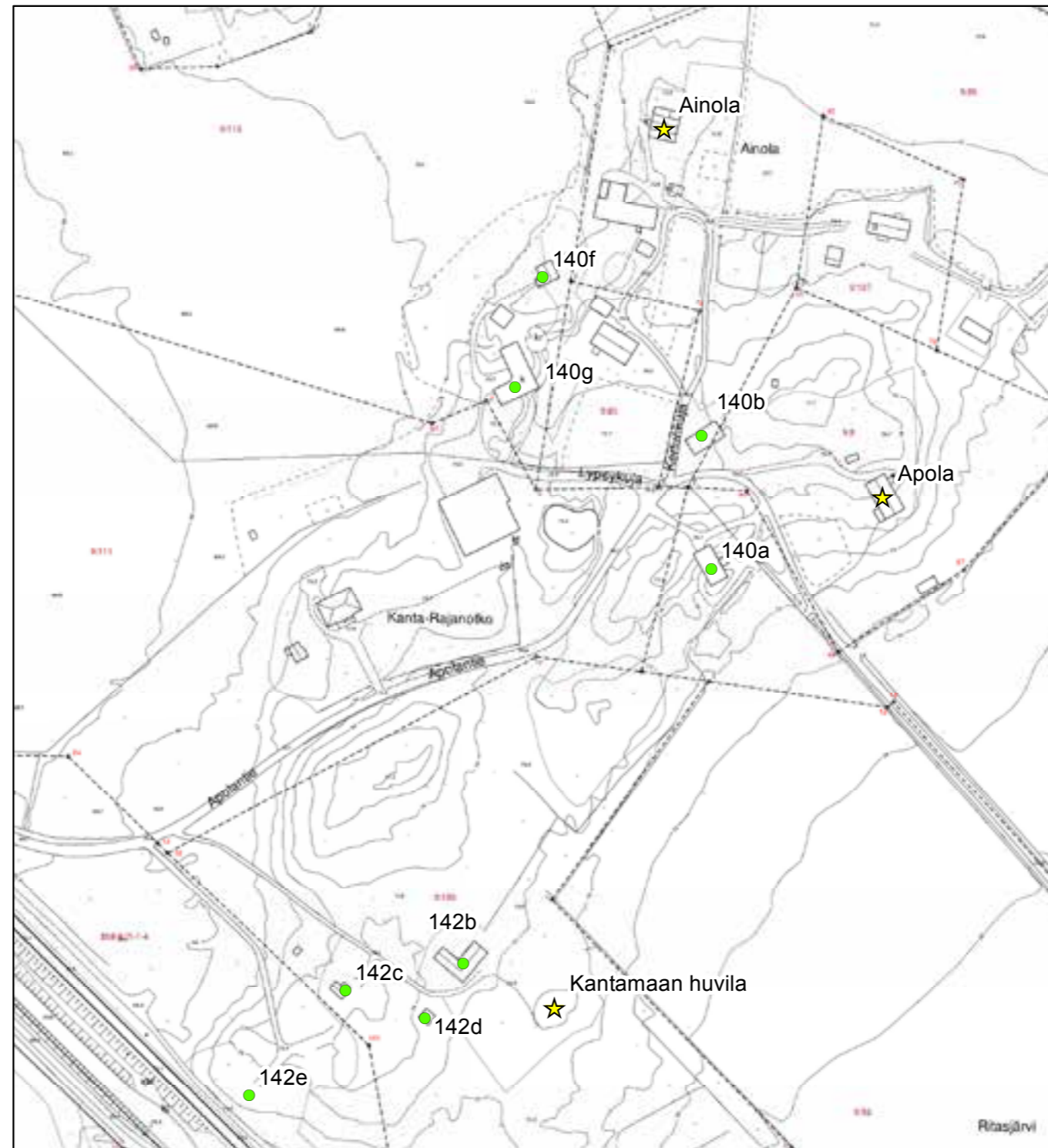

141 Ainolan päärakennus etelästä. 141_ainola_IMG_6510.jpg

117 Härö 1986, kohde 22 selostus. Savolainen 2005, luonnoksen kohde 195a. Purettu uudisrakennusalueen alta 2006.

142. Kantamaa - pääkohde purettu

Kantamaa on Apolan kantatilasta vuonna 1928 lohkaistu tila.¹¹⁸ Päärakennus oli Apolan omistajan, insinööri Aksel Sténin vanhemmilleen suunnittelema huvila. Vuonna 1914 valmistunut rakennus sijaitsi Apolasta erotetulla palstalla. Hieman jugend-henkisessä rakennuksessa oli rikkaat ikkunoiden puitejaot ja pitkä lasikuisti. Kesällä 2015 puretun huvilan ympäristö on metsittynyt ja huvila näkyi ympäristönsä huonosti. Kantamaan hirsipiirurakenteinen navetta-lato (142b) oli rakennettu vuonna noin 1915. Navetta purettiin samaan aikaan kuin asuinrakennus.¹¹⁹ Pihapiiriin kuuluu myös ns. pehtoorintalo (142c, luokka 2) eli ns. tuvan ja kamarin mummonmökki vuodelta 1915 sekä oletettavasti 1950-luvun pitkänurkkainen hirsisauna (142d; luokka 3). Kantamaan päärakennus muodosti Ainolan ja Apolan päärakennusten kanssa monipuolisen rakennushistoriallisen kokonaisuuden. Huvilapalstan läheisyydessä oli radanvartijan mökki (142e) 1900-luvun alkupuolelta, joka purettiin ja siirrettiin pääradan lisäraiteiden tieltä rakentamisen myötä vuonna 2014. 3 LUOKAN KOHDE.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

118 Tuusulan kiinteistörekisteri
119 Tuusulan kunta, purkulupa.

142B Kantamaan hirsinavetta purettu 2016. 142_B_kantamaan_navetta_IMG_6485.jpg

142C Kantamaan pehtoorin talo. 142_C_kantamaan_pehtoorin_talo_IMG_6482.jpg

142D Kantamaan uusi sauna. 142_D_kantamaan-sauna_IMG_6495.jpg

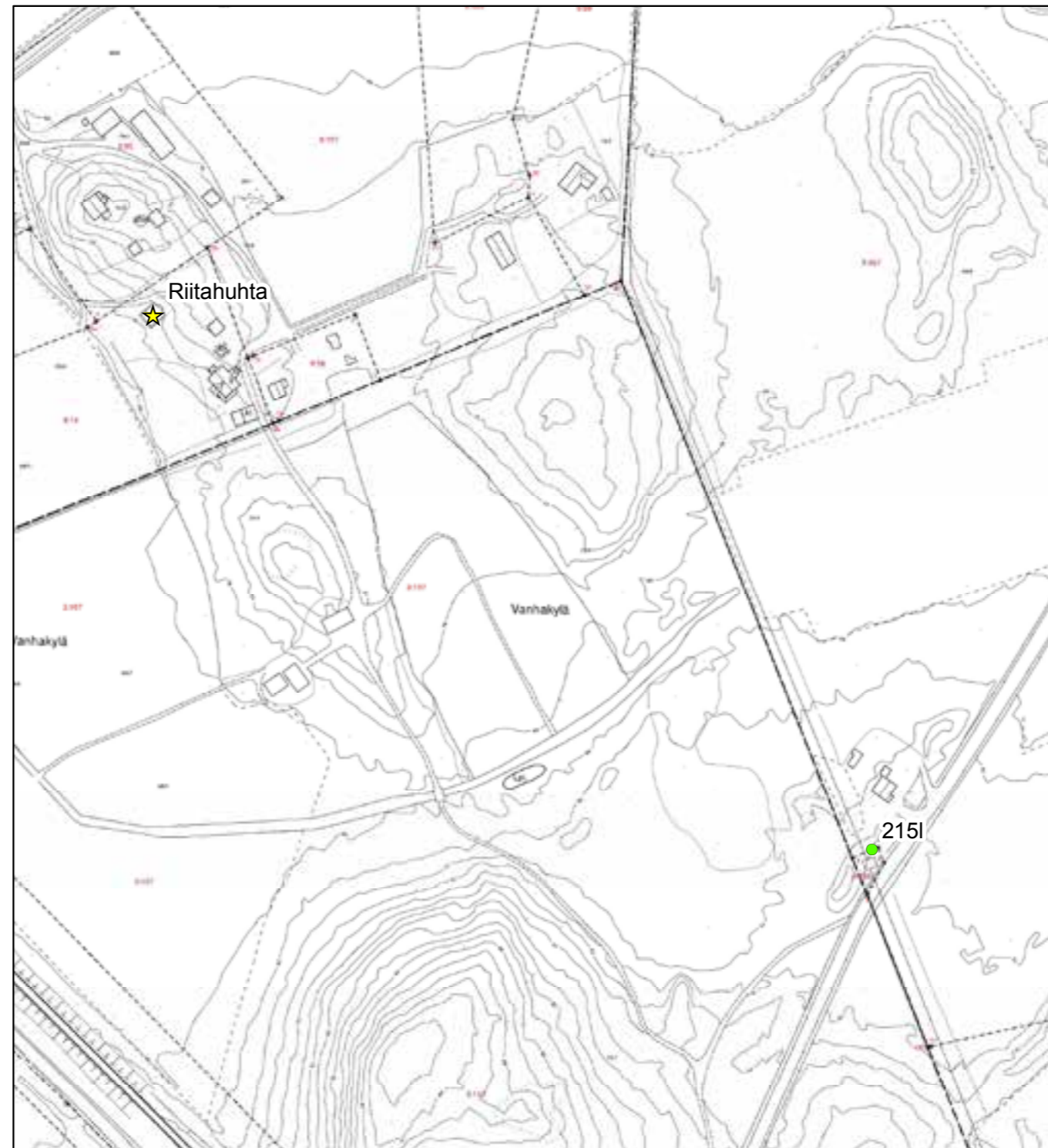
142 Kantamaan huvila purettu 2016 ja hirret myyty uusiokäyttöön. 142_kantamaa_IMG_6490.jpg

142 Kantamaan huvilan pohjoispäätty. 142_kantamaa_IMG_6491.jpg

143. Riitahuhta

Riitahuhtan talo on Ossian Stenille, yhdelle yhdeksästä Apolan lapsesta vuonna 1928 erotettu pientila.¹²⁰ Ossi Stén toimi Suomen Kansa -lehden toimittajana ja sittemmin Suomen tietotoimiston senaatin asiain toimittajana Helsingissä: Leinoon hän tutustui 1902 erään Arkadia-teatterissa pidetyn ensi-illan jatkoilla ja ystävyys jatkui Leinon kuolemaan asti. Nimensä talo on saanut vanhan rajapyykin ja sen sijoittumiseen Uudenmaan ja Hämeen muinaiselle rajalle syntyneestä erimielisyydestä.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 30 60 120 Metriä

120 Tuusulan kiinteistörekisteri.

Riitahuhtan pihapiirissä nykyisen päärakennuksen takana on säilynyt vanha 1920-luvun alun asuinrakennus, jossa Ossian ja Thea Sten asuivat - ja Eino Leino viimeiset puoli vuottaan syksystä 1925 loppiaiseen 1926 asti. Leino oli toki jo aiemmin useasti vieraillut Riitahuhtassa. Leino asui talon vinttikamariissa mutta viimeiset päivänsä hän sairasti alakerran arkikamarissa. Leinon aikana talo oli taitekattoinen, mutta on sittemmin saanut uuden kattomuodon.¹²¹ Rakennuksella on Leinon siellä viettämän ajan vuoksi erityistä henkilöhistoriallista arvoa. 2 LUOKAN KOHDE

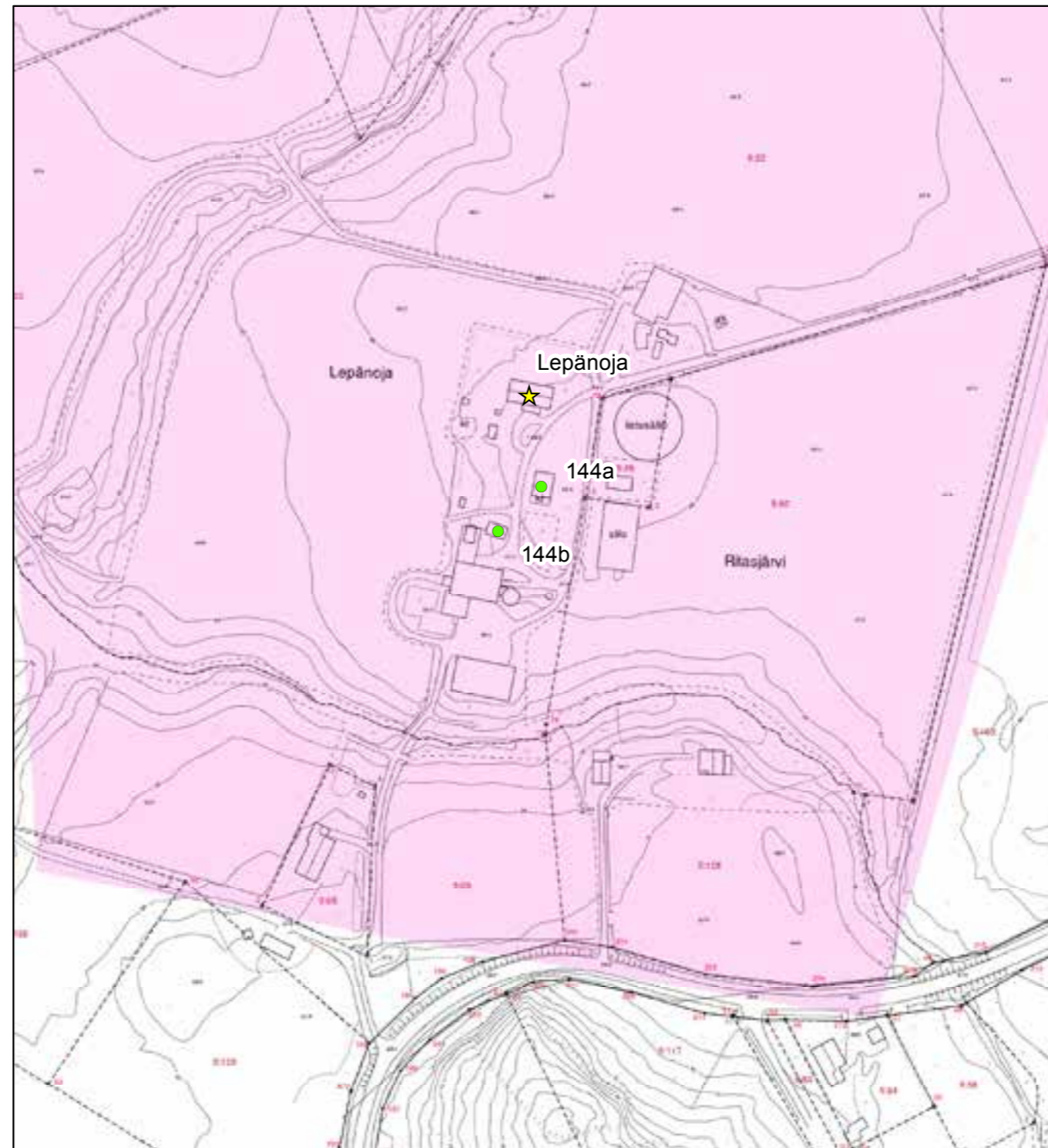

143 Riitahuhta ja muuttunut kattomuoto. 143_riitahuhta_IMG_6517.jpg

.....
121 Marjatta Okko, Tuusula-seuran aikakija VIII, s.13-17.

144. Lepänoja

Lepänoja on Apolan tilan ainoa, vuonna 1844¹²² perustettu torppa, joka itsenäistyi Apolan tilan vuonna 1928 tehdyssä jaossa.¹²³ Lepänoja rakennuksineen on kuvattu vuosina 1870-71 laadittuun topografikarttaan mutta paria vuosikymmentä vanhemmasta Kalmbergin kartastosta torppaa ei löydy.¹²⁴ Tilan päärakennus on siirretty Apolasta ilmeisesti vuonna 1928.¹²⁵ Vanha päärakennus koostuu vanhasta tuvasta, jota on jo 1900-luvun alussa jatkettu. Vanhin osa on 1800-luvulta.¹²⁶ Nykyinen pystyvuoraus on tehty sodan jälkeen. Leveä kuisti on rakennettu rakennuksen siirron yhteydessä avokuistina ja laudoitettu umpikuistiksi 1950-luvulla.¹²⁷

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

122 J.Olasmaa, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 48.

123 Tuusulan kiinteistörekisteri.

124 Kalmbergin kartta 1855 ja Venäläisen topografikunnan kartta X 30 vuosilta 1870-71.

125 Arne Deckwirth, haastattelu elokuu 2011.

126 Härö 1986.

127 Tieto kuistin rakentamisesta syksyiltä 2014, asukastilaisuudessa. Ilmeisesti Apolan tai Lepänojan isännältä.

Pihapiirissä on myös aikaisempi vanha torpan päärakennus (144a; luokka 2) 1800-luvun jälkipuoliskolta. Rakennus on vuorattu kolmiosaisesti 1900-luvun alussa ja maalattu samassa yhteydessä hieman poikkeuksellisella tavalla: yleisväri on vaaleanpunertava, miltei valkoinen ja nurkkakoteloinnit sekä ikkunoita ja ovea ympäröivät vuorilaudat on maalattu italianpunaisella, samoin sokkelilauta. Ikkunoiden yläpuolinen koristelu ja väritys viittaa voimakkaasti jugend-muotiin. Ulkoasua on hieman muutettu vaihtamalla yksi uusi ikkuna ilmeisesti 1960-luvulla.

Pihapiirissä on myös 1800-luvun puolivälistä oleva pitkänurkkainen, punamullattu pariaitta (144b; luokka 1) mataline ovineen. Aitan erityispiirre on etuseinällä olevat muotoon veistetyt ylimmät hirret, jotka muodostavat kannatinkonsolit katon etureunaa tukevalle parrulle.

Lepänojan tilan rakennukset ovat lähes ainoat 1800-luvun säilyneet asuinrakennukset Pohjois-Tuusulassa. 3 LUOKAN KOHDE

144 Lepänojan eteläpuolelta ja naapurin talousrakennus IMG_6091.jpg

144 Lepänojan uusi päärakennus 2016 ja itäpäätty IMG_3310.jpg

144 Lepänojan uusi päärakennus eli vanha Apola 2005 PS.jpg

144A Lepänojan vanha päärakennus etelästä ja ullakon ulkoluukku IMG_3305.jpg

144 Lepänojan uusi päärakennus 2016 IMG_3309.jpg

144A Lepänojan vanha päärakennus idän puolelta IMG_3302.jpg

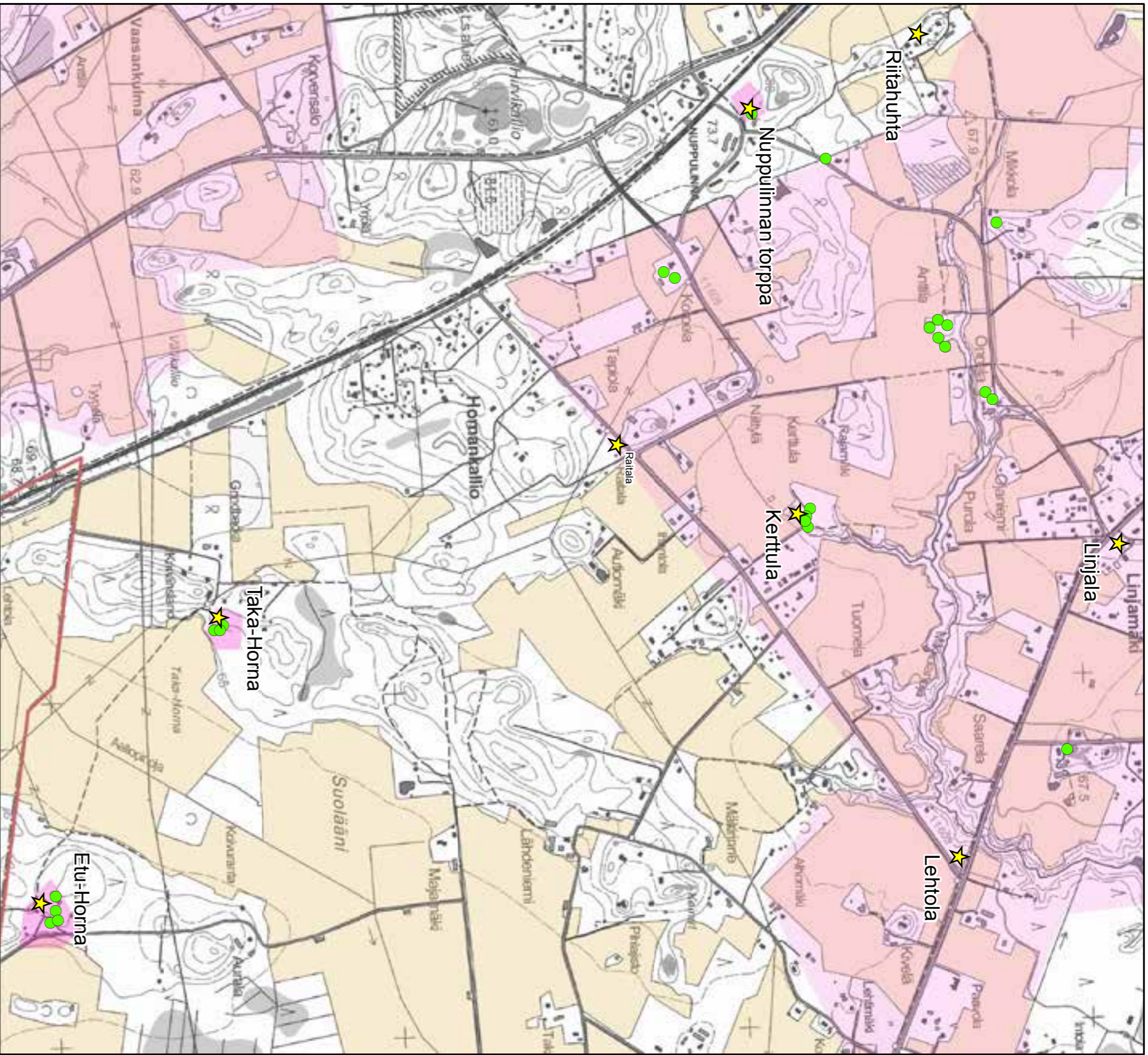
144A Lepänojan vanha päärakennus lännestä kuisti on mahdollisesti kadonnut IMG_3304.jpg

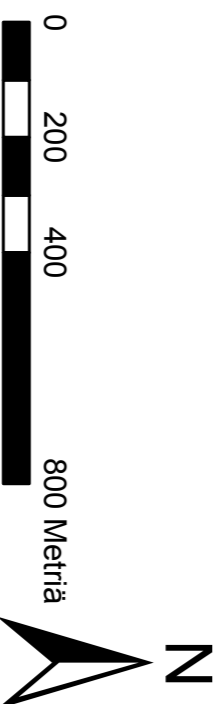
144A Lepänojan vanha päärakennus pohjoispäädystään ja judendikkuna ullakolla IMG_3303.jpg

144B Lepänojan pariaitan päätykonsoli IMG_3307.jpg

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue
- ▭ Maaseudun kulttuurimaisema-alue

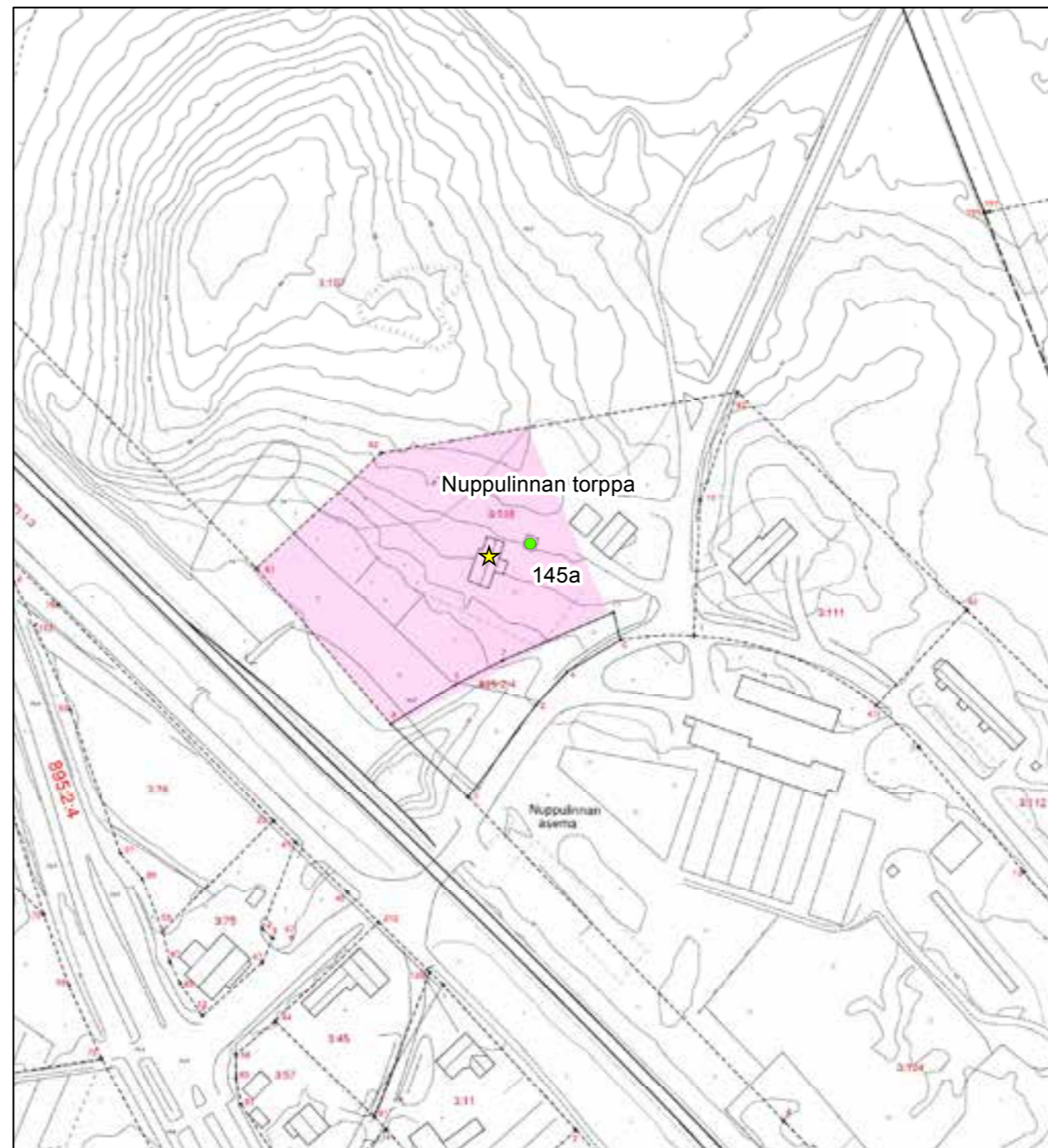

Kellokosken kartanon maita 1840-60-luvulla; vasemmassa alareunassa näkyy ratalinjaus.
Keltaiset alueet ovat peltoa, sinivihreät niittyjä ja vaaleat alueet metsiä. Ruukinkartano on merkitty punaisella nelikulmiolla. KA_Tuusula_2044_04.
Kellokoski v. 1840 kooste

145. Nuppulinna torppa eli Stor Nytorp

Alkujaan Nuppulinna torppa maineen on kuulunut Vanhankylän kartanoon ja se on ollut olemassa jo 1750-luvulla Nytorp- nimisenä torppana.¹²⁸ Nytorp on merkitty yhdessä muiden rälssiksi muodostettavien Vanhankylän kartanon vanhojen torppien kanssa Nils Ståhnanen omistaman kartanon isojaon koostekartassa ja sijoitettu hyvin lähelle nykyistä torpan paikkaa rautatien itäpuolelle.¹²⁹ Torpasta on siis jo tuolloin muodostettu puolen manttaalin rälssitila, sillä se siirtyi vuonna 1786 edellä mainitun Nilsin pojan Nils Gotthard Ståhnanen haltuun. Seuraavana vuonna Nils Gotthard solmi avioliiton Eva Kristina Agricolan kanssa ja taloudellisten vaikeuksien myötä Vanhakylä ja Nytorp siirtyivät vaimon ja tämän veljen, sotakamreeri Johan Agricolan haltuun. He myivät molemmat tilat vuonna 1801 Kellokosken ruukinpatruuna L.O.Nystenille, joka puolestaan myi ne edelleen vuorineuvos Johan Solitanderille.¹³⁰ Solitanderin aikana Vanhankylän kartanoon muodostettiin 25 torppaa ja tuolloin myös Nytorp on ilmeisesti jaettu uudelleen kahdeksi torpaksi: Stor Nytorp ja Lill Nytorp.¹³¹

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäänökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäänösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 20 40 80 Metriä

128 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II, s. 70.

129 Maanmittaushallitus, MH 75/2D4/2. Isojaon karttoineen on laatinut J.P. Westermarck vuosina 1781-82 ja koostekartassa on merkittynä asuintalo ja viljelykset; tarkemmassa tiluskartassa on tämän lisäksi piharakennuksia ja pellot niittyjen lisäksi. Sijainti vastaa nykyistä Nuppulinna torppaa radan itäpuolella mutta hieman nykyistä pohjoisempaan.

130 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II, s. 64-66.

131 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II, s. 72.

Stor Nytorp on mainittu kirkonkirjoissa Nuppulinna-nimellä 1850-luvulla¹³² ja 1840-50-luvuilla laaditussa, osista kootussa pitäjänkartassa Nuppelinna torp-nimellä nykyisen seisakkeen vieressä rautatien itäpuolella.¹³³ Tämä torppa on siirtynyt valtion rautateiden haltuun 27.9.1864.¹³⁴ Radan länsipuolella on toinen eli Lill Nytorp, jota ei ole merkitty 1840-50-luvun osista koottuun pitäjänkarttaan, mutta vuosina 1870-71 laadittuun venäläisen topografikunnan karttaan kylläkin mutta ilman nimeä: 1930-luvun pitäjänkartassa Nuppulinna-nimi on siirtynyt Lill Nytorpin kohdalle eli rautatien länsipuolelle.¹³⁵

Torpan päärakennus on koottu kahdesta hirsikehikosta, joista toisen hirsissä on vuosiluku 1805 ja toisen 1807. Molempiin hirsikehikoihin on näiden lisäksi merkitty vuosiluku 1865 eli uudelleen kokoaminen on hyvin suurella todennäköisyydellä tapahtunut vuonna 1865.¹³⁶ Rakennus on ylös asti salvottu ja idänpuoleinen kehikko on pari hirsikertaa läntistä matalampi ja hieman kapeampi. Nykyinen T-ikkunoin varustettu, pystyrimalaudoituksella verhoiltu ulkoasu on tyypillinen 1900-luvun alkupuolelle. Kuisti lienee rakennettu samassa yhteydessä, joskin kuistin koristeelliset, alkuperäiset ikkunat on siirretty Kellokoskelle Käenlinnaan (166a) 2010-luvun alussa kuistin ikkunoiksi.¹³⁷ Huonokuntoiseksi päässyt keltainen talo on ollut välillä muutaman vuoden asumattomana, mutta sen saatua uuden omistajan omistajan 2010-luvun alussa, on sitä vähitellen kunnostettu. Pihapiiriin kuuluu myös pystyrimalaudoituksella vuorattu, pitkänurkkainen ja kaksikerroksinen aitta, jonka ulko-ovi on poikkeuksellinen aitalle: alimmankin hirsikerran katkaiseva pariovi. Todennäköisesti aitan ovijärjestely ei ole alkuperäinen. Aitta (145a; luokka 1)

Nuppulinna seisakkeella alkoi liikennöinti vuonna 1886 aluksi kesäaikaan ja vuonna 1889 ympärivuotisesti, aluksi toki vain tarvittaessa ja laiturikin rakentui vasta muutaman vuosikymmenen päästä. Varsinaisen asemarakennuksen torppa sai seurakseen vasta vuonna 1922 kun Käpylän vanha asema siirrettiin Nuppulinnaan.¹³⁸ Sitten asema on purettu ja siirretty Keski-Suomeen kesämökiksi 1980-luvun lopulla.¹³⁹ 1950-luvulla Nuppulinnaan siirrettiin VR:n keskuspuutarha Hyvinkäältä¹⁴⁰ ja samaan aikaan asemansseudulle rakennettiin puutarhan työntekijöille myös asunnot. Asunnot jäivät, vaikka puutarha lopettiinkin 1990-luvun lopulla. Puutarhan toimintaan liittyvä varistorakennus kuuluu nykyisin myös torpan pihapiiriin joskin hyvin poikkeavana osana.

2 LUOKAN KOHDE

132 Maija Kajander, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 41.

133 Maanmittaushallitus 2044_04 Tuusula

134 Tuusulan kiinteistörekisteri.

135 karttavertailu Vähätalo.

136 Maija Kajander, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 43.

137 Vähätalon tekemä havainto: kuvasin Nuppulinna torpan maaliskuussa 2005; kuistin ikkunat katosivat keväällä 2009 ja osuivat silmiini sattumalta silmiin saman vuoden lopulla käydessäni Käenlinnassa vierailulla: jälleen kuistin ikkunoina. Tuolloin samalla kertaa paljastui, että Nuppulinna torppa ja Käenlinna olivat päätyneet saman suvun omistukseen.

138 Antti Rosenberg, Suur-Tuusulan historia III, s. 361.

139 Asema on kuvattu vielä vuonna 1982. Finna SRMV1:1668, kuvaaja Mikko Ahvenlampi.

140 Antti Rosenberg, Suur-Tuusulan historia IV, s. 300-301.

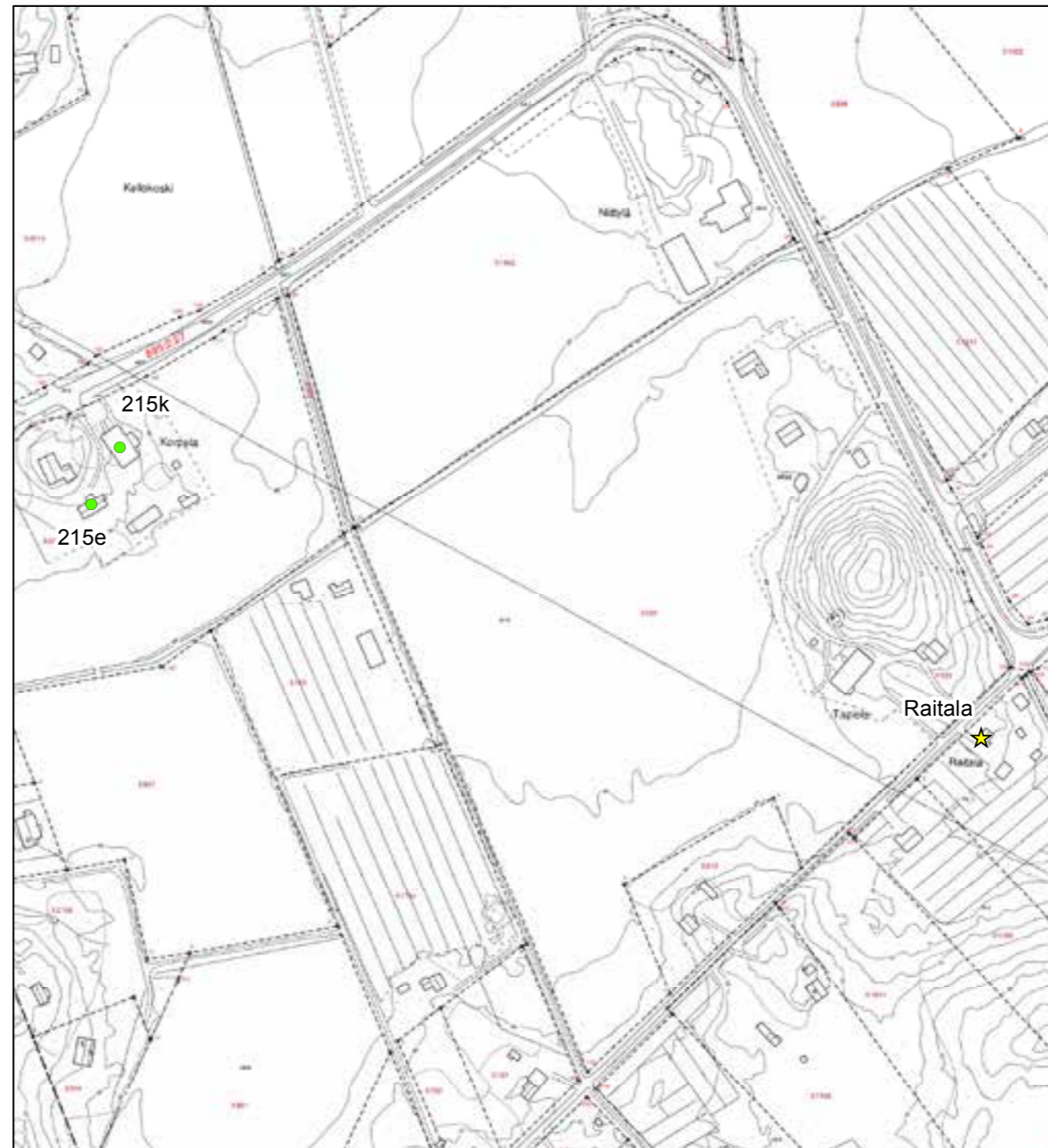
145 Nuppulinna torppa talvella. 145_nuppulinna_P1010048.jpg

145 Nuppulinna torppa ja koristeelliset kuistinikkunat sekä laudoitettu aitta 145_nuppulinna_P1010057.jpg

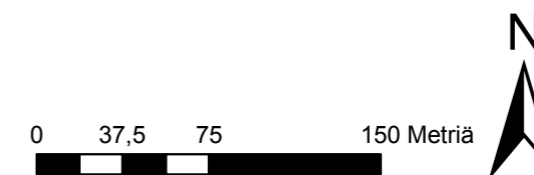
146. Raitala

Raitalan palstatila on erotettu Kellokosken kartanosta vuonna 1911.¹⁴¹ Palstan metsittyyn pihapiiri käsittää pienen, 1910-20-luvulla rakennetun tuvan ja kamarin sisältävän hirsitalon kuisteineen. Lyhytnurkkaista ja rimalautavuorattua, nurkkakivien varaan rakennettua asumusta on myöhemmin jatkettu rakennuksen pituussuuntaisella, samaa kattokulmaa kuin pääosa noudattavalla osalla. Nurkkakivien välit on myöhemmin valettu umpeen. Piharakennukset ovat asuinrakennusta nuorempia, mutta luultavasti noin 1930-luvulta. 3 LUOKAN KOHDE

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäänne 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännealueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

141 Kellokosken kartan jakokartta liitteineen, kansallisarkisto.

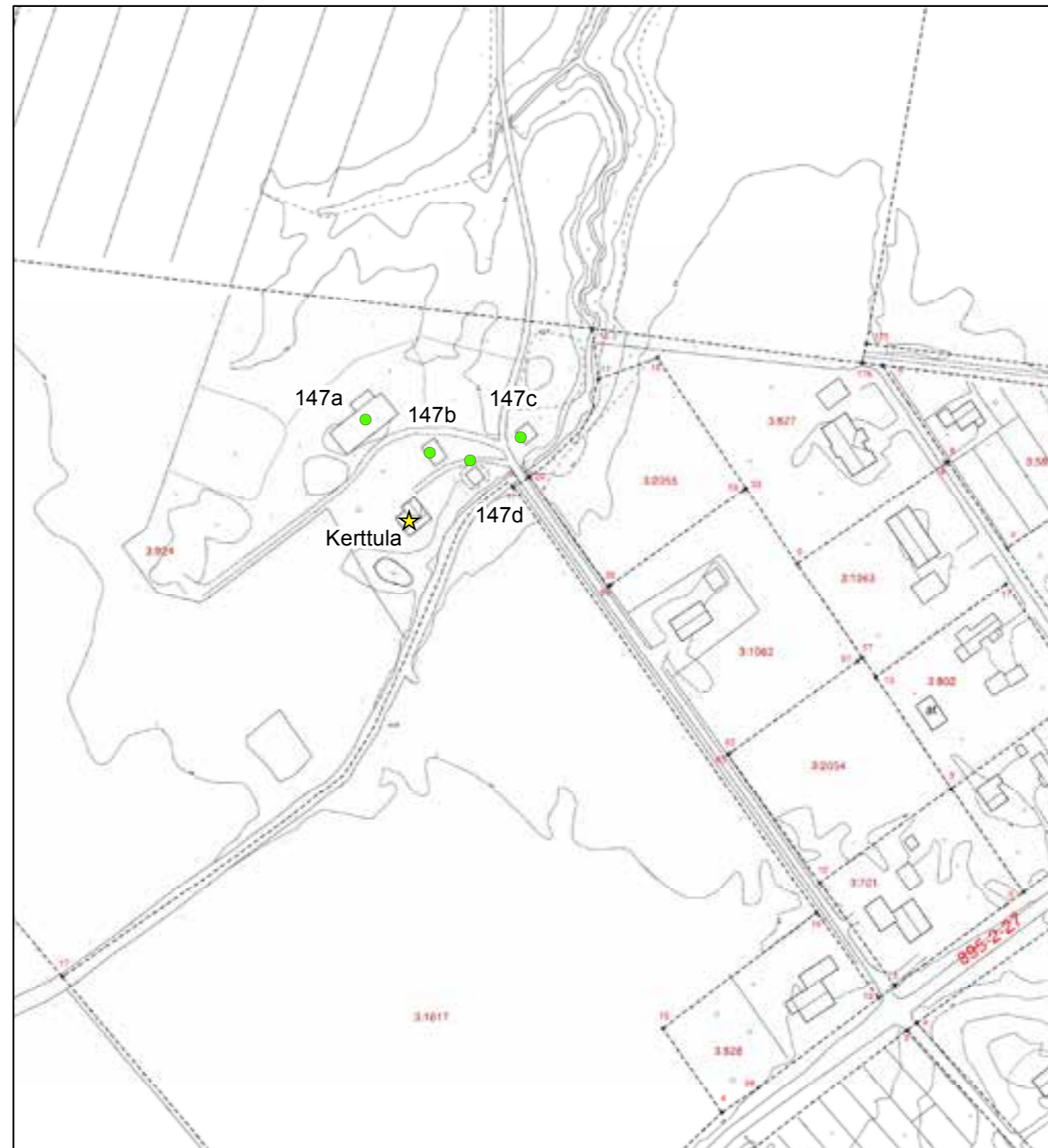
146 Raitala Hornankalliontieltä. 146_raitala_IMG_4175.jpg

146 Raitala ja kuisti pihanpuolella. 146_raitala_IMG_4178.jpg

147. Kerttula

Kerttula on Kellokosken kartanosta vuonna 1911 erotettu palsta¹⁴², jonka rakennuskanta on peräisin erottamista seuraavilta vuosikymmeniltä. Tilalla oli vuonna 1911 vain kaksi heinälatoa, jotka molemmat on purettu pois; jälkimmäinen vuonna 2012 ja toinen viimeistään 1930-luvulla.¹⁴³ Kerttula antaa edustavan kuvan 1920-30-luvun pientilan pihapiiristä.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 20 40 80 Metriä

¹⁴² Kellokosken kartan jakokartta liitteinen, kansallisarkisto.

¹⁴³ Juha Vainio, haastattelu heinäkuu 2015. Varhemmin purettu lato vuoden 1940 topografikartta 204404 Jokela.

Palstan ikäistä, Pornaisista¹⁴⁴ vuonna 1911-12 tuotua asuinrakennusta on laajennettu kahteen otteeseen, ensin poikkipäädellä 1930-luvulla ja sitten lasikuistilla. Piharakennuksista nuorin on sementtitiilinen navetta (147a; luokka 3). Aitan ja puuliiterin käsittävä piirurakenteinen piharakennus (147b; luokka 3), pihaantulossa oleva lyhytnurkkainen hirsisauna (147c; luokka 2) ja maakellari (147d; luokka 3) lienevät palstan alkuaikoina rakennettuja. 2 LUOKAN KOHDE

147 Kerttulan lasikuisti IMG_6700.jpg

147 Kerttulan päärakennus ja kuisti IMG_6695.jpg

147 Kerttulan puutarha IMG_6699.jpg

147A Kerttulan navetta IMG_6696.jpg

144 Antti ja Hannele Väinö, haastattelu.

147 Kerttula kesällä 2005 PS.jpg

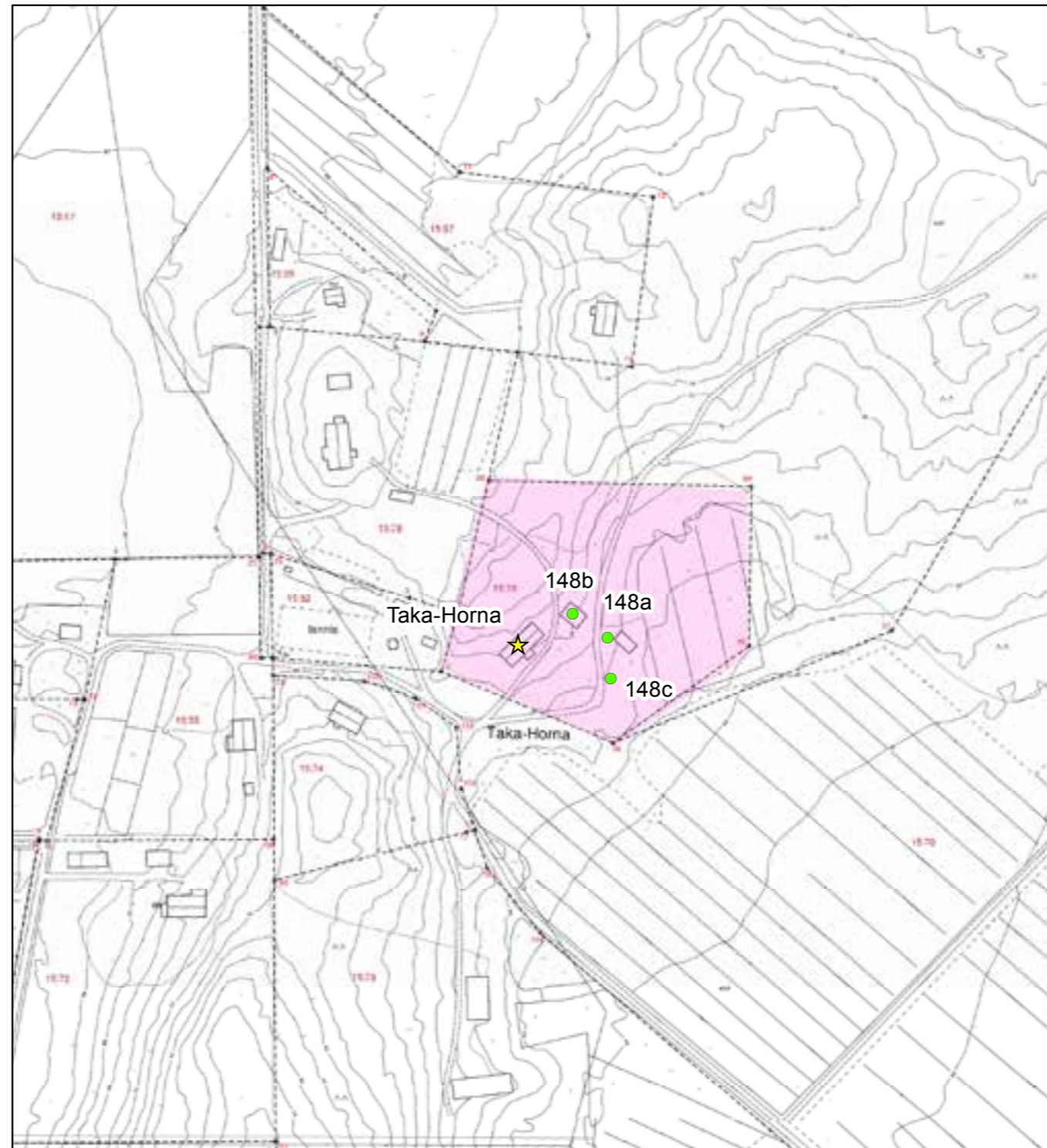
147 Kerttulan päärakennus IMG_6694.jpg

147B Kerttulan piharakennus IMG_6703.jpg

148. Taka-Horna

Taka-Horna kuuluu Pohjois-Tuusulan asutushistoriassa Kellokosken kartanon torppien perustamista seuranneeseen vaiheeseen, jolloin Järvenpään ja Tuomalan kylän yhteiset takamaat kartoitettiin. Horna (RN:o 15) erotettiin seitsemäntoista muun (Tuusulaan näistä kantatiloista jäi yhdeksän vuonna 1951 Järvenpään erotessa) uudistilan kanssa Järvenpään ja Tuomalan yhteisistä takamaista vuonna 1783 suoritetussa isojaossa. Horna halottiin vuonna 1805 kahtia ja siitä pakkolunastettiin muutama hehtaari vuonna 1864 rautatietä varten. Taka-Hornan noin 107 ha puolikas säilyi jakamattomana aina vuoteen 1927 asti, jolloin siitä lohkottiin kaksi isompaa tilaa: Stenbacka (15:12) ja Taka-Horna (15:13) - kumpainenkin 27 ha sekä seitsemän pienempää 7 ha tilaa kukin. Näitä on sittemmin lohkottu pienemmiksi kutakin. Taka-Horna jaettiin kahtia vuonna 1955 ja edelleen pienempiin osiin vuonna 1993. Vanhan pihapiirin tontti erotettiin omaksi tontikseen vuonna 2010.¹⁴⁹

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

149 Tuusulan kiinteistörekisteri.

Hornan ensimmäinen viljelijä oli Helsingin pitäjältä tullut Niilo Niilonpoika ja hän on ilmeisesti asuttanut Etu-Hornassa ollutta pihapiiriä, sillä Taka-Horna eli Uusi Horna¹⁵⁰ ilmaantuu T-merkinnällä vasta 1840-luvun jälkeen, esiintyen vuoden 1855 Kalmbergin kartalla..

Tila sijaitsee maisemallisesti kauniilla paikalla kaakkoon viettävän peltoaukean luoteisreunassa.

Useita vuosikymmeniä kesäasuntona ja sittemmin lopulta autiona olleen tilan pihapiiri ehti villiintyä, vaikka säilyikin avoimena ja niittymäisenä. Rakennukset päärakennusta ja pitkänurkkaista, hirsipinnalla olevaa punamullattua pariluhtiaittaa (148b; luokka 2) lukuun ottamatta ovat romahtaneet. Asuinrakennusta vastapäätä on ollut suurehko pitkänurkkainen hirsirakennus (148c; ei luokitusta), joka on romahtanut ja osin jo maatonutkin. Romahtaneen rakennuksen paikalle on luontevaa sijoittaa uusi talousrakennus. Paritupatyypin päärakennuksen tupa saattaa olla 1800-luvun alusta. Rakennusta on myöhemmin jatkettu, jolloin se on vuorattu. Samalta ajalta lienevät kuusiruutuiset ikkunat. Välikatot ovat romahtaneet ja lattiat suurelta osin lahonneet; kuisti on romahtanut vuosien 2005-2010 välillä lopullisesti. Rakennuksessa on muurattu sokkeli. Katto on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana suojattu, joten hirret saattavat olla kunnossa.

Pihaan on siirretty vuonna 2011 vanha, kierrätetty pitkänurkkainen hirsikehikko, joka on luonnonkivien varaan pystytetty, pari huonetta käsittävä mökki (148a; luokka 2). Mökissä on vanhat, uusiokäytössä olevat ikkunat ja punamullattu talo on hirsipinnalla. Vanha päärakennus kunnostettaneen tulevina vuosina.

Ei luokitusta, seurattava¹⁵¹

148 Taka-Hornan kuisti oli olemassa vielä 2005 PS.jpg

148B Takahornan pariluhtiaitta SDC11538.jpg

148 Takahornan kuisti 2010 SDC11601.jpg

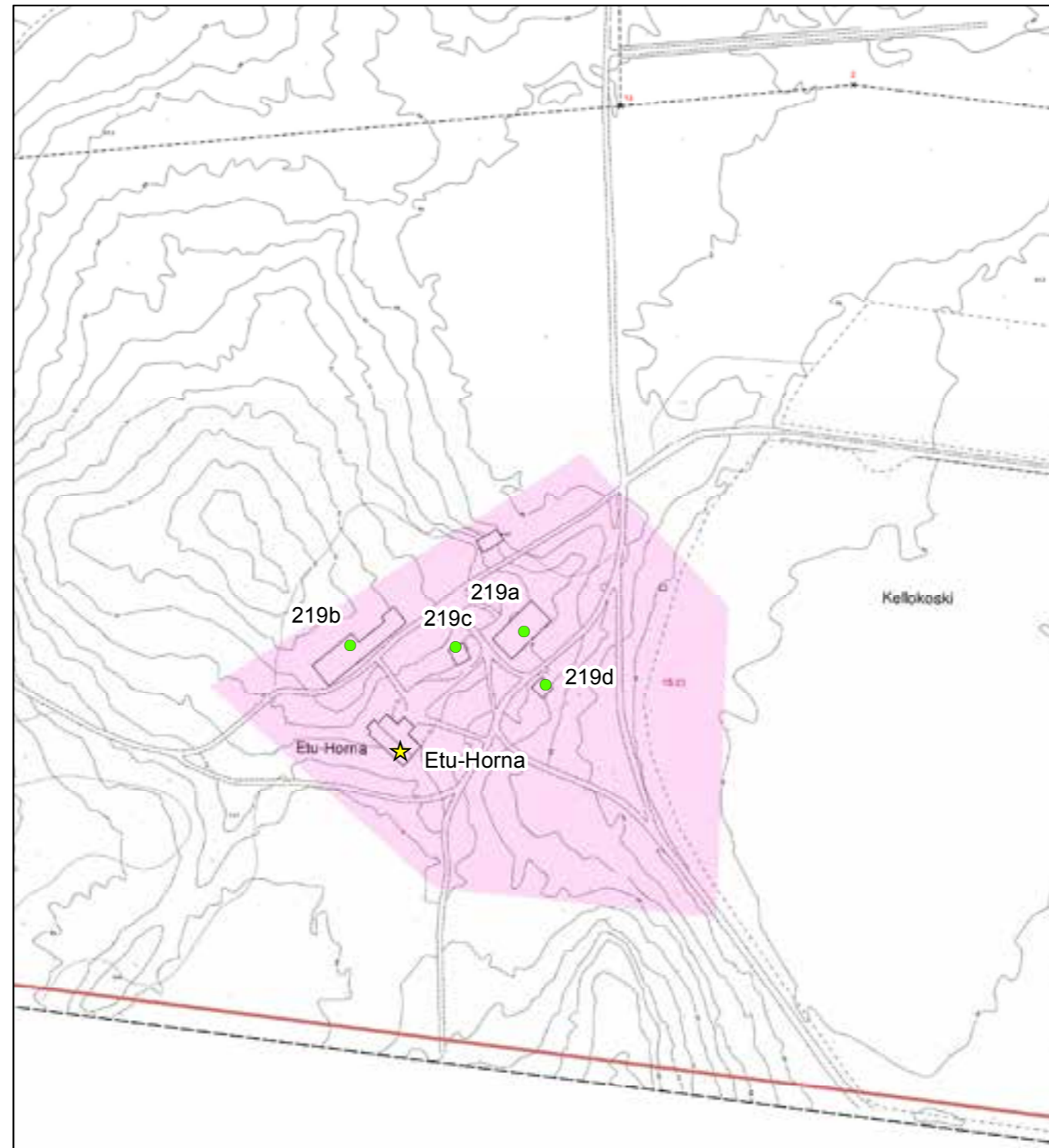
148 Takahornan pihapiiri 1970_luvulla sauna asuinrakennus ja luhti kuva AnetteSalonen.jpg

150 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II, s. 14.

151 .Kohde saattaa palautua kulttuurikohteeksi uuden omistajan myötä.

219. Etu-Horna

Etu-Horna kuuluu Pohjois-Tuusulan asutushistoriassa Kellokosken kartanon torppien perustamista seuranneeseen vaiheeseen, jolloin Järvenpään ja Tuomalan kylän yhteiset takamaat kartoitettiin. Horna (RN:o 15) erotettiin seitsemäntoista muun (Tuusulaan näistä kantatiloista jäi yhdeksän vuonna 1951 Järvenpään erotessa) uudistilan kanssa Järvenpään ja Tuomalan yhteisistä takamaista vuonna 1783 suoritetussa isojaossa. Horna halottiin vuonna 1805 kahtia. Etu-Hornan noin 107 ha puolikas säilyi jakamattomana aina vuoteen 1907 asti, jolloin siitä lohkottiin pieni sivutila ja taas uudemman kerran vuosina 1919 ja 1924 sivutilat. Vuonna 1953 Etu-Hornasta erotettiin seitsemän muuta tilaa.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

Hornan ensimmäinen viljelijä oli Helsingin pitäjältä tullut Niilo Niilonpoika ja hän on ilmeisesti asuttanut Etu-Hornassa ollutta pihapiiriä, sillä Taka-Horna eli Uusi Horna¹⁵² ilmaantuu T-merkinnällä vasta 1840-luvun jälkeen, esiintyen vuoden 1855 Kalmbergin kartalla. 1840-luvulla laaditussa kartassa Etu-Hornassa on kaksi talonmerkkiä. Etu-Hornan nykyisellä omistajasuvulla tila on ollut vuodesta 1817 lähtien, jolloin ensimmäinen isäntä oli nimeltään Gustaf Antinpoika Lindqvist.¹⁵³

Pihapiiri sijaitsee metsäsaarekkeen keskellä, itään antavassa rinteessä. Vuodelta 1880¹⁵⁴ olevaa hirsirunkoista, satulakattoista asuinrakennusta on jatkettu toisesta päädyistä vuonna 1961¹⁵⁵ ja julkisivut on pystylaudoitettu, maalattu punaiseksi ja ikkunat uusittu vanhaa puitejako imitoiden. Luoteiskulmalla oleva, 1800-luvulla Ohkolasta siirretty luhtiaitta (219b, luokka 3) on vuodelta 1795 ja uudessa paikassa sitä on jatkettu tallirakennuksella.¹⁵⁶ Pihassa on vanha kivirakenteinen maakellari/lampola, jonka yläosa on pitkänurkkainen hirsikehikko (219c, luokka 2). Pieni, ylös asti salvottu pitkänurkkainen aittarakennus (voi olla lato) on pihan kaakkoisreunalla pihatien eteläpuolella (219d, luokka 2) Tiilinavetta (148a; luokka 3) on vuodelta 1918 ja sitä on uusittu ja laajennettu puurakenteisella vinttikorotuksella vuonna 1955¹⁵⁷ 3 LUOKAN KOHDE.

219_C_Etuhornan_maakellari_IMG_6053.jpg

219_D_Etu_Horna_hirsilato_IMG_6055.jpg

219_Etu_Horna_IMG_6052.jpg

219_Etu_Hornan_päärakennus_ja_219B_Etu_Hornan_aitta_jatkeineen_IMG_6058.jpg

152 Risto O. Peltovuori, Suur-Tuusulan historia II, s. 14.

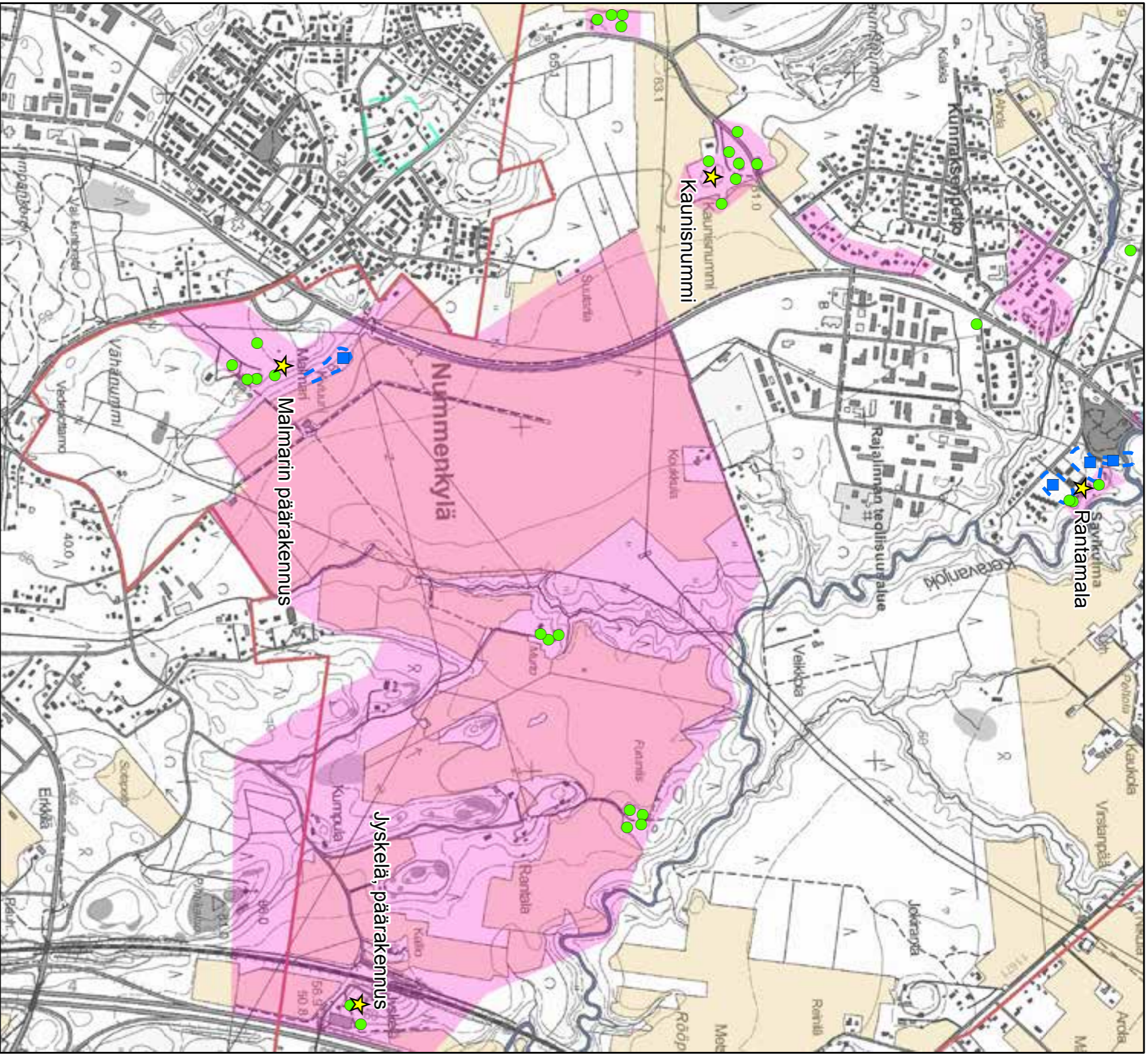
153 Kotiseutumme Tuusula, s. 487.

154 Härö 1986.

155 Suuri Maatilakirja III, s. 1309.

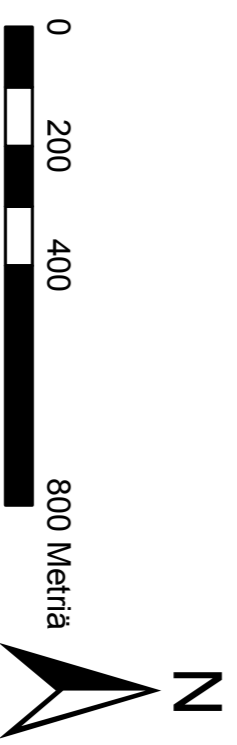
156 Härö 1986.

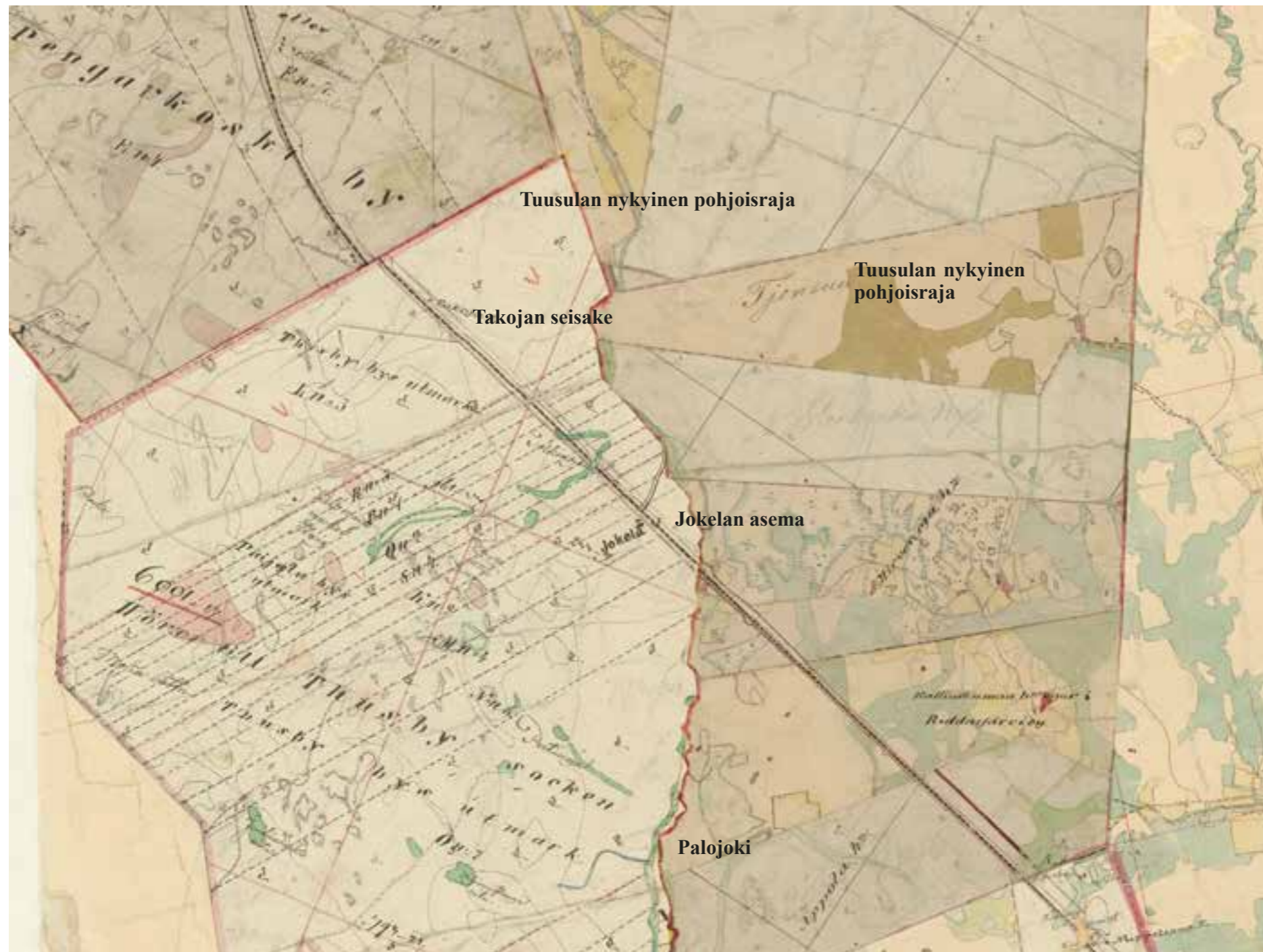
157 Suuri maatilakirja III, s. 1309.

© Maanmittauslaitoksen peruskarttatasteri 2016
CC BY 4.0

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue
- ▭ Maaseudun kulttuurimaisema-alue

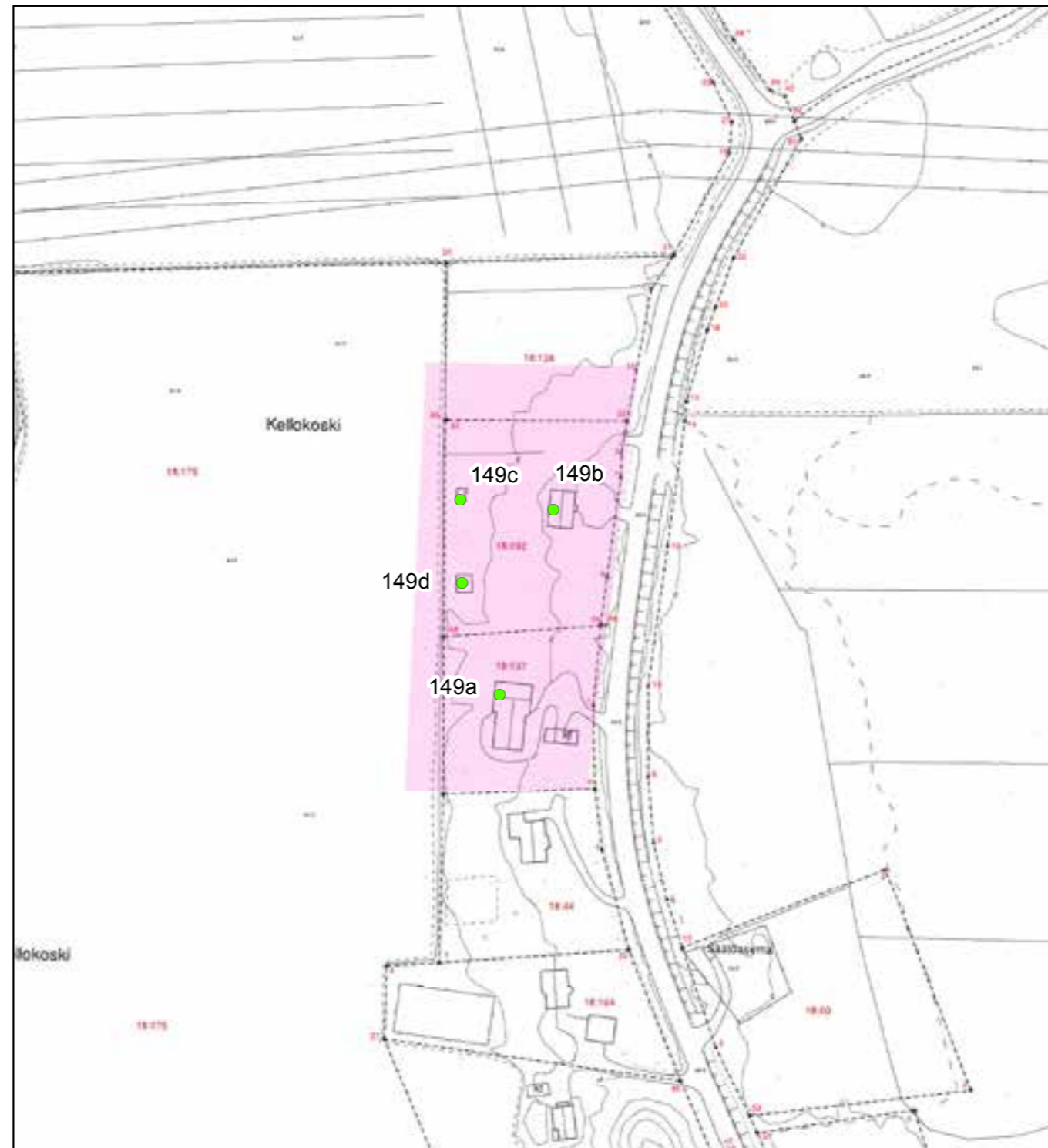

Hausjärven Ridasjärven kylän takamaista muodostetut uudistilat kahdesta erillisestä kartasta koostettuna 1840-70-lukujen välillä. KA. PTuusula_Hirvenoja_1840_taitto.jpg

149. Nummenkylän koulut

Nummenkylän rakennushistoriallisesti arvokkaat koulut sijaitsevat Järvenpään rajan tuntumassa vanhan Helsinki-Heinola -maantien varressa. Nummenkylään on perustettu kansakoulu vuoden 1877 syksyllä, koska Kellokosken kartanon koulu lopetti toimintansa samaisena keväänä opettajapulan vuoksi.¹⁵⁸ Nummenkylän kansakoulun alkuperäisestä sijainnista ei ole tietoja. Vierekkäisillä tonteilla olevista ala- ja yläkansakoulusta (149a; luokka 1) jälkimmäinen on vanhempi. Se on Härön mukaan alunperin rakennettu kouluylihallituksen vuoden 1892 mallipiirustuksen nro 7 mukaan, sillä Valtionarkistossa säilytetään asiakirjaa, johon liitetystä piirustuksesta yhteys vanhempaan malliin todentuu. Kunnan asiakirjojen mukaan koulurakennuksen todettiin vuonna 1911 olevan huonossa kunnossa, jonka jälkeen se kunnostettiin nykyasuunsa, Yrjö Sademiehen laatiman vuoden 1910 mallipiirustusta käyttäen.¹⁵⁹ Rakennus käsittää kaksi luokkahuonetta ja opettajan asunnon ja rakennusta on entisöity pieteetillä.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

¹⁵⁸ Nieminen, s. 57.
¹⁵⁹ Härö 1986, s. 40.

Alakoulu (149b; luokka 2) rakennettiin vuosina 1928-29 Arvo Elon 1924 Nahkelan koululle laatimien suunnitelmien mukaan. Tyyliään klassillinen, pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoinen rakennus on kunnostettu noin 2004-2005, ja mm. ikkunat on vaihdettu. Alakoulun pihapiirissä on myös pieni hirsipinnalla oleva lyhytnurkkainen, vuonna 1928 valmistunut pihasauna (149c; luokka 2), joka on rakennusmestari J.J.Aarnion suunnittelema ja piirurakenteinen, rimalautoitettu pihavaja/lato (149d; luokka 3).¹⁶⁰ Molemmat koulutalot ovat nykyään asuinkäytössä. Osayleiskaavassa molemmat koulutalot on varustettu sä-merkinnällä.

2 LUOKAN KOHDE.

149A Nummenkylan ylakoulun luokkapäätty. 149_A_Nummenkylan_ylakoulu_SDC11519.jpg

149B Nummenkylan alakoulu on Nahkelan alakoulun toisinto. 149_B_nummenkylan_alakoulu_SDC11512.jpg

149A Nummenkylan ylakoulun sisäänkäyntikuisti. 149_A_Nummenkylan_ylakoulu_SDC11520.jpg

149_B_nummenkylan_alakoulu_SDC11513.jpg

149_A_Nummenkylan_ylakoulu_SDC11522.jpg

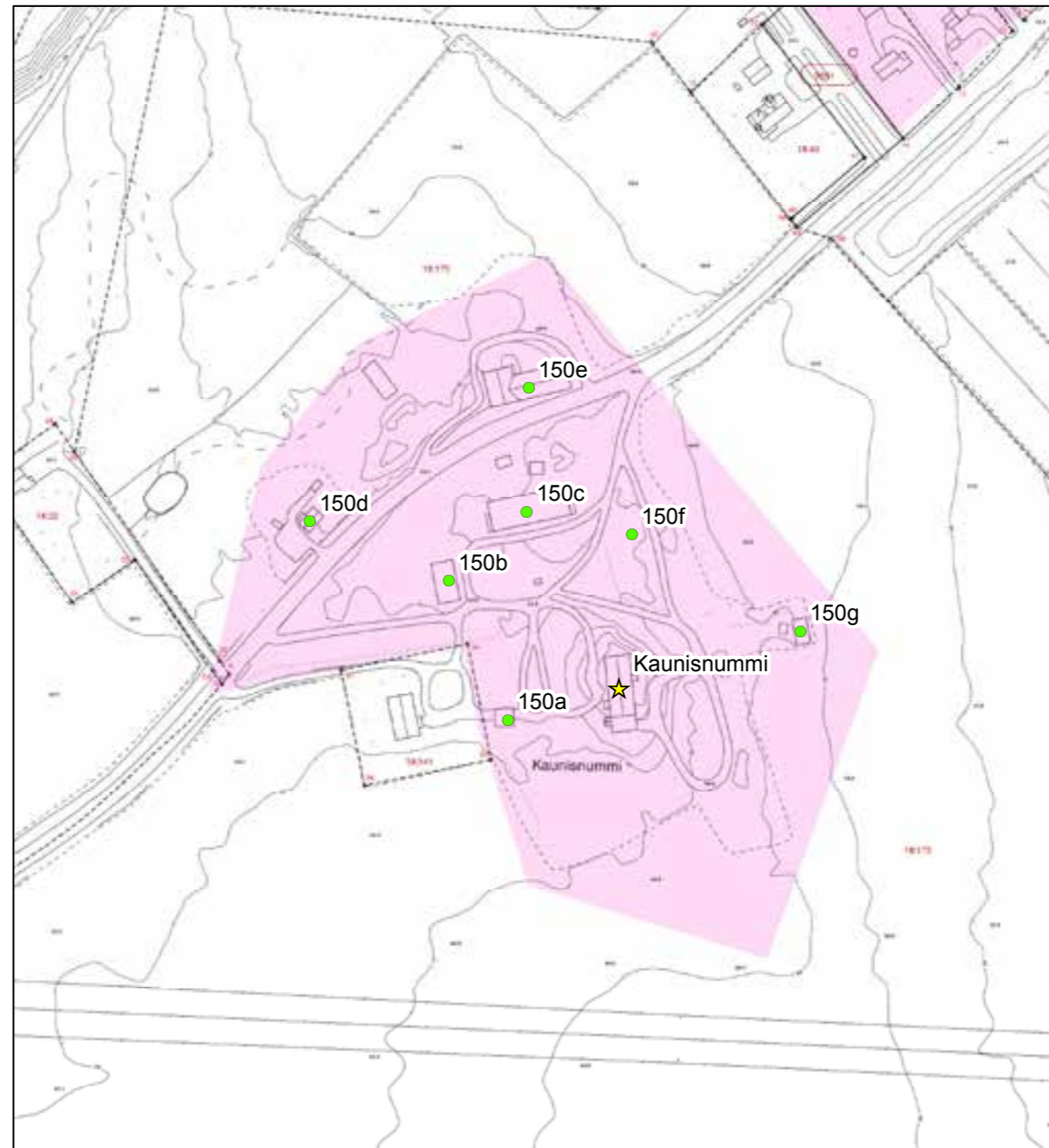

149B Nummenkylan alakoulun pieni pihasauna 149_B_nummenkylan_alakoulu_sauna_SDC11514.jpg

160 ibid.

150. Kaunisnummi

Kaunisnummi (RN:o18) kuuluu vuosien 1782-83 isojaossa Järvenpään kylän takamaista erotettuihin kruunun uudistiloihin. Jaossa Kaunisnummi päätyi majoittaja Fredrik Buchtille ja siten Kyrölän kartanon (tunnetaan myös Järvenpään kartanona) alaiseksi lamputilaksi.¹⁶¹ Perintötilaksi se lunastettiin vuonna 1834. Kartano oli Eklund-suvun hallussa vuosina 1840-1903, jonka jälkeen omistajavaihtuvuus oli tiheä kunnes nykyinen omistaja Hanhilahti-suku osti tilan vuonna 1923.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

¹⁶¹ Suur-Tuusulan historia 2, s. 13-14, 57-58.

Tilan rakennukset sijaitsevat peltoaukeiden keskeltä kohoavalla puistomaisella kummulla. Päärakennuksen vanhin osa lienee 1860-luvulta ja sitä on jatkettu ilmeisesti vuonna 1878. Talo on pääosin 1800-luvun lopun asussa: väriyty, julkisivujen koristelu, ovet ja 3-jakoiset ikkunat ovat pääsääntöisesti alkuperäisiä tai 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä. Osayleiskaavassa päärakennus on merkitty s-merkinnällä. Pihapiiri käsittää suhteellisen iäkstä rakennuskantaa. Hirsirakenteinen lyhytnurkkainen, följarein tuettu talli (150b; luokka 2) on rakennettu vuonna 1910, 1960-luvulla purettu hirsinavetta oli vuodelta 1919.¹⁶² Lähellä asuinrakennusta sijaitsee tiilinen, kaksikerroksinen vilja-aitta (150a; luokka 2) vuodelta 1912. Työväen taitekattoinen, lyhytnurkkainen asuinrakennus (150f) oli 1910-luvun lopulta, mutta se purettiin 2000-luvun alussa. Puistomaiseen pihapiiriin kuuluu myös hirsirakenteinen kalustovaja (150c; luokka 2), pihasauna (150g: luokka 3) sekä Vanhan valtatie toisella puolen vanha tallimiehintalo (150d; luokka 3) ja viljakuivurin käsittävä piirurakenteinen latokokonaisuus (150e; luokka 3). Tilakeskuksen historiallinen merkitys kytkeytyy Pohjois-Tuusulan viljelysmaisan syntyhistoriaan. Maisemallisesti tilakeskus muodostaa tärkeän kiintopisteen niin lännestä vanhalta maantieltä kuin itäisten peltoaukeiden puolelta. Tilalle on perustettu kaksi osastoa käsittävä kotimuseo: vilja-aitassa on pihapiirin töihin liittyvä näyttely ja kalustovajassa pelto- ja ajokalunäyttely. Museo aloitti toimintansa kesällä 2010.¹⁶³ Osayleiskaavassa piha-alue on rajattu ja merkitty s-tunnisteella. 2 LUOKAN KOHDE,

Kaunisnummeen liittyy myös tilasta erotettu pieni Råkulla-niminen asuintontti hienon huvilamaisen paneloidun 1920-luvulla valmistuneen rakennuksen kera. 150h; luokka 2

150A Kaunisnummen tiilirakenteinen viljamakasiini150_A_Kaunisnummen_viljamakasiini_IMG_0378.jpg

150C Kaunisnummen pitkänurkkainen kalustovaja toimii kotimuseona. 150_C_kaunisnummen_kalustovaja_IMG_0385.jpg

150B Kaunisnummen talli ja 150C kalustovaja. 150_B_C_piharakennukset_IMG_0377.jpg

162 Jutikkala, s. 446.

163 Haastattelu, Miikka Hanhilahti 12.7.2010. AV.

150E Kaunisnummen suuri puimalato Vanhan valtatie kupeessa. 150_E_Kaunisnummen_lato_IMG_0371.jpg

150G Kaunisnummen pihasauna peltoaukean reunalla. 150_G_kaunisnummen_sauna_IMG_0370.jpg

150_kaunisnummi_IMG_0382.jpg

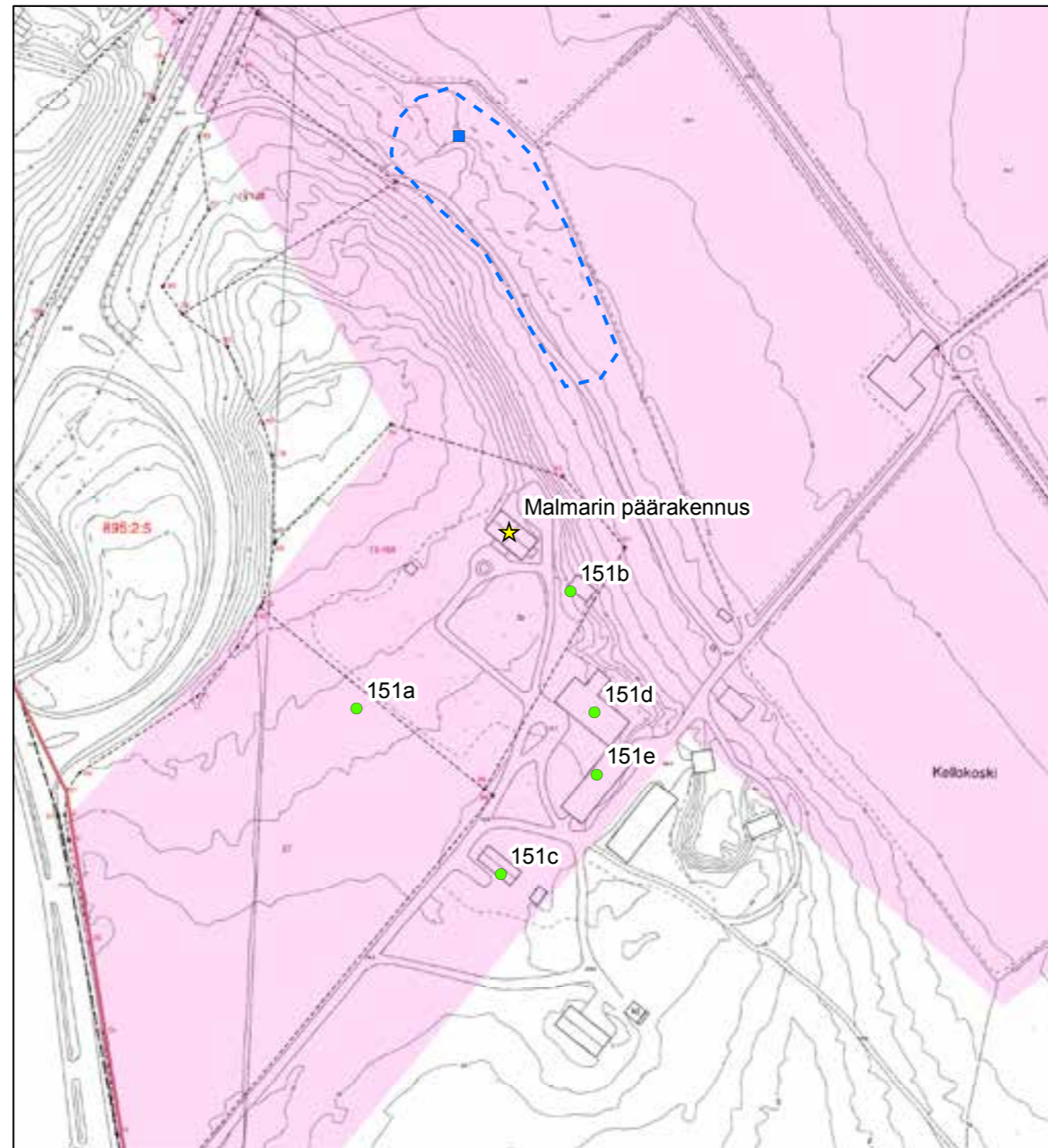
150B Kaunisnummen hirsirakenteinen lyhytnurkkainen talli. 150_B_kaunisnummen_talli_IMG_0384.jpg

150_D_kaunisnummen_tallimiehentalo_IMG_0393.jpg

151. Malmari

Malmari on alkujaan ollut nimeltään Lillmalm eli Vähänummi (RN:o 13) ja se kuuluu 1780-luvulla Järvenpään kylän takamaista perustettuihin kruunun uudistiloihin.¹⁶⁴ Malmaria pidetään Levonkytö (RN:o 10) eli Leuhonkytö – nimisen, samanaikaisen ja rajanaapurina sijainneen tilan perillisenä, sillä Levonkydön toinen nimi oli Malmas nummi- ja kytömaaston mukaan, mutta tässä lienee nimien samankaltaisuudesta johtuva sekaannus. Malmas-niminen tila sijaitsee edelleen Nummenkylässä Järvenpään kaupungin alueella. Vähänummi joutui yhdessä Murron (RN:o 14) kanssa kersantti Karl Buchtin eli Kyrölän yhden perillisen haltuun ja vuonna 1808 tilalla asui vielä lampuoti.¹⁶⁵ Tila halottiin 1800-luvun alussa ja ostettiin perintötilaksi samoihin aikoihin Kaunisnummen kanssa. Vähänummi liitettiin yhdessä Änäsin (RN:o 16) ja Juholan (RN:o 7) kanssa Kyrölän kartanoon,¹⁶⁶ mistä tila sitten erotettiin uudelleen vuonna 1921 kartanon mentyä konkurssiin.¹⁶⁷ Malmariin yhdistettiin 1920-luvulla maita naapuritiluksista sekä puolet tuolloisesta Murron tilasta. Malmari sijaitsee Järvenpään rajan tuntumassa jonkin matkaa vanhasta maantiestä itään.¹⁶⁸

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▬ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

¹⁶⁴ Suur-Tuusulan historia 2, s.14. Kiinteistörekisterissä isojaon ajankohdaksi mainitaan 1841.

¹⁶⁵ Tuusulan pitäjänkartta vuodelta 1934.

¹⁶⁶ Suur-Tuusulan historia 3, s. 79.

¹⁶⁷ Kellokoski-kirja, s. 159.

¹⁶⁸ Suuri Maatilakirja III, s. 1321

Tilan vanha päärakennus paloi vuonna 1935. Tilalle rakennettiin uusi vielä samana vuonna rakennusmestari Väinö Siikosen piirustusten mukaan.¹⁶⁹ Rakennus on arkkitehtuuriltaan poikkeuksellinen sekoitus empireä ja 1800-luvun lopun huvila-arkkitehtuuria. Fredrik Vuoren rakentamien Hirvenojan ja Rientolan tilan päärakennusten kanssa se kuuluu Pohjois-Tuusulan tavallisuudesta poikkeaviin tilojen päärakennuksiin.

Pihapiirissä, lähellä nykyistä päärakennusta on vanha, 1800-luvulta peräisin oleva, Levonkydöstä siirretty pitkänurkkainen luhtiaitta (151b; luokka 2). Talouspihassa on pienen hirsimökin (noin vuodelta 1900) ympärille 1920-luvulla rakennettu rankorakenteinen rimalautaverhoiltu väentupa (151c; luokka 2), valkoiseksi rapattu, punatiilinen navetta (151d; luokka 2) 1900-luvun alusta ja talli (151e; luokka 2) 1930-luvulta, jota on jatkettu 1961 kuivurilla ja kalustovajalla.¹⁷⁰Toisella puolen talouspihaa, uudemman päärakennuksen edessä on vanhan talon pihapiiri, josta on tehty puutarha: Puutarhaa voi luonnehtia pienimuotoiseksi puulajipuistoksi. Vanhan päärakennuksen kivijalka (151a) on vielä havaittavissa puutarhassa, samoin pihan lävitse kulkenut vanha tienpohja. Päärakennus on merkitty osayleiskaavassa sä-merkinnällä. 2 LUOKAN KOHDE

151 Malmarin pääjulkisivu. 151_Malmari_IMG_6580.jpg

151 Malmarin puistomainen puutarha. 151_Malmarin_pihapiiri_IMG_6582.jpg

151_Malmari_IMG_6585.jpg

169 Jutikkala, s. 456.
170 Suuri Maatilakirja III, s. 1322.

151_Malmari_IMG_6576.jpg

151 Malmarin päärakennuksen pääty. 151_D_Malmarin_navetta_E_talli_IMG_6586.jpg

151B Malmarin pitkänurkkainen luhtiaitta 151_B_Malmarin_luhti_IMG_6573.jpg

151_E_Malmarin_talli_IMG_6587.jpg

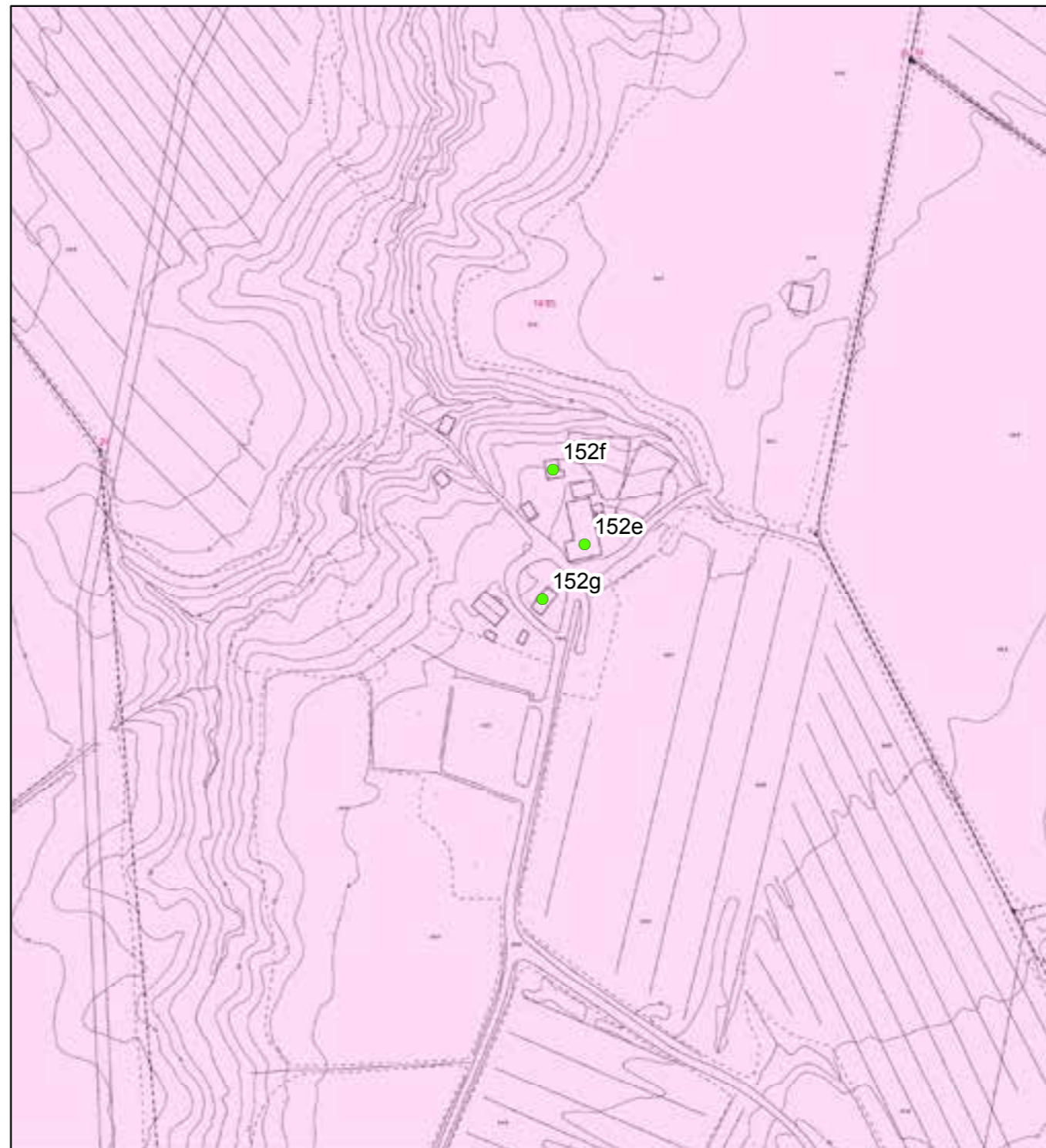
151_C_Malmarin_vaentupa_IMG_6589.jpg

151_C_Malmarin_vaentupa_IMG_6592.jpg

152. Murto-Furunäs viljelymaisema

Murto kuuluu 1780-luvulla syntyneisiin kruunun uudistiloihin (RN:o 14), joka luovutettiin Kyrölän perilliselle Karl Bouchtille¹⁷¹. Noin 186 ha käsittänyt tila halottiin vuonna 1845, jolloin toisesta, hieman pienemmästä puolikkaasta tuli Furunäsin uudistila (RN:o 14:2).¹⁷² Murto sijaitsee Nummenkylän peltoaukeiden itäreunassa pienen metsäsaarekkeen takana.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 25 50 100 Metriä

171 Suur-Tuusulan historia 2, s. 14. Tuusulan kiinteistörekisterissä isojakovuodeksi mainitaan 1841.

172 Tuusulan kiinteistörekisteri.

Tilan päärakennus oli vuodelta 1906 ja se paloi jouluna 2009.¹⁷³ Talo oli säilynyt hyvin alkuperäisen oloisena lukuunottamatta vuonna 1959 rakennettua lisäosaa. Pihapiirissä on joitakin ulkorakennuksia. Matala, pitkänurkkainen hirsiaitta, jossa on lautarakenteinen jatkos on vuodelta 1899¹⁷⁴ (152g; luokka 3) ja puhtaaksimuurattu, poikkipäädyllyinen ja päätykolmioiltaan huoliteltu tiilinavetta (152e, luokka 2) vuosisadan alusta. Pihapiirissä on pieni 1850-luvulta oleva riihi (152f, luokka 3)

Furunäs

Furunäs on Murrosta vuonna 1845 lohkottu uudistila.¹⁷⁵ Pihapiiri on olemassa vuosina 1870-71 laadituilla topografikartoilla. Tilan pihan lävitse on kulkenut yksityistie, joka on jatkunut Keravanjoen ylitse nyt jo tuhoutuneena sillanpaikkana. Samassa paikassa on ollut pitkään venevalkama.

Tilan päärakennus (152a, luokka 3) on 1800-luvun puolella rakennettu ajalleen tyypillinen maatilan päärakennus. Pitkän rungon katkaisee ristipääty keskellä taloa ja pihanpuolella on matala, poikkipäädyllyinen kuisti, joka yhdistyy lapekattoisella kuistilla toiseen, kaksikerroksiseen kuistiin. Lyhytnurkkainen hirsitalo on ollut pitkään asumaton ja päreen ja huovan peittämä vesikatto on huonossa kunnossa, paikoin kokonaan kadonnut.

Pihapiirissä on todennäköisesti 1920-luvulla rakennettu loivan taitekaton ja puurakenteisen vintin käsittävä tiilinavetta (152b, luokka 2). Muut talusrakennukset ovat puurakenteisia. Pitkä lyhytnurkkainen pariluhdi, jonka jatkeena on pitkä lato (152c, luokka 2) on näyttävä kokonaisuus. rakennuskannan kunto on huonohko. Sauna on poikkeuksellisen syvärunkoinen, mikä antaa olettaa että se on hirsirakenteinen pienempi sauna, jota on laajennettu ranka/piirurakenteisella puuvarastolla (152d; luokka 2). 2 LUOKAN ALUEKOHDE

152_E_murron_navetta_IMG_6548.jpg

152_Kellokosken_Murto_palanut_2009_IMG_6546.jpg

152_F_Murron_riihi_IMG_6551.jpg

152_A_Furunasin_talo_IMG_6564.jpg

152_G_Murron_aitta_IMG_6549.jpg

152_C_Furunasin_luhti_IMG_6556.jpg

173 Keski-Uusimaa joulukuu.2009.

174 Härö 1986, s. 41.

175 Tuusulan kiinteistörekisteri.

152_A_Furunasin_talo_IMG_6561.jpg

152_Jyskelantie_IMG_6572.jpg

152 Kellokosken Murron päärakennus ennen paloa kesällä 2005 PS.jpg

152_D_Furunasin_sauna_IMG_6559.jpg

152A Furunasin päärakennus 2005 PS.jpg

152 Kellokosken Murto ennen tulipaloa kesällä 2005 PS.jpg

152_Furnas_IMG_6554.jpg

153. Jyskelä

Jyskelän historia juontaa vuonna 1783 Järvenpään ja Tuomalan kylän takamaille perustetusta Haarajoen kruununuudistilasta (RN:o 9). Se halottiin jo vuonna 1795 kahteen osaan, ja toisesta näistä eli Rödbackan (Ruskomäki) tilasta muodostettiin vuonna 1924 ja edelleen vuonna 1925 kaikkiaan seitsemän uutta pientilaa, joista yksi oli muita suurempi eli Jyskelä.¹⁷⁶ Jyskelä sijaitsee Kellokosken kaakkoiskulmassa. Tilakeskus on jäänyt ikävästi Lahden moottoritien ja vuonna 2006 valmistuneen Kerava-Lahti-oikoradan väliselle kais-talelle.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

0 35 70 140 Metriä

176 Tuusulan kiinteistörekisteri.

Tilan hirsirunkoisen päärakennuksen vanhimman osan ikä ei ole tiedossa, mutta se lienee 1800-luvulta.¹⁷⁷ Päärakennus ja pihapiiri saivat uuden asunsa 1920-luvun alun muutostöissä. Ministeri Eemil Hynninen rakennutti taloon toisen kerroksen vuonna 1920. Samalla rakennus rapattiin.¹⁷⁸ Päärakennusta kunnostettiin lisää vuonna 1937.¹⁷⁹ Lyhytnurkkainen, rapattu hirsirunkoinen suuri maalaistalo on katettu päädyistä viistetyllä taitekatolla, jossa katemateriaalina ennen 2000-luvun kunnostuksia oli betonitiilikate 1930-luvulta; uusi kate näyttäisi olevan entisen kaltainen. Talossa on avoin päätykuisti ja ikkunoin varustettu umpikuisti pääsisäänkäynnissä. Ikkunat ovat 6-ruutuiset pari-ikkunat, kattoikkunat 4-ruutuiset.

Mainittu Eemil Hynninen (1882-1947) oli merkittävä maatalous- ja sosiaalipoliitikko. Hynninen oli mm. Pellervo-seuran toiminnanjohtaja, lukuisissa maatalouden korkeissa luottamustehtävissä sekä Oy Alkoholi liikkeen toimitusjohtaja. Lisäksi hän oli 1920-30-luvuilla sekä kulkulaitos- että sosiaaliministerinä.¹⁸⁰

Rapattu punatiilinavetta (153a; 2 luokka) pihan koillislaidalla on vuodelta 1922¹⁸¹ ja pihan etelälaidalla on pitkänurkkainen luhtiaitta noin vuodelta 1850 (153b, 2 luokka). Pihapiiriin on noussut suurehko maneesi uuden tallin lisäksi vuonna 2015¹⁸² ja asuinrakennus on kunnostettu vuosina 2012-2014.

Tila liittyy myös Tuusulan maamiesseuran historiaan. Tilan Hynniseltä vuonna 1924¹⁸³ ostanut Maatalousseurojen keskusliiton toiminnanjohtaja, agronomi Jalmari Jyske herätti Tuusulan maamiesseuran vuonna 1925 uudelleen henkiin. Jyske oli seuran johdossa kuolemaansa eli vuoteen 1944 asti.¹⁸⁴ Jyskeen ja yhdistyksen sihteerin maisteri V. Raevuoren pitämät esitelmät käsittelivät perunanviljelystä, tarkastusyhdistystoimintaa, vehnänviljelyä, laidunten hoitoa. Heidän aloitteestaan järjestettiin myös perunanviljelyskilpailuja ja kyntökilpailuja sekä vuonna 1931 Tuusulan alueella viljelysmaiden happamuustutkimus (48 viljelmää eli 1178 ha), joka aikansa metodien voimin oli erittäin laaja ja mittava. Suurin kiinnostus jäsenistön puolelta kohdistui kuitenkin puutarhaviljelyyn joten seura palkkasi vuosiksi 1927-34 puutarhuri Lauri Mikkolan opastamaan viljelystä ja laatimaan puutarhasuunnitelmia Tuusulaan (suunnitelmia on mahdollisesti tehty useampi sata). Mikkolan jälkeen tointa hoisivat Matti Niro 1934-35 ja V. Olli 1935-40. Toiminta edellytti oman taimiston perustamista, jollainen aloitti vuonna 1934 - omenapuutaimisto tuhoutui Talvisota talven pakkasissa kuten suurin osa maan omenapuista. Taimisto lopetettiin 1944.¹⁸⁵ Jyskelä on yksi tiloista, joille maamiesseura laati 1930-luvulla puutarhasuunnitelman. Sen teki puutarhuri V. Olli.¹⁸⁶ 2 LUOKAN KOHDE

177 Suuri Maatilakirja III, s. 1312.

178 Härö 1986, s. 42.

179 Suuri Maatilakirja III, s. 1312.

180 Aikalaiskirja 1934.Suomen ministerit. Valtioneuvosto wikipedia.

181 Suuri Maatilakirja III, s. 1312.

182 Keski-Uusimaa 7.8.2015.

183 Raili Kuusjärvi, Tuusula-seuran aikakirja VIII s. 8.

184 Antti Rosenberg, Tuusulan historia 1920-85, s. 112.

185 Tuusulan maamiesseura 1901-1961.Heikki Seuna. s. 14-17. Järvenpää. Lehtikarin Kirjapaino. 1961.

186 Härö 1986.

153 Jyskelän päärakennus 2011 ennen kunnostusta IMG_6565.jpg

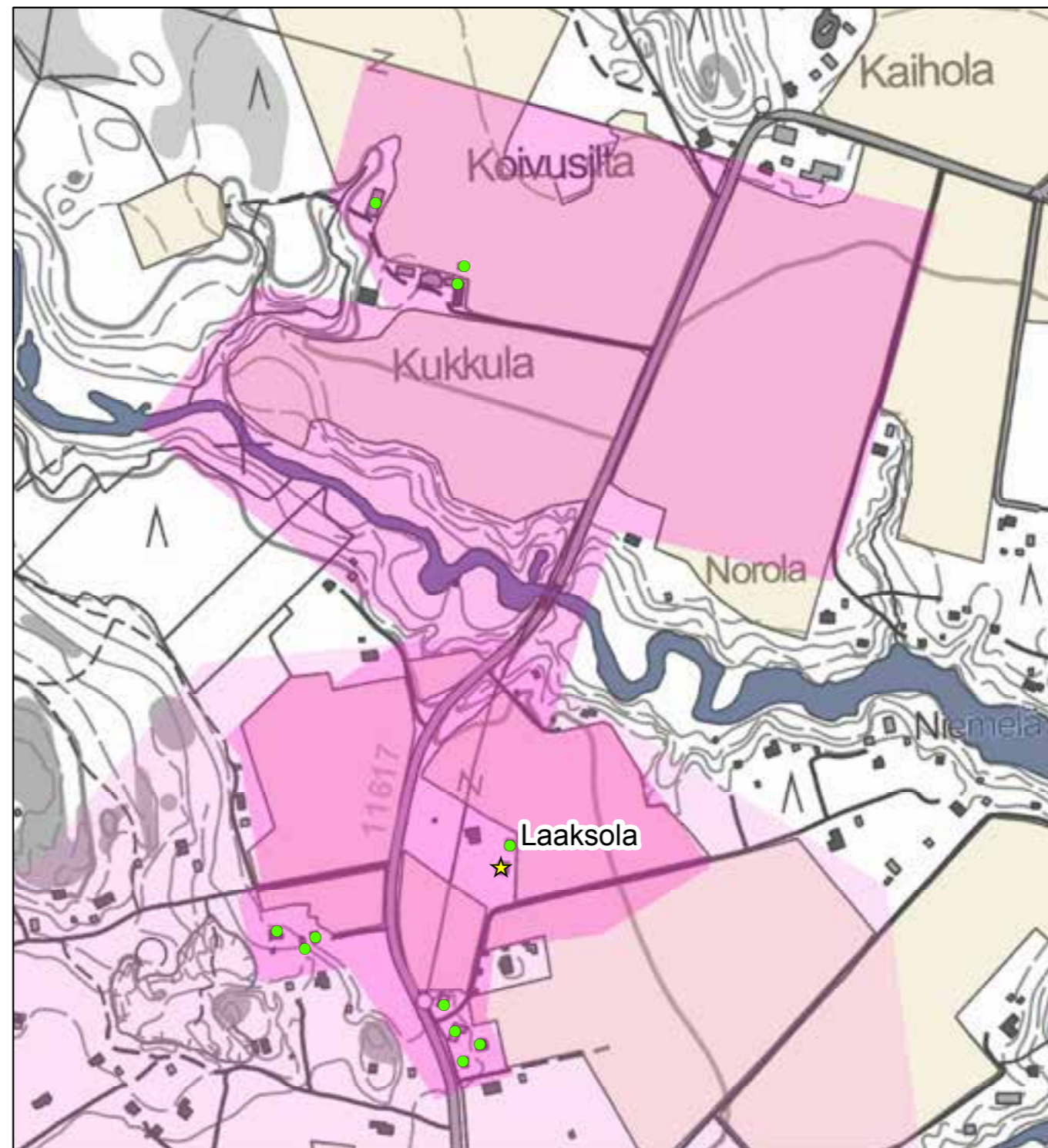
153_A_Jyskelän_navetta_IMG_6566.jpg

153_B_Jyskelän_luhti_IMG_6567.jpg

220 Laaksola-Kukkulan viljelymaisema

Laaksola, alkuaan Da(h)lheim on yksi Kellokosken kartanon alkuperäisistä torpista. Torppa on kirkonkirjoihin merkitty ensimmäisen kerran vuonna 1761, jolloin Dahlheim kuului Järvenpään Kyrölän talolle.¹⁴⁵ Dahlheimiä ei kuitenkaan löydy Kuninkaankartaston karttalehdiltä vuosilta 1766-1805, mutta 1840-luvun pitäjänkartalla se on jo vankasti viljelty. Kuninkaankartastolla näkyy kuitenkin Kellokoskentien linjaus ja lähempänä tietä sijaitseva Malmbo (Kangas), jonka pihassa on edelleen vanha aitta (220a; luokka 2) sekä pohjoisempana edelleenkin sijaitsevia tiloja. Laaksolan torpan pihapiiri on nykyisin nimeltään Koivukuja. Pihapiirissä on vanha lyhynurkkainen asuinrakennus (220; luokka 2) vuodelta 1913, joka on kunnostettu vuosien 2009-2011 aikana vanhaa kunnioittaen: mm. ikkunat ovat alkuperäiset. Vanhan asuinrakennuksen vieressä on pitkänurkkainen aitta, jonka toisessa päässä on piirurakenteinen lato (220b; luokka 2). Pihapiirissä on vanhojen, suurien koivujen reunustama pätkä vanhaa Niittykulmantietä ja perinnekasveja.

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäänös (Museovirasto 2012)
- ▭ Muinaisjäänösalue (Museovirasto 2012)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde (Museovirasto 2009)
- Rakennettu kulttuurialue
- Maaseudun kulttuurimaisema-alue

© Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 2016
CC BY 4.0

0 80 160 320 Metriä

145 Eero Salmi, Kellokoski-kirja, s. 61.

Laaksolasta lohkottiin 1930-luvulla perheen lapsille pienet tilukset, joista Kotirannan asuinrakennus (220e; luokka 2) vuodelta 1926¹⁴⁶ on tyyppillinen 1920-luvun taitekattoinen talo. Pellonkulmaan sijoittuvaan pihapiiriin kuuluu useampi pieni talousrakennus, jotka kaikki on asuinrakennuksen tapaan verhoiltu laudalla ja punamullattu. Pihasauna (220j; luokka 2) ja pihavaja (220k; luokka 3) pihapiirin eteläreunalla ovat maiseman kiintopisteenä tärkeimmät Laaksolan entinen lato (220f; luokka 3) kuuluu nykyisin Lehtolan tilaan, jonka naapurina, vanhan Niittukulmantien toisella puolen on Koivurannan navetta (220g; luokka 3) ja sen takana runsaan syreeniaidanteen takana 1920-lukua edustava vuonna 1936 valmistunut¹⁴⁷ lyhytnurkkainen hirsinen asuinrakennus (220h; luokka 2). Pihapiiriin kuuluu myös lautaverhoiltu, lyhytnurkkainen hirsisauna (220i; luokka 2). Näiden kolmen tilan asuinrakennukset ovat entisen omistajasuvun rakentamia ja kutakuinkin keskenään saman ikäisiä.

Keravanjoen toisella puolen on Kukkulan vanha pihapiiri peltoaukean laidalla. Vanha, vuodelta 1927 oleva asuinrakennus¹⁴⁸ (220c; luokka 2) on tiensuuntainen ja sitä on pohjoispäädystä jatkettu vanhan rakennuksen kokoisella jatkeella. Toimistoksi muutetun vanhan asuinrakennuksen pohjoispuolella on pieni, erillinen sauna (220d; luokka 2) vuodelta 1930. Kolmas tärkeä rakennettu elementti on metsänrannassa oleva pitkä puimala-heinälato (220l; luokka 3). Kukkulan pellot rajoittuvat joenrantaniittyihin, joiden pensoittumaan päässeillä rinteillä kasvaa edelleen sekä puumaisia että suuria pensasmaisia katajia ja mäntyjä. Kukkulan kohdalla Niittukulmantietä reunusti koivikkorivi, jolla oli sekä maisemallista että pienilmastollista vaikutusta. Rakennukset luokka 2/3 tapauskohtaisesti. 2 LUOKAN KOHDE.

220_Laaksola_2009 (16).jpg

220E Kotirannan pihapiiri peltoaukean nurkassa IMG_4170.jpg

220E Kotirannan asuinrakennus IMG_4168.jpg

220K Kotirannan pihavaja ja 220J sauna IMG_4169.jpg

146 Tuusulan rakennusrekisteri.

147 Suomen pienviljelijät, Uusimaa. s. 665.

148 Suuri maatilakirja III, s. 1317.

220_kukkula_IMG_5552.jpg

220 Niittykulma Kukkulan aukea 2_IMG_5543.jpg

220 Niittykulma Kukkulan aukea 4 IMG_5545.jpg

220 Niittykulma Kukkulan aukea 0_IMG_5549.jpg

220 Niittykulma Kukkulan aukea 3 IMG_5544.jpg

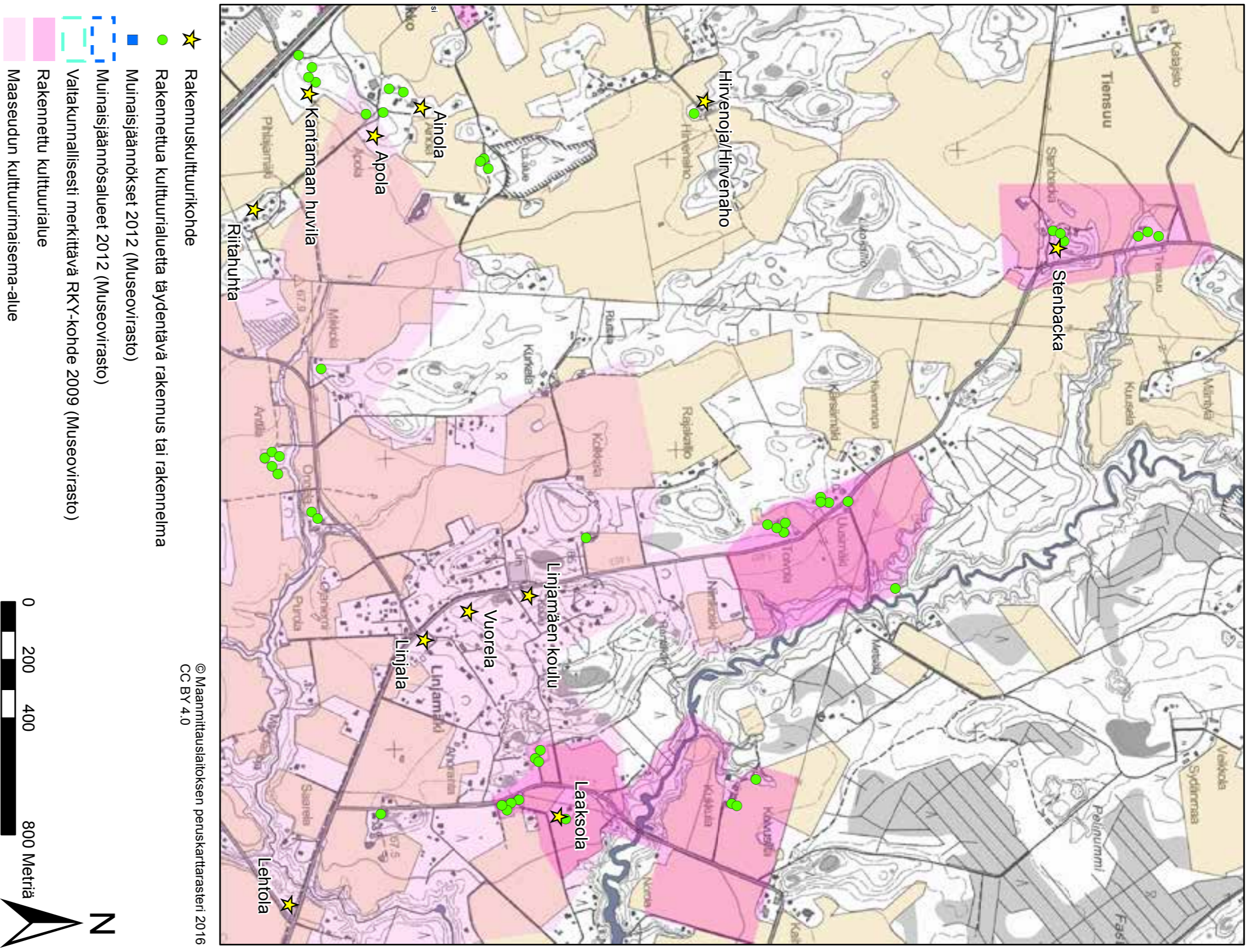
220 Niittykulma Kukkulan aukea 5 IMG_5551.jpg

220 Niittykulma Kukkulan aukea 1_IMG_5541.jpg

220 Niittykulma Kukkulan aukea 6 IMG_5550.jpg

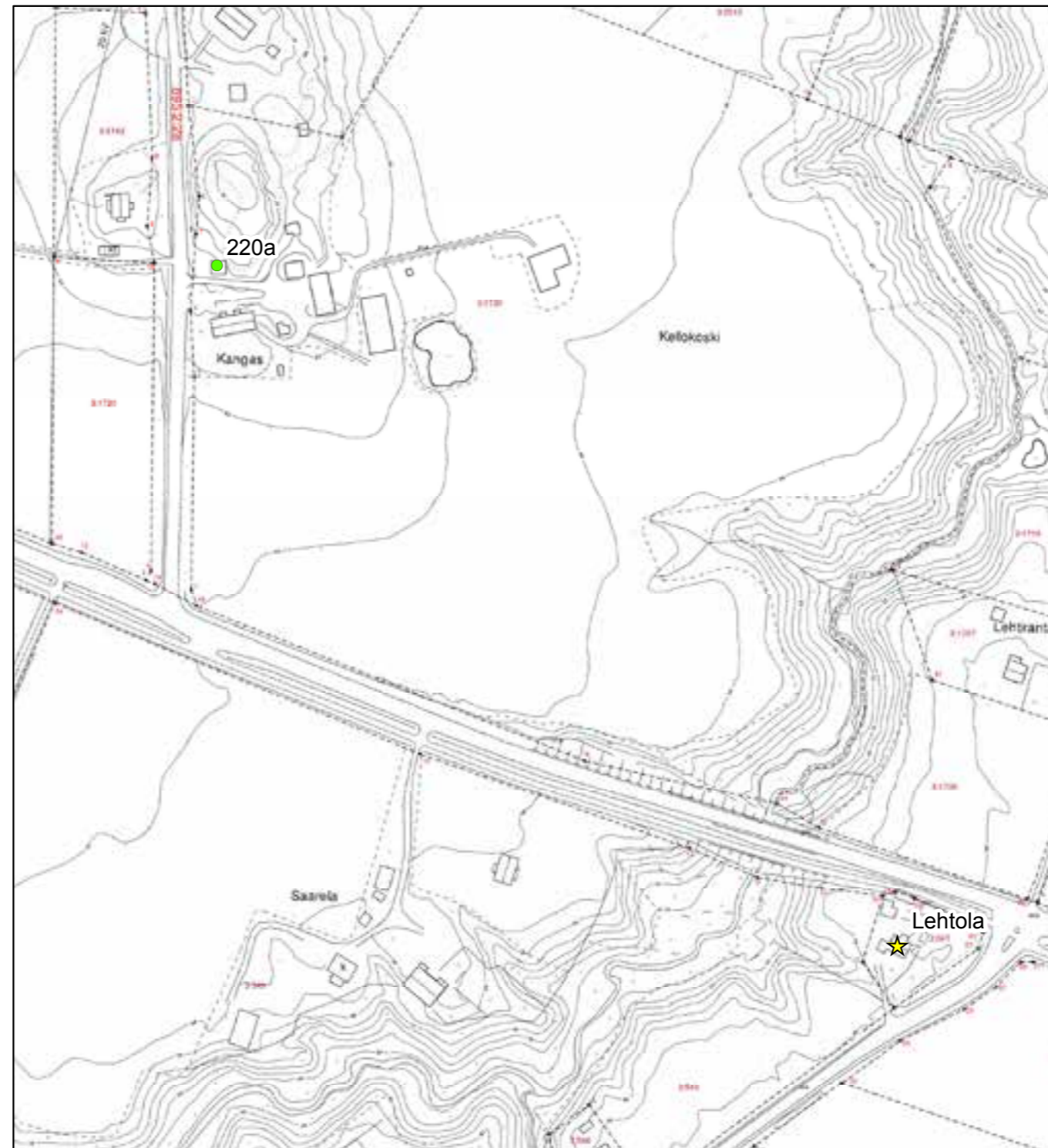

Kellokosken kartanon maita 1840-60-luvulla; vasemmassa alareunassa näkyy ratalinjaus.
Keltaiset alueet ovat peltoa, sinivihreät niittyjä ja vaaleat alueet metsiä. Ruu-
kinkartano on merkitty punaisella nelikulmiolla. KA_Tuusula_2044_04.
Kellokoski v. 1840 kooste

154. Lehtola

Lehtola on Saarelan tilasta vuonna 1937 erotettu huvilatontti Nupulinnantien ja Kellokoskientien risteyksessä. Pieni vuonna 1937 valmistunut noppamainen harjakattoinen huvila lasikuisteineen on säilynyt ulkoasultaan hyvin alkuperäisessä asussa useista kunnostuksista huolimatta. Taloon liittyy huolellisesti hoidettu puutarha leikattuine kuusiaitoineen. 2 LUOKAN KOHDE

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 30 60 120 Metriä

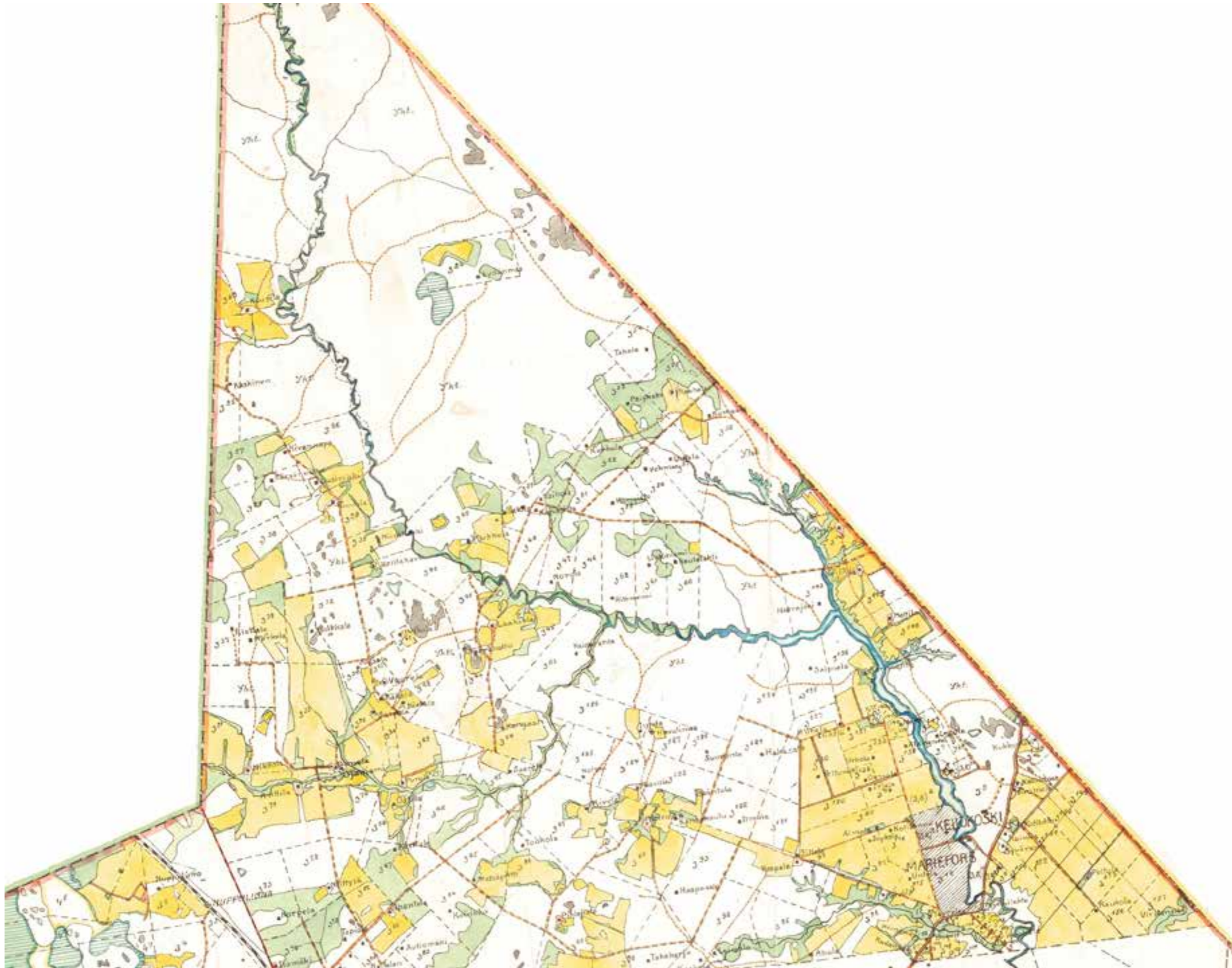

154 Lehtolan asuinrakennus IMG_4171.jpg

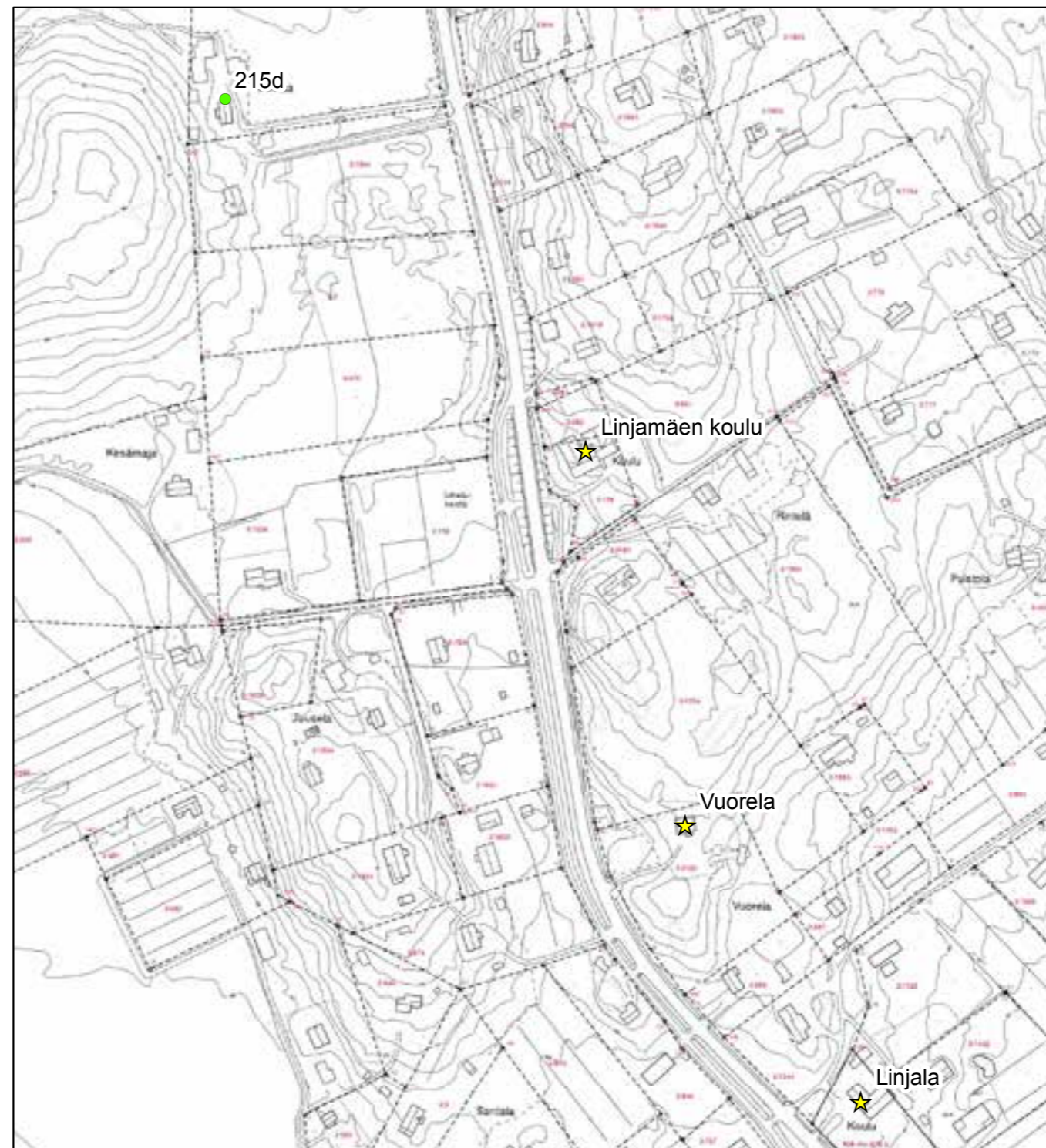

154 Lehtolan pihapiiri kuusiaihoineen IMG_4172.jpg

155. Linjala

Linjala on vuonna 1923 Linjamäen Toivolassa (Knifstaf II) perustetun Kellokosken-Linjamäen pienviljelijäyhdistyksen puurakenteinen seuratalo. Rakennus on alkujaan ollut pienviljelijäyhdistyksen rakentama viljankuivaamo, joka on muutettu yhdistystaloksi 1932-34 ja sitä on laajennettu näyttämö-osalla vuonna 1946. Historiallinen kohde, joka liittyy pienviljelijöiden yhdistystoiminnan kehittämiseen 1930-luvulla. Linjala on palvellut myös kouluna useaan kertaan olemassaolonsa aikana.¹⁸⁷

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

0 37,5 75 150 Metriä

¹⁸⁷ Tuusulan historia 1920-85, s. 119.

Linjalassa oli pitkään kudonta-asema (noin vuoteen 1999 asti), nykyisin se toimii enimmäkseen kokous- ja juhlatilana sekä Linjamäen alakoulun sisäliikuntatilana. 3 LUOKAN KOHDE.

155_linjala_SDC11190.jpg

155_linjala_SDC11195.jpg

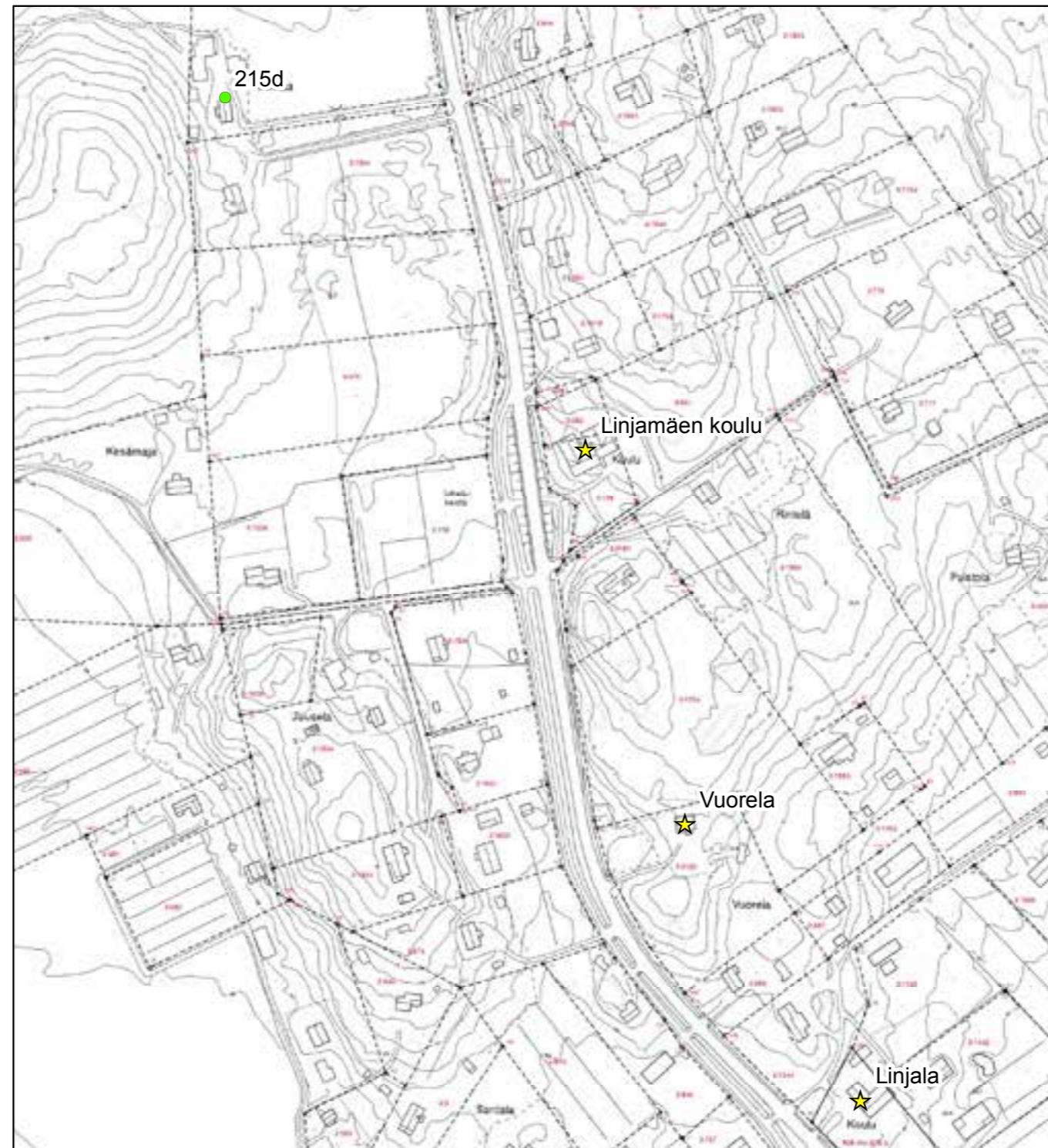
155 Linjala julkisivun uudelleenvuoraus paljasti alkuperäisen värityksen ja pystyvuorauksen _20150624_13_20_59_.jpg

155 Linjala nurkkalaudoilla paikattua seinää_20150624_13_22_12_Smart-Shoot.jpg

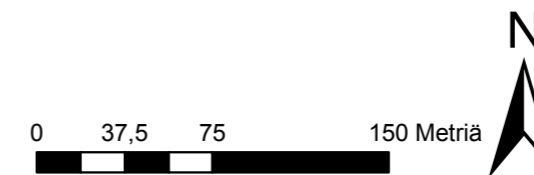
225. Vuorela

Vuorela on Kellokosken kartanon jaossa syntynyt pieni asutustila, jolla oli rakennukset ja pieni pelto jo vuonna 1911 jakokartan laatimisen aikaan. Rakennuksessa toimi Linjamäen vanha alakoulu ja sittemmin pikkulastenkoulu ennen Linjamäen koulun rakentamista. Myöhemmin tila rakennuksineen on ollut asumiskäytössä.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

Asuinrakennus on todennäköisesti rakennettu vuosien 1900-1910 välillä. Asuinrakennus on pieni, lyhytnurkkainen ja harjakattoinen pystyverhoiltu mökki. Erityispiirteinä mökissä on umpikuisti, jossa on ovenpäällysikkunalla varustettu sisäporras: vanha ja kadonnut tapa rakentaa suojaista sisäänkäynti rappuineen. Talon ikkunoista kuistin ikkuna on alkuperäinen, muut on uusittu.

Tilalla alkujaan olleet talousrakennukset on purettu ja korvattu osittain uusilla myöhemminä vuosikymmeninä. 3 LUOKAN KOHDE.

225_vuorela_linjamaen_alakoulu_SDC11177.jpg

225_vuorela_linjamaen_alakoulu_SDC11178.jpg

225_vuorela_linjamaen_alakoulu_SDC11179.jpg

Rakennus on toteutettu Yrjö Sadeniemen vuoden 1910 mallipiirustuksen n:o 8 mukaisesti.¹⁸⁹ Talon urakoivat rakennusmestarit Oskari Niemi ja Karl J. Tähtinen, jotka samaan aikaan rakensivat myös Ruotsinkylän uutta koulua. Lyhytnurkkaisen, följarein tuetun hirsirakennuksen suuremmissa siivessä sijaitsi jumppasali ja luokkahuone ja pienemmässä opettajan asunto. Julkisivuja on muutettu vuonna 1931 Eino Ikäheimon piirustusten mukaan. Kermanvalkoiseksi maalattu koulurakennus on verhoiltu yksinkertaisella rimalautavuorauksella, joka talon päätykolmioissa on hyödynnetty ulottamalla joka toinen lauta leveytensä verran pidemmäksi kuin toinen ja päättämällä peiterimat lyhyemmän laudan pituisiksi. Porakivijalan päälle tehdyn rakennuksen pieniruutuiset luokkahuoneiden ikkunat on uusittu vuonna 1993 ja samalla kertaa myöhempi lisäsiipi sopeutettiin vanhaan rakennukseen paremmin istuvaksi. Muutokset olivat lähinnä yksityiskohtiin liittyviä, julkisivujen jäsentely säilyi ennallaan. Kouluun on vuonna 1975 liitetty lisärakennus, joka uudistettiin nykyasuunsa 2000-luvulle tultaessa.¹⁹⁰ 2 LUOKAN KOHDE

156_linjamaen_koulu_SDC11169.jpg

156_linjamaen_koulu_SDC11165.jpg

156_linjamaen_koulu_SDC11170.jpg

189 Suur-Tuusulan historia III, s. 599-600.
190 Kellokoski-kirja, s. 260-261.

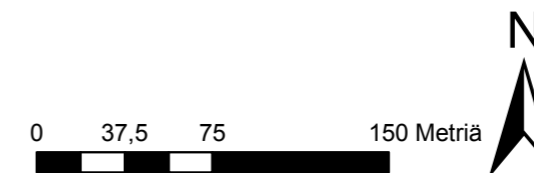
157. Uusimäki ja Toivola - Knifsta I ja II

Knifsta on vuonna 1772 perustettu Kellokosken kartanon torppa, joka on pellostä tehtyjen löytöjen (pajakuona, tiilenkappaleet, ikkunalasin sirpaleet) perusteella sijainnut peltoaukean korkeimman kohdan itäreunalla, lähellä Keravanjoen kanjonia. Torpan paikka näkyy myös Kuninkaan kartastolla. Torppa jakautui myöhemmin kahteen osaan, joista Uusimäen (Nybacka) pihapiirissä on vanhasta rakennuskannasta jäljellä 1700-1800-luvun vaihteesta oleva pitkänurkkainen, tikkailta varustettu otsa-aitta (157a; luokka 1) ja vuonna 1891 rakennettu pitkänurkkainen lakallinen luuvariihii¹⁹¹ (157b; luokka 1). Hirsinen navetta (157c; luokka 2) on 1900-luvun alusta ja se on vuorattu 30-luvulla.¹⁹² Osayleiskaavassa Uusimäen pihan vanhat hirsirakennukset on varustettu sr(1)-merkinnällä. Navetan vieressä on myös hirsirakenteinen lato/vaja/sikala (157d; luokka 2), jonka päädyssä on katosrakennelma. Vanha asuinrakennus, matala, pitkänurkkainen ja hirsipinnalla ollut, 6-ruutuisilla ikkunoilla varustettu, kuistiton pääty- ja eteiskamarin ja tien puolella olevan tuvan sisältänyt loivalla harjakatolla varustettu rakennus sijaitsi aitan ja nykyisen asuinrakennuksen välissä.¹⁹³ Tilan uusi jälleenrakennuskauden tyyppiä edustava päärakennus on vuodelta 1953.¹⁹⁴ Pihapiiri antaa kuvan 1800-1900-luvun vaihteen torpan talousrakennuksista, joskaan se ei enää muodosta yhtenäistä kokonaisuutta.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännosalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

191 Suomen pienviljelijät, Uusimaa. s. 681.

192 Härö 1986, s. 50.

193 Vuoden 1911 kartta ja Tuusulan museon valokuva 1930-luvulta, kuvannut Irja Sahlberg.

194 Suomen pienviljelijät, Uusimaa. s. 681.

Pihapiiriin ulkopuolella, Keravanjoen rannassa on säilynyt todennäköisesti Tuusulan viimeinen niittylato (157e; luokka 2), joka säilyisi pienellä kunnostamisella osana Keravanjokilaakson kanjonimaisemaa niittyineen.

Knifstan pellot ja vanha torpanpaikka ovat Toivolan puolella. Vanhimasta rakennuskerrostumasta on säilynyt Toivolaan jäänyt 1800-luvun alusta oleva aittarakennus (157f; luokka 1), jota siirretty useasti tilalla. Pihapiiriin kuului vuonna 1877 rakennettu kamarilla ja eteisellä varustettu suurehko tupa; rakennus sijaitsi miltei kiinni nykyisessä tielinjassa tien suuntaisesti - samanlainen asuinrakennus oli Uusimäessä.¹⁹⁵ Kauempana, pihan edustalta lähteneen vanhan Huikon talvitien varrella oli pieni mäkitupa ja sauna metsän puolella. Hirsinen navetta ja talli sijaitsivat kohti Uusimäkeä ja ne purettiin vuoden 1938 tienoilla. Tilan riihi peltoaukealla oli samanlainen kuin Uusimäen, mutta huomattavasti vanhempi ja se sijaitsi nykyisen peltoladon kanssa kulmittain. Nykyisin pihapiiriin kuuluu asuinrakennus (157g; luokka 2) vuodelta 1928, sauna (157h; luokka 3), joka on tehty aiemman asuinrakennuksen tuvan hirsistä (1928) ja aikakaudelle tyypillinen tiilinavetta, (157i; luokka 2) vuodelta 1938 sekä muita talousrakennuksia. 3 LUOKAN KOHDE.

157_D_C_A_uusimaki_lato_navetta_aitta_IMG_4745.jpg

157_knifstadin_peltoaukea_IMG_4743.jpg

157_F_Toivolan_aitta_P1010119.jpg

157_knifstan_peltoaukea_2008.jpg

195 Irja Sahlberg kuvasi Uusimäen rakennukset vuonna 1936.

157_B_uusimaki_riihi_IMG_4739.jpg

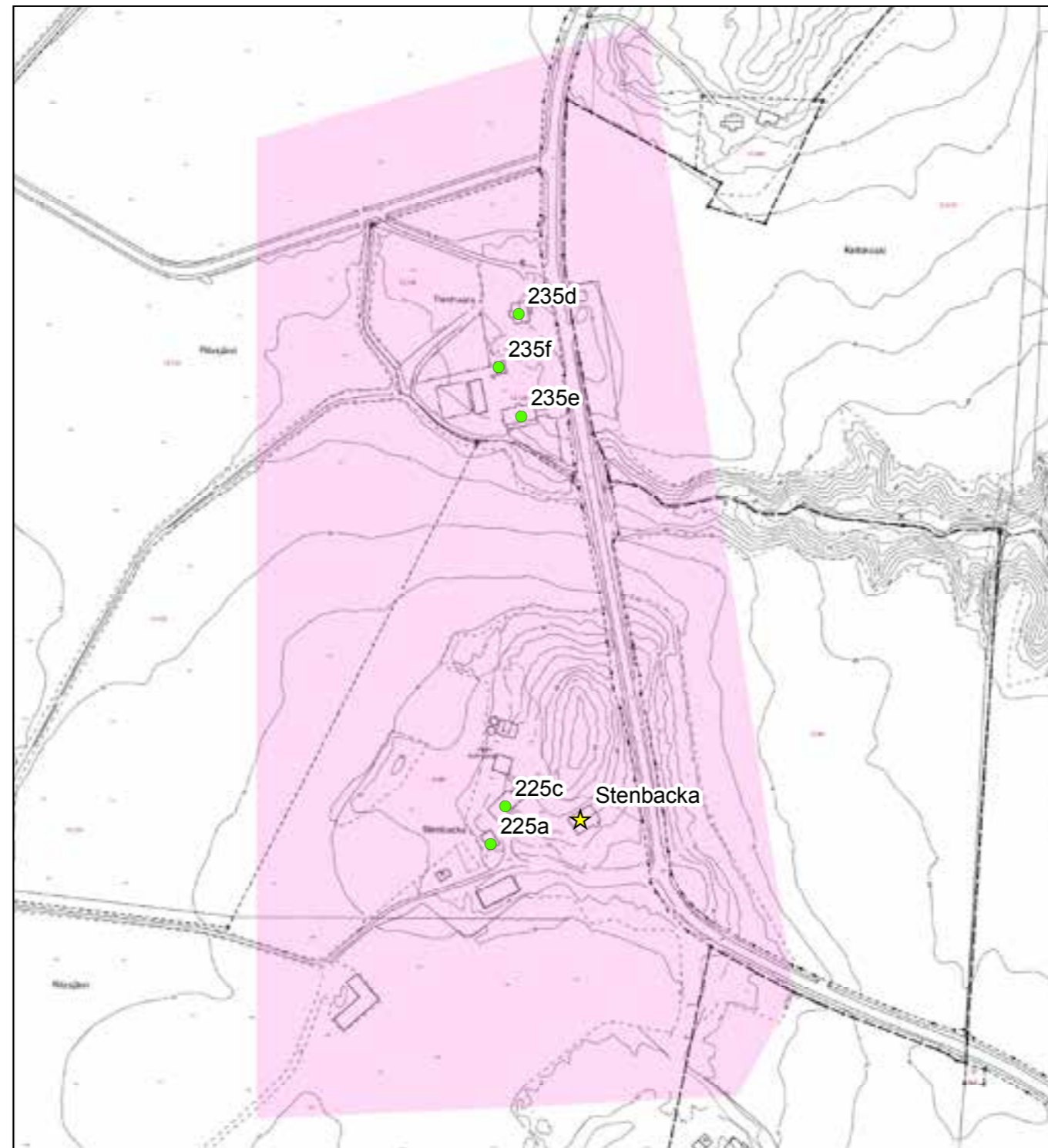
157_G_Toivola_P1010028.jpg

157_knifstan_aukea.jpg

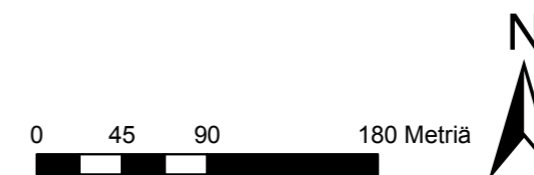
235 Stenbacka RN:o 12 ja Tiensuu RN:o 13.

Stenbacka on Hausjärven Ridasjärven kylästä vuoden 1788 isoja-kotoimituksessa muodostettu uudistila, jonka lähtöpinta-ala oli 201 ha. Tila säilyi jakamattomana aina vuoteen 1903 asti, jolloin sen maista erotettiin Jokelan työväenyhdistykselle pieni tontti ja tämän jälkeen vuodesta 1922 lähtien runsaat nelisenkymmentä palstatilaa ja pikkutilaa, enimmäkseen Jokelan puoleisesta päästä maata kasvavan taajaman tarpeisiin.¹⁹⁶

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäännökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäännösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- Rakennettu kulttuurialue

196 Tuusulan kiinteistörekisteri.

Stenbackan ensimmäinen asukas oli Tuusulasta tullut Kaapo Tuomaanpoika. Hän oli aiemmin asuttanut Järvenpään Likaborgia ja Kellokosken Knifsta'ta eli Uusimäki-Toivolaa. Vuonna 1855 talon osti perinnöksi Kuhmoisista tullut varanimismies Abraham Stenberg, jonka jälkeen talo pysyi suvussa reilun vuosikymmen ja vaihtoi sen jälkeen useamman kerran omistajasukua kunnes tilan osti vuonna 1910 Valter Peuranpää.¹⁹⁷

Päärakennus on vuonna 1890 rakennettu pitkänomainen, puolitoistakerroksinen lyhytnurkkainen hirsitalo, jossa on korkea, porakivistä tehty kivijalka. Ulkoverhoilu on kolmiosainen: pysty-vaaka-pysty ja jaettu osiin välilistalla. Talon lounaispäädyssä on avokuisti ja pitkällä kaakkoisjulkisivulla viisikulmainen, risti-ikkunoilla varustettu lasikuisti. Ullakkerokoksen pienet kottaraiset on vaihdettu yhtenäiseen, talon keskiosassa olevaan pitkään lapeikkunaan.

Pihapiirissä on myös lyhytnurkkainen harjakattoinen pariluhti (225a; luokka 2) sekä vanha piharakennus (225b; luokka) asuinrakennuksen ja navetan (225c; luokka 3) välissä.

2 LUOKAN KOHDE.

Tiensuu on niinikään Hausjärven Ridasjärven kylästä vuoden 1788 isojakotoimituksessa muodostettu uudistila, jonka lähtöpinta-ala oli ha. Tialla oli uudisasukkaita jo vuonna 1783, sillä Kellokosken Dahlheimin torppari Petter Johaninpoika vaimonsa Anna Andersintyttären kanssa muutti sinne ja vuosikymmen myöhemmin Annan veli Jonas perheineen ryhtyi viljelemään tilan toista puoliskoa. Petterin poika Anders osti tilan puolikkaan perinnöksi vuonna 1811 ja vuonna 1827 tila siirtyi seuraavalle sukupolvelle ja tämän jälkeen pois suvusta. Vuonna 1890 tilan osti maakauppias Verner Stenman, joka oli ostanut Jonaksen jälkeläisten puolikkaan vuonna 1885. Stenman myi yhdistetyn tilan eteenpäin vuonna 1895 Anders Mellinille¹⁹⁸, jonka jälkeen tila vaihtoi omistajaa jälleen useamman kerran.

Tilan vanha päärakennus paloi vuonna 1929¹⁹⁹ ja uusi on 1930-luvulla toisaalta siirretty hirsikehikko. Nykyinen päärakennus (235d; luokka 2) valmistui 1938. Pihapiirissä on suurehko navetta (235e; luokka 3) ja saunatupa (235f; luokka 3) 1950-luvulta. Tilan rakennuskanta on uudistunut täysin 1930-luvulla ja yhtä lukuun ottamatta kaikki vanhat, Kellokoskentien itäpuolella tien suuntaisesti sijoitettuneet kuusi talousrakennusta on purettu. 3 LUOKAN KOHDE.

235_stenbacka_IMG_0861.jpg

235_stenbacka_IMG_4461.jpg

235_stenbacka_IMG_0862.jpg

235E Tiensuun navetta Stenbackan mäeltä IMG_0863.jpg

235_stenbacka_IMG_4464.jpg

197 J- Olasmaa, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 49.

198 Juhani Olasmaa, Tuusula-seuran aikakirja XV, s. 49.

199 Suomen maatilat, Uudenmaanlääni, s. 264.

Oma erityinen lukunsa on Kellokosken kartanon vanhat torpat, joista suurin osa jatkoi olemassaoloaan kartanon jaon jälkeen uusilla nimillä. Björkbacka on nykyisin Koivula Kellokoskentien varrella, Dahlheim (aluekohde 220) oli pitkään Laaksola, nykyisin vanha talonpaikka on Koivukuja-nimellä, Mikkolanojan varrella toisinaan ”Tuusunpurina” tunnetut Douseborg I jatkaa olemassaoloaan Onnelana (215a; luokka 2) ja Douseborg II Anttilana (215b; luokka 3), Granhult on Keravanjoen Santakosken liepeillä sijaitseva Kuusela. Hollstad on Linjatien varrella Niittykulmalle mentäessä sijainnut Heikkilä ja sen naapurissa Ojala; molemmat tilat ovat hävinneet 2000-luvulla, jolloin Tuusulan kunta osti molemmat tilat ja puratutti rakennukset. Linjamäen Knifstad (kohde 157) jakautui kahteen osaan, joista vanhempi ja itäisempi sijainnitaan eli Knifstad II on nykyisin nimellä Toivola ja uudempaan paikkaan siirtynyt I tunnetaan Uusimäkenä eli Nybackana²⁰⁰. Kulla eli Åkulla on Niittykulman Kukkula (220) ja Malmbo (220) tunnetaan Niittykulmalle vievän tien varrella edelleen sijaitsevana Kankaana. Olsheda I ja II yhdistyivät ja niistä tuli Mikkola (215c; luokka 3) Mikkolanojan varrelle. Fastinkorvessa sijaitseva Fast on tänä päivän Sydänmaa. Nuorempaa, mutta kauniisti säilynyttä torppariasutusta edustaa Linjamäessä Aromaa (215d; luokka 2) pihapiireineen ja Nuppulinnassa Korpelan pihapiiri. Korpelan pihapiiristä tärkeimmät ovat asuinrakennus (215e; luokka 2) 1920-luvulta ja puhtaaksimuurattu, suurehko punatiilinavetta puurakenteisine vinttikerroksineen (215k; luokka 2) 1930-luvulta.

Osa Kellokosken kartanon torpista sijaitsee nykyisin Mäntsälän puolella. Näiden edellä mainittujen 1700-luvun loppuvuosina muodostuneiden torppien rakennuspaikat, pellot ja niityt muodostavat perustan Kellokosken taajaman pohjoispuoliselle maisema-alueelle, jonka historia perustuu ruukin taloudellisten ja tuotannollisten tarpeiden tyydyttämiseen.²⁰¹.

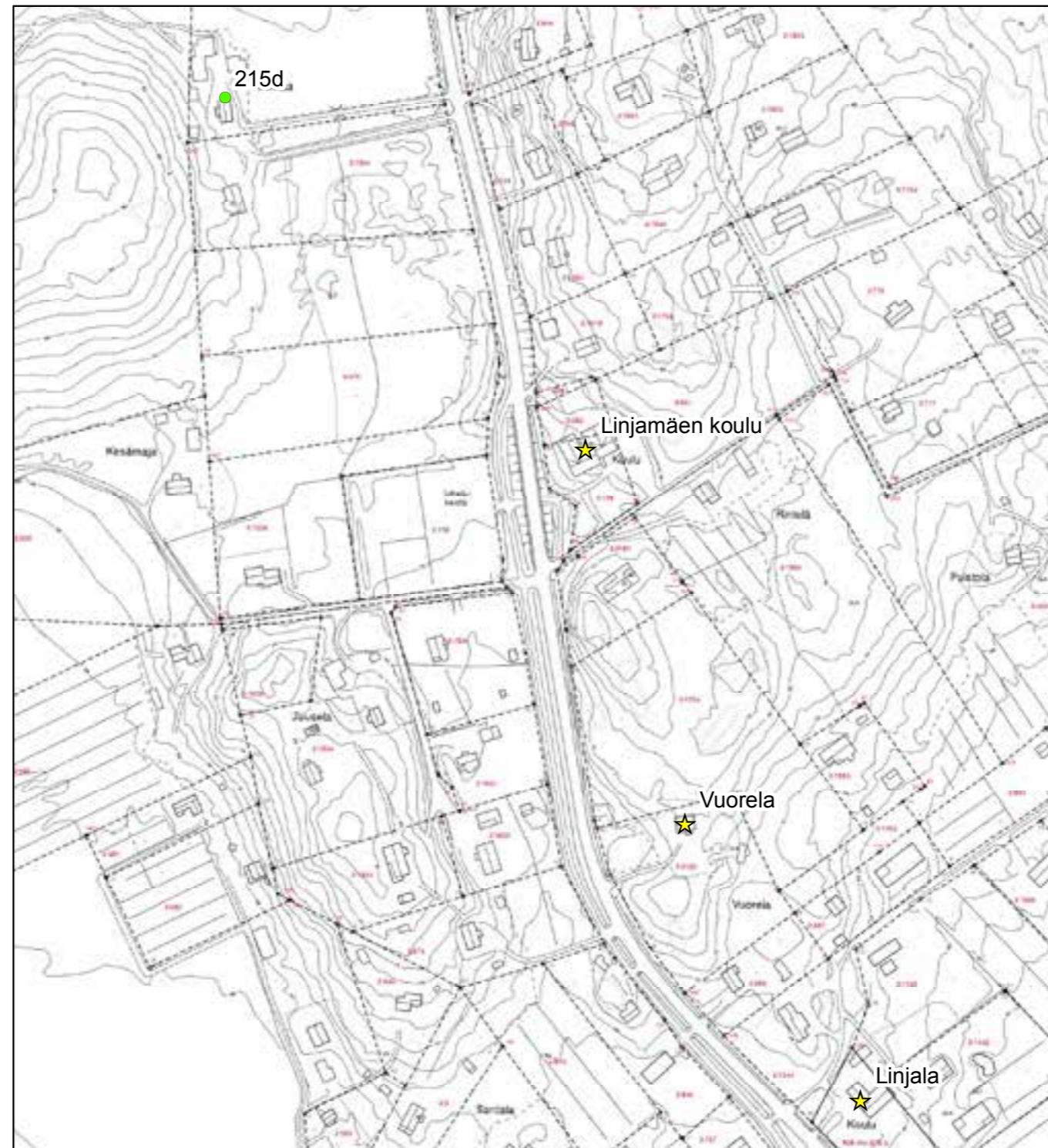
Vanhan rakennuskannan täydenteeksi on noussut uudempaa: hyvin onnistunut, vanhaan sopeutuva esimerkki on Onnelan pihapiirissä vuonna 2007 valmistunut sivuasunnoksi tarkoitettu asuinrakennus (215f; luokka 3). Anttilan pihapiirissä on komean navetan lisäksi pieni pihasauna (215g; luokka 3), vinkkelinmuotoon rakennettu lakallinen, lyhytnurkkainen riihi (215h; luokka 2) latoineen sekä piirurakenteinen piharakennus, jonka jatkeena on puhtaaksimuurattu tiilirakenteinen aitta (215i; luokka 3). Vanha pitkänurkkainen tuvan ja kamarit sisältänyt asuinrakennus korvattiin vuonna 1960 valmistuneella kaksikerroksisella rankorakenteisella puutalolla (215j; luokka 3), jossa on selvät 1950-luvun jälkipuolen tyyppitalojen vaikutteet. 2 LUOKAN KOHDE.

200 Kellokoski-kirjassa Knifstadia väitetään toisinaan Rajakallioksi mutta tässä on kyseessä tietoinen lapsus haastatelluilta: Rajakallion torppa on perustettu 1915, tätä ennen paikalla ei ollut rakennuksia.

201 Suurin osa torpista on mainittu Kuninkaankartastolla, joka on laadittu alueen isojakomittausten perusteella. Kellokosken isojaon aikaiset kartat laati Nils Vestermark 1757 b50a 1/3 autiotalo ja 1769 b50a 1/4-5 rajankäynti. Tätä aiemmin Adam Giöker laati 1730 tiluksia sisältäneen kartan b50a 1/1-2

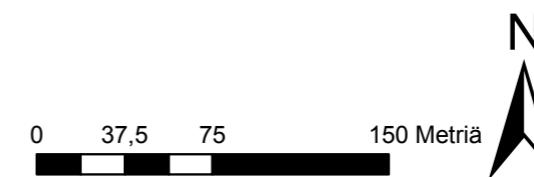
215F - Nuppulinnan muuntaja

Tuusulanjärven sähkölaitoksen tyypitorni vuodelta 1938.²⁰² Lankalasi-ikkunat. 2 LUOKAN KOHDE.

© Tuusulan pohjakartta 2016

- ★ Rakennuskulttuurikohde
- Rakennettua kulttuurialuetta täydentävä rakennus tai rakennelma
- Muinaisjäänökset 2012 (Museovirasto)
- ▭ Muinaisjäänösalueet 2012 (Museovirasto)
- ▭ Valtakunnallisesti merkittävä RKY-kohde 2009 (Museovirasto)
- ▭ Rakennettu kulttuurialue

215F Nuppulinnan muuntamotorni IMG_8142.jpg

LÄHTEET

ARKISTOLÄHTEET

Tuusulan kirkonkirjat, lastenkirjat 1809-1826. TK319

Tuusulan kunnan kiinteistörekisteri ja rakennusrekisteri.

Helsingin yliopiston ylioppilasmatrikkeli 1640-1852

Helsingin yliopiston ylioppilasmatrikkeli 1853-1899

Museoviraston matkaraportit ja tarkastuskertomukset Tuusulassa.

Lauri Putkonen, Klaavolan päärakennuksen kulttuurihistoriallinen inventointi syyskuu 1981

Teppo Korhonen, tarkastuskertomus matkasta Tuusulaan 19.11.1987, Museovirasto matkaraportin liitekartta. kirjoitettu 3.12.1987.

Tuusulan museon arkistot

Tuusulan museo, asiakirja 608. Jäljennös vuonna 1931 heinäkuun 28. päivänä laaditusta katselmusasiakirjasta.

Toivo Mäkisen haastattelu 9.4.1983, nauha 2. Kauko Holma haastattelijana.

Lääninhallituksen kehoitus rakennuskaavan laatimiseksi, kirjelmä 3.8.1960

Koskenranta, esitelmä vuodelta 1995 Riihikallio-päivältä.

Varpu-Liisa Kristiina Tapissier-Määttänen, 2005.

Muistio 16.4.2009 Tuusulan kunta ja Keski-Uudenmaan maakuntamuseo

KARTAT

Kuninkaankartaston karttalehdet vuosilta 1766-1805.

Isojaon järjestelykartta 1888-1892 (4144), Tuusulan kunnan mittausarkisto.

1600-luvun maakirjakartat (<http://www.virtuaaliyliopisto.fi/maakirjakartat>)

Maanmittaushallituksen arkisto.

Isojakokartat ja niiden konseptit.

Kalmbergin kartta vuodelta 1855.

Kansallisarkisto - digitoitu aineisto

Topografikunnan ja Senaatin kartat 1870-1890-luku

Pitäjänkartat

Kellokosken kartanon jakokartta

Vanhankylän kartanon isojakokartat 1784-86

Karttapaikka (<http://www.kartta.nls.fi>)

Topografikartat ja peruskartat 1920-80-luku

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Arela, Kari 1980. Tuusulan kulttuurihistoriallinen inventointi. Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto.

Donner, Julia 2005. Hyrylän kasarmialue. Rakennusinventointi. Senaatti-kiinteistöt.

Helasvuori, Olli, 1999. Kellokosken ruukin historia. Kellokosken ruukinalueen ja sen rakennusten kehitys. Kaksiosainen diplomityö, TKK arkkitehtiosasto.

Härö, Mikko 1986. Tuusulan Kulttuurimaisema ja rakennettu ympäristö. Tuusulan kunta.

Nieminen, Matti, 1991/1992, Nybergin koulun historia. Keravan museo. (Tuusulan pääkirjaston kotiseutukokoelma)-

Niinikoski, Annikka, 1999. Tuusulan rantatie. Rakennus- ja ympäristöarviointi ja suosituksia

alueen detaljikaavan kehittämiseksi. Diplomityö, TKK arkkitehtiosasto.

Putkonen, Lauri. Rakennettu Uusimaa. Uudenmaan kulttuuriympäristön inventointi. Keskenäinen luonnos.

Ropponen, Pirkko 1988. Wiklundin talo. valokopioitu tutkielma. Jokelan kirjasto.

Vuoristo, Katja 2009. Tuusulan historiallisen ajan muinaisjäännösinventointi 4.-15.5.09. Museovirasto. Rakennushistorian osasto.

PAINETUT LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Ahto, Sampo, Multanen, Pentti ja Rusama, Sakari, 1977. Taistelukoulu 1927-1977

Hiltunen, Petri, 1988. Tuusulan rantatie Ruotsin vallan aikana. Tielaitos, Uudenmaanpiiri, 1988.

Hjelt-Cajanus, Esther, 1944. Moster Anni berättar. Söderström.

Hjelt-Cajanus, Esther, 1950. Vanhankylän kapteenska ja Anni-täti. WSOY

Holma, Sirkka, 1991. Tuusulan rantatie Pekka Halosen aikaan. Tuusulan rantatieyhdistys. Pieksämäki 1991.

Honkanen, Erkki (toim), 2002. Kellokosken kyläkirja. Itämerikeskussäätiö.

Hovi, Antti (toim.), 2005. Matka Etelä-Suomen perinnemaisemiin ja historiaan. Hollola 2005.

Iisakkila, Leena, 1977. Perustietoa maisemaan vaikuttavista luonnontekijöistä.

Jokelan tiilitehdasperinneyhdistys. Tehdasalueen kartta 1920-50-luku.

Jutikkala, Eino ja Nikander, Gabriel. Suomen kartanot ja suurtilat. SKS ja Kustannusosakeyhtiö Kivi, 1939.

Kotiseutumme Tuusula. 2009. Tuuri, Pohjoismainen kirjatuotanto 2009.

Lehtonen, Timo, 1991. Pyhän Nikolaoksen kirkko. Tuusula-seura ry 1991.

Lilius, Henrik, 1985. Suomalainen puukaupunki. Anders Nyborg ja Akateeminen kirjakauppa.

Manneri, Raimo (koonnut), 2004. Tarinaa Nahkelan kylästä ja sen ihmisistä. Tuusula 2004.

Meri, Veijo, 1981. Tuusulan rantatie. Otava, Porvoo 1981.

Peltovuori, Risto O. 1975. Suur-Tuusulan historia II. Tuusulan kunta ja Keravan ja Järvenpään kaupungit. Vammala 1975.

Perkiönmäki, Rainer 1970. Ilmatorjuntamuseon opas 1 (1970)

Putkonen, Lauri, Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat teollisuusympäristöt. Ympäristöministeriö, Kaavoitus- ja rakennusosasto. Tutkimus 4/1988. Helsinki 1989.

Putkonen, Lauri (toim.) 1998. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisu 16. Helsinki 1993. 2. painos 1998

Rakennuskulttuuri Vantaalla. Inventointi 1981. Vantaan kaupunki 1981.

Rakennusperintömme, kulttuuriympäristön lukukirja. Toim. Irma Lounatvuori ja Lauri Putkonen. Julkaisijat ympäristöministeriö ja Museovirasto. Rakennustieto Oy. Hämeenlinna 2001.

Rosenberg, Antti ja Selin, Rauno. Suur-Tuusulan historia III. Tuusulan kunta, 1995.

Rosenberg, Antti 1998. Tuusulan historia 1920-1985. Omakustanne, Jyväskylä 1998.

Seuna, Heikki 1961. Tuusulan maamiesseura 1901-1961. Järvenpää. Lehtikarin Kirjapaino. 1961

Siikonen, Heikki. 1928. Pientilojen rakennuspiirustusten valintaopas. Pienviljelijäin keskusliitto. Helsinki 1928.

Siikonen, Heikki: Pienviljelijän rakennusopas. Maatalousseurojen keskusliitto, Helsinki 1926.

Siiriäinen, Ari ja Sarkamo, Jaakko, 1983, Suur-Tuusulan historia I. Tuusula-Kerava-Järvenpää, Lehtikari Järvenpää.

Soiri-Snellman, Helena, 1985. Ruissalon huvilat. Turun maakuntamuseo.

Spoof, Sanna Kaisa 1997. Savikkojen 155 valtias. Jokelan Tiilitehtaan sosiaalinen ja fyysinen miljö. Kansatieteellinen arkisto 43. Helsinki.

Suomen maatilat I. Uudenmaan lääni. Toim. F. Jansson, A Kivialho ja K. Kivialho. Porvoo 1931.

Suomen pienviljelijät IV, Uusimaa. Turku : Turunmaan kirjankustantajat 1968.

Suuri maatilakirja III Uusimaa. Helsinki, Kustannustuote. 1965.

Tenkanen, Marjaana, 2005. Kellokosken ruukki, Mariefors bruk. Teollisuusalue rakennusmuistomerkkinä. Like, Helsinki 2005.

Tommila, Päiviö, 1958-59. Nurmijärven pitäjän historia I-II. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Tuovinen, Sirkka Liisa, 1990. Kellokosken sairaala 1915-1990. Gummerus, Jyväskylä 1990.

Totta ja tarinaa Jokelasta, 2004. Jokelaseura ry 2004.

Tuusula-Seuran aikakirjat 1-25 (1989-2014). Tuusula-Seura ry.

Valkeapää, Risto, 1993. Egyptin pimeydestä järjen valoon, Tuusulan seudun sähkölaitoksen 75-vuotiselta taipaleelta. Porvoo 1993.

Viertola Juhani, 1984. Suomen teiden historia I, Pakanuuden ajalta Suomen itsenäistymiseen. Tie- ja vesirakennusten ylihallitus, Helsinki 1984.

Artikkelit kokoomateoksissa

Korhonen, Teppo, 1989. Kansanomaiset rakennustaide keskialjalta 1800-luvun lopulle. Teoksessa Salme Sarajas-Korte (toim.) ARS, Suomen taide 2. Otava, Keuruu, 18-48.

Härö, Elias 1989. Kartanoarkkitehtuuri . Teoksessa Salme Sarajas-Korte (toim.) ARS, Suomen taide 2. Otava, Keuruu, 214-236.

Petterson, Lars, 1989. Ristikirkot. Teoksessa Salme Sarajas-Korte (toim.) ARS, Suomen taide 3. Otava, Keuruu, 243-255.

Anttila, Veikko, 1986. Kansanelämä 1700-luvulla. Teoksessa Paula Avikainen ja Erkki Pärssinen (toim). Suomen historia 4, Amer yhtymä, Espoo, 387.

VERKKOLÄHTEET

Aikalaiskirja 1934. <http://runeberg.org/aikalais/1934/0229.html> (kuka kukin on 1934)

Metsävaltio - Metsähallitus ja Suomi 1859-2009. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2006/mwp021.pdf>

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/mtt/esittely/luonnonvarakeskus.LUKE>.

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2006/mwp021.pdf>

Jokela, Kauhanen. Artikkelit Metlan asiakaslehti 4/2007.

www.maasalo.fi - teolistaus

Majatalo Onnelan nettisivut kesällä 2015

Sokeain Lomaliitto ry, nykyinen Näkövammaisten Loma ry Sokeain Ystävät ry.

<http://89.66.1.16/hansen/index.htm>

Laki metsätieteellisen tutkimuslaitoksen saattamisesta välittömästi maatalousministeriön alaiseksi 449/1929.

Finna-järjestelmä; Tuusulan taidemuseo, Halosenniemen taidekokoelma Inventaarionumero T1a TM T 34

Aatu Moilanen, "OTETAAN VASTUU OMISTA ASIOISTA." Suomen sokeainkoulut kansakoululaitoksen rinnalla vuosina 1865–1939" väitöskirja (Joensuun Yliopisto), s. 170.

SANOMALEHDET

Arkkitehti-lehti 11/1955

Arkkitehti 1961

Arkkitehti 1969

Matti K. Mäkinen "Oma tupa - oma lupa" Arkkitehti-lehti 7/1970

Arkkitehti 1982

Maarit Malisen kirjoitus Taiteentutkija 1/2000 lehdessä Toivo Jäntin arkkitehtuurista Kellokoskella.

Tuusulanjärven Viikkouutiset 22.10.1989.

Keski-Uusimaa 19.12.1981.

Kuva vanhasta päärakennuksesta Keski-Uusimaa 12.5.1982.

Keski-Uusimaa 17.12.1985

Keski-Uusimaa 12.1.1986

Keski-Uusimaa 13.4.1986.

Keski-Uusimaa 18.5.1986.

Keski-Uusimaa 14.4.1995

Keski-Uusimaa 10.12.2000

Keski-Uusimaa joulukuu.2009

Keski-Uusimaa 21.3.2013

Keski-Uusimaa 7.8.2015

Keski-Uusimaa lehti, Jouko Miettisen haastattelu.

Kotikeskari 18.12.1983

Anne Tarsalainen, Kodin kuvalehti 3/2003 Villa Rosan omistaja Eija Reinikainen haastateltavana.

Projektiutiset 4/2004.

SUULLISIA TIETOJA ANTANEET

Anne Melart

Riitta Nybäck.

Arne Deckwirth, syksy 2014

Mikko Lamminpää ja Lasse Lovén.

Reija Lappalainen

Taru Penttilä.

Anna-Leena Alivirta, haastattelu 11.7.2010

Haastattelu, Miikka Hanhilahti 12.7.2010.

Laila Malisen haastattelu heinäkuu 2010.

Keskustelu Jaakko Holman kanssa 9.8.2010.

Arne Deckwirth, haastattelu elokuu 2011.

Leena Väyrynen, haastattelu elokuu 2011.

21.10.2013, Jarno Salmisen haastattelu.

Keskustelu Hans ja Maija Malmlundin kanssa 5.5.2014, AV.

Matti Turtolan muistelu entisen lapsuudenkotinsa taustoista. 16.8.2014.

Matias Korkiavuoren haastattelu 20.9.2014.

Monica Erlander-Heinon haastattelu 29.11.2014.

sähköposti Jaakko Holma 19.1.2015.

Kirsti ja Lars Winqvist 2.3.2015.

Reija Lappalainen, sähköposti 11.9.2015.

Antti ja Hannele Vainio, haastattelu.

Keskustelu Marttilan pihalla; Sonja Mantere 9.10.2016.

